

การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ภาพถ่าย: การค้าอวัยวะมนุษย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่

เมษายน 2556

การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ภาพถ่าย: การคำอวยวะมนุษย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่

เมษายน 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ภาพถ่าย: การค้าอวัยวะมนุษย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่

เมษายน 2556

นภรณ กาญจนสมวงศ์. (2556). การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ภาพถ่าย: การค้าอวัยวะมนุษย์.

ปริญญาานิพนธ์ ศป.ม. (ทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวาลาวัฒน์, รองศาสตราจารย์ จิตรพี ชวาลาวัฒน์.

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ เพื่อศึกษาศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์ เพื่อออกแบบและพัฒนาผลงานศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และมีกรอบแนวคิดของการออกแบบและพัฒนา ประกอบด้วย กระบวนการออกแบบและพัฒนาที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ เริ่มจากขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลของการค้าอวัยวะมนุษย์และเทคนิคการถ่ายภาพ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการออกแบบทดลองถ่ายภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ ขั้นตอนที่ 3 เป็นการประเมินความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ ขั้นตอนที่ 4 เป็นการสร้างผลงานจริงโดยการปรับปรุงจากข้อมูลในขั้นตอนที่ 3 จากนั้นนำผลงานออกจัดแสดง และขั้นตอนที่ 5 เป็นการประเมินผลภาพถ่ายอีกครั้งโดยผู้เข้าชมงาน

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่า การค้าอวัยวะมนุษย์ สามารถนำมาถ่ายทอดผ่านงานศิลปะภาพถ่าย โดยมีโครงสร้างของภาพถ่ายตามแนวคิดทัศนศิลป์ สามารถสะท้อนความรู้สึกได้ดีกว่าการกล่าวถึงการค้าอวัยวะมนุษย์ โดยไม่ใช้ภาพถ่าย ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอภาพถ่ายออกมาตามแนวความคิดของผู้วิจัยที่ต้องจะสื่อให้เห็นถึงปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ แต่ก็ยังเป็นไปตามหลักการทางศิลปะผสมผสานกับความเป็นสุนทรียศาสตร์ สามารถช่วยกระตุ้นทางด้านศีลธรรมในเรื่องของการค้าอวัยวะมนุษย์ได้ ผลการวิจัยครั้งนี้ไปสามารถนำขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ ไปพัฒนารูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในศาสตร์ของทัศนศิลป์ได้อีกรูปแบบหนึ่ง สอดคล้องกับยุคสมัยหรือจัดว่าอยู่ในกลุ่มของศิลปะสมัยใหม่ก็ว่าได้

STUDY FOR INVENTED PHOTOGRAPHY: TRADE IN HUMAN ORGANS

AN ABSTRACT
BY
NOPPARON KANCHANASOMWONG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Fine Arts Degree in Visual Art: Modern Art
at Srinakharinwirot University

April 2013

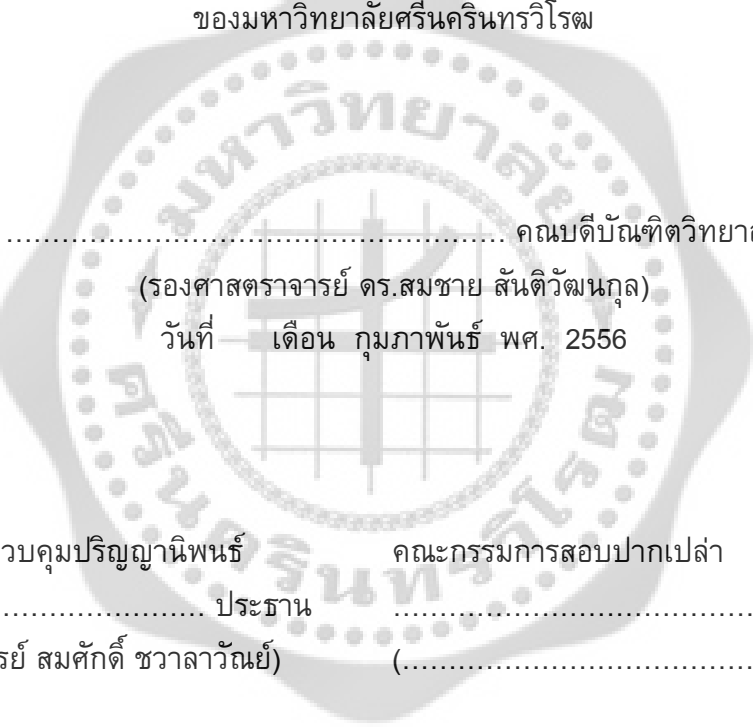
NopparonKanchanasomwong. (2013). *Study For Invented Photography: Trade In Human Organs*. Master Thesis, M.F.A. (Visual Art: Modern Art). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. SomsakShawalawan, Assoc. Prof. JitrapeeShawalawan

Researchers have set a goal ,To study the art and trade of human organs. The design and development of the art trade with human organs. The use of quantitative research methods. Researchers selected a random sample of a specified method. The framework consists of the design and development process, design and development of the five phases starting from scratch. The documents and related research. To gather information on the trade human organs and imaging techniques Step 2 is designed experimental photography reflects trafficking human organs Step 3 is to assess the satisfaction of experts on the latest trade organs. Step 4 is to create a human performance improvement of real data in step 3, and then to work out on display. And step 5 is not provided by the visitors.

The results of this study show that. Trade in human organs. Can be transmitted through art. The structure provided by the visual arts. Better reflect the sense discussed trade human organs. Without a photo. This study presents the latest research into the concept of the need to communicate. Trafficking in human organs to see. It is based on the principle of art is combined with aesthetics. Can help encourage morality in the human organ trade. The results of this study can be applied to the procedures and processes. To develop a creative work of art in the visual arts as a form consistent with contemporary or modern art, in that it's not.

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ภาพถ่าย: การค้าอวัยวะมนุษย์
ของ
นภรณ กาญจนสมวงศ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์)

(.....)

..... กรรมการ

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ จิตรพี ชวาลาวัณย์)

(รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวาลาวัณย์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ จิตรพี ชวาลาวัณย์)

..... กรรมการ

(.....)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีจากความกรุณาและช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวาลาวัดย์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตั้งแต่เริ่มพัฒนาโครงร่างการวิจัย และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์และเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาการทำปริญญานิพนธ์ งานวิจัยนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ และอาจารย์ ถนอม ซากักดี กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ แนวคิด วิธีการเสนอแนะ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการสอบปากเปล่า พร้อมทั้งกรุณาให้คำแนะนำข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรม

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ถนอม ซากักดี รองศาสตราจารย์ ธเนศ วงศ์ยานนาวา อาจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์ และอาจารย์ เกษม เพ็ญภินันท์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยรังสิต และขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นภรณ กาญจนสมวงศ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	4
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
ตัวแปรที่ศึกษา	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
สมมติฐานของการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
การศึกษาทางทัศนศิลป์	7
ความหมายของทัศนศิลป์	7
องค์ประกอบศิลป์	8
หลักการจัดองค์ประกอบทางทัศนศิลป์	9
คุณค่าของงานทัศนศิลป์	11
ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด	14
การถ่ายภาพอวัยวะ	24
ประวัติการถ่ายภาพอวัยวะ	24
การจัดสรรอวัยวะ	29
การถ่ายภาพอวัยวะในแต่ละประเทศ	30
การประเมินผลงานศิลปะภาพถ่าย	40
3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	50
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
การหาคุณภาพเครื่องมือ	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
การดำเนินการถ่ายภาพ.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	56
ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัย.....	56
ผลการสร้างสรรค์งานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์.....	67
5 การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน.....	78
ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....	82
ภาคผนวก.....	84
ภาคผนวก ก.....	85
ภาคผนวก ข.....	89
ภาคผนวก ค.....	92
ภาคผนวก ง.....	99
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	101

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การปลูกถ่ายอวัยวะต่างๆ ในแต่ละประเทศในปี ค.ศ. 2000	30
2 ตัวอย่างแบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการค้ำอวัยวะมนุษย์	51
3 ตัวอย่างแบบประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำอวัยวะมนุษย์	52
4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ที่มีต่อรูปแบบผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำอวัยวะมนุษย์	71
5 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	73
6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความพึงพอใจของผู้เข้าชมงาน ที่มีต่อรูปแบบผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำอวัยวะมนุษย์	74
7 ผลการประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำอวัยวะมนุษย์ จากผู้เข้าชมงาน	75

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 CIPP Model.....	44
3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	55
4 การค้าอวัยวะมนุษย์ 1.....	68
5 การค้าอวัยวะมนุษย์ 2.....	68
6 การค้าอวัยวะมนุษย์ 3.....	69
7 การค้าอวัยวะมนุษย์ 4.....	69
8 การค้าอวัยวะมนุษย์ 5.....	70
9 การค้าอวัยวะมนุษย์ 6.....	70
10 การจัดอันดับของคะแนนความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะ โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	72
11 การจัดอันดับของคะแนนความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะ โดยผู้เข้าชมงาน.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันสังคมมีปัญหามากมายไม่ว่าจะเป็นการพบเห็นด้วยประสบการณ์ของตัวเองหรือการที่เราได้รับรู้มาจากแหล่งข้อมูลข่าวสาร ย้อนไปในอดีตปัญหาเรื่องของการค้าอวัยวะมนุษย์เริ่มมาจากการผ่าตัดเปลี่ยนไต ในปี 1954 นายแพทย์ Joseph Murray ของเมือง Boston เป็นคนแรกที่ทำให้การผ่าตัดเปลี่ยนไตสำเร็จ โดยใช้ไตของคู่แฝดที่มี DNA เหมือนกัน

ในปี 1960 การผ่าตัดได้มีการพัฒนาจนทำให้การผ่าตัดเปลี่ยนไตสามารถเปลี่ยนถ่ายจากคนที่ไม่ได้เป็นพี่น้องกัน โดยใช้การจับคู่เนื้อเยื่อระหว่างผู้ให้กับผู้รับเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการต่อต้านโดยระบบภูมิคุ้มกันของผู้รับ ปี 1980 มีการค้นพบโมเลกุลซึ่งเป็นฐานของยาใหม่หลายขนานที่ช่วยลดการต้านของระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายลง จนทำให้การผ่าตัดเปลี่ยนไตและอวัยวะอื่นๆ ทำได้กว้างขวางขึ้นตรงจุดนี้แหละที่ทำให้เกิดการค้า "อวัยวะอะไหล่" หรือการค้าอวัยวะที่มีผลสืบต่อมายังปัจจุบัน

เนื่องจากไตเป็นอวัยวะแรกที่สามารถมีการเปลี่ยนถ่ายไตจึงมีการเปิดเผยข้อมูลของการค้าไตมนุษย์ โดยแหล่งข้อมูลเปิดเผยข้อมูลความรู้เรื่องของไตที่ไม่ใครรู้มาก่อนว่า ไตเป็นเครื่องกรองของเสียและน้ำที่เกินความจำเป็นออกจากเลือดของเรา แต่ละคนมีไต 2 ข้างอยู่ใต้ซี่โครงอย่างละข้างคนป่วยที่ ไตล้มเหลวมักเกิดจากโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง อาจตายได้ในเวลาไม่กี่วันจากการสะสมของสารพิษในระบบเลือดและการบวมของอวัยวะ ถ้าจะหลีกเลี่ยงสภาวะนี้คนไข้ต้องใช้เครื่องมือแพทย์ ที่สร้างกระบวนการฟอกไตโดยคนไข้ต้องใช้เครื่องมืออย่างน้อย 3 ครั้งต่ออาทิตย์ ซึ่งในทางทฤษฎีคนไข้ที่ฟอกไตสามารถอยู่ได้เป็นเวลาหลายสิบปีแต่ต้องมีการควบคุมอาหารที่ดีและทนกับผลข้างเคียง ที่เข้ามา เช่น อาการเหนื่อยล้า อาการคัน และความเสียหายจากการติดเชื้อซึ่งอย่างหลังนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก จากข้อมูลที่ได้มีการเปิดเผยมาจึงทำให้คนไข้เริ่มการดิ้นรนที่จะหันมาใช้การผ่าตัดแทนการฟอกไต จึงทำให้มีเรื่องของการซื้อขายเข้ามาเกี่ยว อาจเรียกว่าธุรกิจเลยก็ได้

จากการเริ่มการผ่าตัดเปลี่ยนไตสำเร็จเริ่มมีการค้าขายในเชิงธุรกิจทั้งถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายเกิดขึ้นนั้น อวัยวะต่างๆ ก็เริ่มมีการนำมาค้าขาย ไม่ว่าจะเป็น ปอด ตับอ่อน แก้วตา หัวใจ ตับ แม้กระทั่งต่อมใต้สมอง โดยเฉพาะในต่างประเทศ ซึ่งมีการซื้อขายอวัยวะ กันอย่างมาก เช่น ในปี 1998 ได้มีการสืบสวนเรื่องการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ ที่เป็นที่รู้จักกันในเฉพาะวงการแพทย์ เปลี่ยนถ่ายอวัยวะ ผลการสืบสวนพบว่าการซื้อขายอวัยวะกันมากที่สุด ในสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเริ่มต้นจากอวัยวะของนักโทษที่เสียชีวิตใหม่ๆ และยังพบอีกว่ามีการซื้ออวัยวะมาเป็นสต็อกหรือเก็บไว้จำหน่ายอีกเป็นจำนวนมาก ส่วนปอดที่นำมาขายนั้นขายกันในราคา 35,000 เหรียญ

สหรัฐ แต่จะต้องเป็นปอดที่ปราศจากคราบของควันทบหรี่ และในประเทศจีนยังพบอีกกว่าอวัยวะชิ้นสำคัญที่มีความต้องการมากคือตับอ่อนมีราคาอันละ 14,000 เหรียญสหรัฐต่อชิ้น ในบราซิลมีการตั้งกลุ่มตั้งแก๊งเพื่อออกไล่เลนส์นัยน์ตาหรือแก้วตา เพื่อนำมาขายด้วยวิธีการที่สุดแสนจะโหดเหี้ยมสยดสยอง คือการใช้ซ็อนกาแฟควักนัยน์ตาของเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย ราคาของแก้วตาที่ขายกันในบราซิลจึงมีราคาตกลงมาอยู่ที่ 12,600 เหรียญสหรัฐ ในฮอนดูรัสก็เช่นกันมีการจับเด็กกว่า 800 คน เพื่อนำไปฆ่าแล้วนำอวัยวะไปขายแต่อวัยวะที่ขายกันมากในฮอนดูรัสคือหัวใจ ซึ่งมีราคาอยู่ที่ 4,200 เหรียญสหรัฐ ซึ่งราคาของการขายหัวใจไม่ได้ต่างกับราคาตัวเครื่องบินชั้นหนึ่งที่นั่งไปลอนดอนเลย ในปี 1998 หน่วยสืบราชการของจีนได้เปิดเผยอีกว่ามีการนำตับที่ได้มาจากศพของผู้ที่เสียชีวิตแล้วไปแช่แข็งเพื่อนำไปขายต่อยังผู้ที่ต้องการเปลี่ยนตับราคาขายสูงสุดตับละ 42,000 เหรียญสหรัฐ ต่อมาสถาบันค้นคว้าวิจัยทางการแพทย์ของสหราชอาณาจักรกำลังดำเนินการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของฮอร์โมนในร่างกายมนุษย์ โดยศึกษาผลงานการทำงานของต่อมสมองที่ใช้ควบคุม การเจริญเติบโตของมนุษย์ และจากการวิจัยค้นคว้านี้จึงเป็นที่มาของการซื้อขายอวัยวะจากศพที่เสียชีวิตใหม่ๆ ในราคา 0.56 เหรียญสหรัฐ ซึ่งเป็นการขายอวัยวะมนุษย์ที่ถูกที่สุดเลยก็ว่าได้

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าความต้องการอวัยวะในตลาดมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน อีกทั้งยังมีเรื่องของแพทย์ที่มีการติดต่อซื้อขายอวัยวะกับตลาดมืด รวมไปถึงติดต่อแนะนำกับผู้ที่ต้องการขายอวัยวะเพื่อนำเงินไปดำรงชีวิต ธุรกิจการค้าอวัยวะมนุษย์จึงถือว่าเป็นธุรกิจที่เปิดตัวได้อย่างรวดเร็วและมีผลกระทบต่อเนื่องมาจนถึงการค้าขายระหว่างประเทศ เนื่องจากประเทศที่มั่งคั่งในเศรษฐกิจต้อง การอวัยวะเพื่อต่อชีวิตของตน ส่วนประเทศที่มีประชากรในประเทศที่ยากจนนั้นก็หันมาขายอวัยวะเพื่อการดำรงชีวิตของตน

ประมาณต้นปี 2010 ความต้องการของไตนั้นมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นถึงขั้นที่มีคนรอไตอยู่ 88,000 คนและทุกปีจะรายใหม่เพิ่มมาประมาณ 34,00 คน บางทีการรอไตเพื่อมาเปลี่ยนก็ทำให้คนเสียชีวิตไปตามๆ กัน เนื่องจากมี จำนวนประชากรที่ต้องการมากเกินจำนวนไตที่สามารถหามาได้ การกระทำคามผิดฐานค้าอวัยวะมนุษย์นับว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ ทั่วโลกซึ่งจะต้องเผชิญหน้าและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาดังกล่าวนอกเหนือจะเกิดขึ้นภายในประเทศต่างๆ แล้วยังมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในลักษณะข้ามชาติ หรือเกิดขึ้นระหว่างประเทศมากขึ้น

การค้าอวัยวะมนุษย์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่ขัดต่อความรู้สึกของคนในสังคม ขัดต่อหลักศาสนา รวมทั้งกระทบต่อศีลธรรมของมนุษยชาติ ซึ่งกฎหมายในบางประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการกำหนดห้ามมิให้มีพฤติกรรมดังกล่าวขึ้นในสังคม โดยกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดในทางอาญาอวัยวะที่ได้มานั้นส่วนใหญ่แล้วจะนำมาเพื่อใช้การผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะให้กับบุคคลที่มีความต้องการหรือสุขภาพไม่ดี แต่อย่างไรก็ดีสถิติหรือข้อมูลของการกระทำคามผิดดังกล่าวในแต่ละประเทศ ยังไม่ความชัดเจนในตัวเลข หรือทางสถิติ เนื่องจากการขาดข้อมูลจากเหยื่อหลายรายที่เกรงกลัวที่จะได้รับอันตราย หรือสูญเสียรายได้ จากการที่จะออกมาเปิดเผยข้อเท็จจริง รวมไปถึงในบางประเทศปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้รับ

การตระหนักจากภาครัฐอย่างเพียงพอเพราะอาจเห็นว่าการซื้อขายเกิดขึ้นจากความสมัครใจ การซื้อขายอวัยวะมนุษย์นั้น เป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายในหลายประเทศทั่วโลก แต่กระนั้นก็ยังมีการขายอวัยวะมนุษย์อย่างเอิกเกริกทั่วไป และมีแนวโน้มวิธีการซับซ้อนและรุนแรงมากยิ่งขึ้นทุกที ซึ่งล่าสุดก็ยังคงมีแก๊งมาเฟียลงทุนสังหารมนุษย์เป็นๆ เพื่อล้วงควักอวัยวะภายในไปขายอย่างไม่เกรงกลัวกฎหมายกันแล้ว หลายประเทศไม่ว่าจะเป็น จีน รัสเซีย อินเดีย ตุรกี บราซิล แอฟริกา รวมทั้งประเทศไทยด้วยเริ่มมีแก๊งเข้ามาเกี่ยวข้องในการค้าอวัยวะมนุษย์ รัสเซียเรียกว่า ออแกนนิแซ็ทยา ซึ่งทำหน้าที่ลักพาตัวเด็กๆ เร่รอนตามท้องถนนในเมืองใหญ่ๆ มาฆ่าและควักอวัยวะภายในมาค้าขาย โดยอวัยวะที่วาก็มีตับ ไต แก้วตา ผิวหนังและไขกระดูก เป็นต้น ในรัสเซียนั้นมีสถานรับซื้อเหล่านี้มากมายชนิดที่ว่าหากันได้ไม่ยาก จีนแยกว่าเนื่องจากการค้าขายอวัยวะมนุษย์นั้นกำลังเป็นปัญหาใหญ่ของรัฐบาลจากสถิติเก่าๆพบว่านักโทษประหารจีนราว 2000 คนจะถูกควักอวัยวะภายในไปขาย โดยส่วนมากจะเป็นไตถึง 90 เปอร์เซ็นต์ส่วนราคาซื้อขายบอกว่าคุ่มที่จะเสี่ยงอย่างแก้วตาของนักโทษที่เสียชีวิตแล้วนั้นตีเป็นเงิน 350,000 บาท, ไตราคาสูงถึง 1,400,000 บาท ตับ 2,800,000 บาท นี่ยังไม่รวมค่าเปลี่ยนอวัยวะที่ราคาสูงกว่าสองล้านบาท ตุรกีก็ถือว่าเป็นอีกดินแดนหนึ่งที่มีการค้าอวัยวะภายในภายใต้มาเฟียเป็นผู้ดำเนินการโดยเฉพาะการเกิดแผ่นดินไหวบริเวณตะวันตกเฉียงเหนือของตุรกีที่เมืองกินาซีเด็กหนุ่มสาว 12-14 ปี จะถูกควักเอาอวัยวะภายในต่างๆ ที่พวกเขาเหล่านั้นไม่ได้ตายจากแผ่นดินไหว ที่ปากีสถานซึ่งไม่มีกฎหมายห้ามการค้าอวัยวะมนุษย์ คนไขซึ่งเกือบทั้งหมดมาจากยุโรป ซาอุดีอาระเบีย และอินเดีย จ่ายเงินราว 500,000 รูปี หรือประมาณ 8,500 ดอลลาร์ เพื่อซื้อไตใหม่ ขณะที่ผู้ขายไตจะได้รับเงินเพียง 300-1,000 ดอลลาร์ อีกทั้งบ่อยครั้งก็ไม่ได้รับการดูแลรักษาทางการแพทย์หลังเข้ารับการผ่าตัด ส่วนประเทศไทยเริ่มเข้ามาจากการค้าในรูปแบบของการค้ามนุษย์ก่อนที่จะปะปนการค้าอวัยวะมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้อง เมืองไทยนั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งที่รับซื้ออวัยวะมาจากจีนมาธิกาให้ชาวต่างชาติที่มีเงินหนา โรงพยาบาลก็มีส่วนเกี่ยวข้องที่รับทำเรื่องก็เพราะต้องการรักษาเศรษฐกิจจากต่างประเทศ

องค์การอนามัยโลก (WHO) แถลงว่าในแต่ละปีมีการค้าอวัยวะอย่างผิดกฎหมายราว 10,000 กรณี หรือ 1 ชิ้นต่อ 1 ชั่วโมง พร้อมชี้ว่าจำนวนสูงขึ้นอย่างมากในแต่ละปีและยังออกเตือนอีกว่าตุรกีจีนไม่มีที่ท่าว่าจะลดลงเนื่องจากทำรายได้แก่กระบวนการค้าอวัยวะมนุษย์อย่างมาก ขบวนการค้าอวัยวะมนุษย์มักหลอกล่อเหยื่อที่ยากจนด้วยเงินสดจำนวนไม่มากมาย เพื่อนำอวัยวะไปขายต่อให้ผู้ป่วยที่มาจากประเทศที่ร่ำรวย ต่อมาสหประชาชาติและสภาพแห่งยุโรป เผยแพร่รายงานซึ่งมีการตกลงระหว่างประเทศ เพื่อห้ามการค้าอวัยวะ เนื้อเยื่อ และเซลล์ร่างกายมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือปกป้องเหยื่อ และลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน (oknation. 2550: ออนไลน์) จากข้อมูลดังกล่าวพอจะประมวลผลได้ว่า ความต้องการของตลาดที่มีความต้องการสูง การที่แพทย์และอิทธิพลมืดมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าอวัยวะมนุษย์ การดิ้นรนในการดำรงชีวิต การค้าอวัยวะมนุษย์ไม่เป็นเพียงการกระทำที่ไร้ศีลธรรมแต่ยังอาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพของทั้งผู้ให้และผู้รับ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การแสวงหาแนวทางที่จะทำให้ผู้คนตระหนักถึงปัญหาเรื่องของการค้าอวัยวะมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากความต้องการของมนุษย์ที่มีมากขึ้น จึงควรได้รับการสะท้อนความรู้ผ่านงานศิลปะที่มองเห็นได้ด้วยตา ทั้งศิลปะสองมิติและสามมิติ ที่เป็นทั้งจิตรศิลป์และประยุกตศิลป์ ลักษณะสำคัญของทัศนศิลป์ คือภาพและรูป ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย และสื่อประสม เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ ผ่านงานศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยการมองตามแนวคิดทัศนศิลป์ จากข้อมูลข้างต้นจึงเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยทำการศึกษาและพัฒนาผลงานศิลปะภาพถ่าย การค้าอวัยวะมนุษย์ เพื่อต้องการถ่ายทอดให้เห็นว่าการค้าอวัยวะมนุษย์นั้นเป็นเรื่องที่ไม่ได้ไกลตัวเรา โดยนำเสนอออกมาในมุมมองของผู้วิจัยนั่นเอง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลงานศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาการค้าอวัยวะมนุษย์ จากแหล่งข้อมูลจากในอดีตถึงปัจจุบัน และศึกษาผลกระทบที่มีต่อสังคม เพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะภาพถ่าย ตามแนวคิดทัศนศิลป์ ในมุมมองของผู้วิจัย ซึ่งภาพถ่ายนี้ได้ถูกสร้างขึ้น โดยใช้กล้องถ่ายภาพ ยี่ห้อ nikon รุ่น D200 ด้วยเลนส์ 17-55

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยนี้ จะทำให้ได้ข้อค้นพบว่าข้อมูลการค้าอวัยวะมนุษย์ สามารถถ่ายทอดผ่านงานศิลปะภาพถ่ายได้
2. ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยขั้นสูงต่อไป โดยนำศิลปะภาพถ่าย ไปใช้ประโยชน์เพื่อการต่อยอดในการสะท้อนความรู้สึกของการค้าอวัยวะมนุษย์ได้
3. ผลจากการวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนางานศิลปะได้

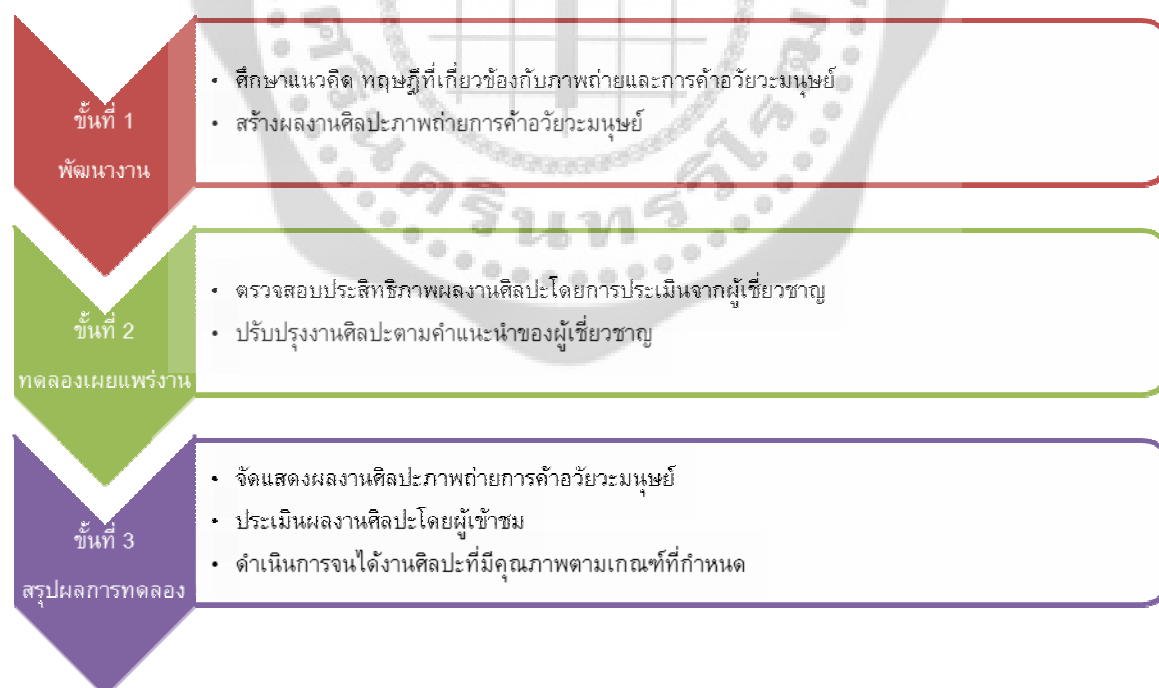
ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการศึกษวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารและสร้างผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ออกมาเป็นชิ้นงาน จากนั้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินผลงาน โดยรูปแบบการถ่ายทอดสะท้อนความรู้สึกการค้าอวัยวะมนุษย์ผ่านภาพถ่าย

ประชากร ประชากรในงานวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นใครก็ได้ที่มีลักษณะตามความต้องการของผู้วิจัย โดยอาจจะกำหนดเป็นคุณลักษณะเฉพาะเจาะจงลงไป ซึ่งในงานวิจัย คือ ผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ จำนวน 30 คน

กรอบแนวคิดในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยหลักการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรม และมีการทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพในเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ นวัตกรรมที่นำมาทดลอง โดยมี “ดัชนีชี้คุณภาพ” ในลักษณะที่เป็นตัวแปรตามและให้ผลลัพธ์ที่สำคัญ คือ นวัตกรรมประเภทวัตถุที่เป็นชิ้น โดยทั่วไปการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม จะมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้ ขั้นที่ 1 พัฒนาต้นแบบ ขั้นที่ 2 ทดลองใช้นวัตกรรม ขั้นที่ 3 สรุปผลการทดลอง / เขียนรายงานโดยในการสร้างต้นแบบนวัตกรรม ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบและปรับปรุงต้นแบบนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม (Review literature) 2) สร้างต้นฉบับนวัตกรรม (D1 = Development ครั้งที่ 1) 3) ตรวจสอบประสิทธิภาพในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (R1 =Research ครั้งที่ 1) 4) ปรับปรุงต้นฉบับ (D2) 5) ทดลองใช้ในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น (R2) 6) ดำเนินการจนได้ต้นแบบนวัตกรรมที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (สยมภู ภาวรุ่งสัตยา. 2555) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ รูปแบบของภาพถ่าย การค้าอวัยวะมนุษย์

ตัวแปรตาม คือ ภาพถ่าย การค้าอวัยวะมนุษย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การค้าอวัยวะมนุษย์ หมายถึง การซื้อขายแลกเปลี่ยนชิ้นส่วนอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ที่ไม่มีความเป็นศีลธรรมขาดความยั้งคิดมองร่างกายเป็นเพียงแค่สิ่งของที่สามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ เพียงต้องการแค่เงินเพื่อมาประทังชีวิต

2. ตระหนัก หมายถึง การเห็นคุณค่าของร่างกายอวัยวะมากกว่าสิ่งตอบแทนที่จะได้มาจากการแลกเปลี่ยนซื้อขาย โดยมองว่าร่างกายและอวัยวะนั้นไม่ได้เป็นเพียงสิ่งของหรือวัตถุที่มีไว้เพื่อการซื้อขายเพื่อนำเงินมาประทังชีวิต

3. อิทธิพลมืด หมายถึง กลุ่มที่ตั้งตัวเป็นพ่อค้าคนกลางที่คอยหาอวัยวะโดยวิธีการฆ่าหรือทำให้มาซึ่งอวัยวะที่ต้องการโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ เป็นกลุ่มที่มีผลกระทบต่อการค้าขายอวัยวะมนุษย์ที่ผิดกฎหมาย

4. ตลาดมืด หมายถึง สถานที่ที่มีการซื้อขายอวัยวะกันอย่างผิดกฎหมายเหมือนเป็นศูนย์รวมการค้าขายอวัยวะที่มีแต่ของผิดกฎหมาย

สมมติฐานของการวิจัย

การค้าอวัยวะมนุษย์ สามารถนำมาถ่ายถอดผ่านงานศิลปะภาพถ่าย โดยมีโครงสร้างของภาพถ่ายตามแนวคิดทัศนศิลป์ สามารถสะท้อนความรู้สึกได้ดีกว่าการกล่าวถึงการค้าอวัยวะมนุษย์โดยไม่ใช้ภาพถ่าย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการประมวลเอกสารออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาทางทัศนศิลป์ ส่วนที่ 2 การค้าอวัยวะมนุษย์ และส่วนที่ 3 การประเมินผลงานศิลปะภาพถ่าย ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียดของเนื้อหา ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาทางทัศนศิลป์

ความหมายของทัศนศิลป์

ทัศนศิลป์ หมายถึง ศิลปะที่รับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทางตา ศิลปะที่มองเห็น เมื่อพิจารณาความหมายที่มีผู้นิยามไว้ จะพบว่า การรับรู้เรื่องราว อารมณ์ ความรู้สึกของงานทัศนศิลป์นั้น จะต้องอาศัยประสาทตาเป็นสำคัญ นั่นคือตาจะรับรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาประกอบเป็นงานทัศนศิลป์ได้แก่ เส้น รูปร่าง รูปทรง สี แสงเงา และพื้นผิว เป็นต้น โดยศิลปะจะนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มาสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการเขียนภาพ ระบายสี บ้าง และสลักบ้างหรืองานโครงสร้างเป็นต้น

การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ให้เกิดคุณค่าทางศิลปะได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถ ทักษะและความคิดของศิลปินแต่ละคน งานทัศนศิลป์ที่ปรากฏให้เห็นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทัศนศิลป์ 2 มิติ ได้แก่ ผลงานการเขียนภาพระบายสี ทัศนศิลป์ 3 มิติ ได้แก่ ผลงานประติมากรรม สถาปัตยกรรม

งานทัศนศิลป์ ประกอบด้วย **ศิลปิน (Artist)** เป็นผู้ถ่ายทอดผลงานศิลปะ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยความรู้สึกประทับใจหรือเกิด ความสะเทือนอารมณ์ จึงถ่ายทอดออกมาตามอารมณ์ความรู้สึกและจินตนาการเฉพาะตน **สิ่งแวดล้อม (Environment)** ได้แก่ ธรรมชาติ ความเชื่อทางศาสนา เรื่องจากประวัติศาสตร์ เรื่องราวจากวรรณคดี ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งเร้า เป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์เกิดอารมณ์ความรู้สึกและแสดงออกด้วยการถ่ายทอดออกมา เป็นผลงานศิลปกรรม **สื่อ/วัสดุ (Media)** ได้แก่ กระดาษ สี ดินสอ หิน ไม้ ปูน ฯลฯ ซึ่งศิลปินได้สัมผัสประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อม แล้วนำไปถ่ายทอดลงบนสื่อให้ออกมาเป็นรูปธรรม **ผลงานศิลปะ (Art)** เป็นผลงานที่เกิดจากแรงบันดาลใจในสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ โดยผ่านสื่อให้ปรากฏเป็นรูปธรรม เรียกว่า “ผลงานศิลปะ”

องค์ประกอบศิลป์

1. จุด (Point) เป็นองค์ประกอบที่สามารถสัมผัสและรับรู้ได้น้อย แต่ในทางศิลปะจุด ๆ หนึ่งที่ปรากฏในภาพอาจจะค่อย ๆ ขยายใหญ่ในความรู้สึกแปรเปลี่ยนเป็นรูปสัญลักษณ์สิ่งต่าง ๆ เช่น การนำเอาจุดมาแทนสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในระยะหนทางที่ห่างไกล เช่น ดวงดาว แสงไฟ ฯลฯ การตีความในจินตนาการอาจขยายกว้างใหญ่กว่าการรับรู้หลายเท่า และมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไม่สิ้นสุด

2. เส้น (Line) เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นซิกแซก เส้นขยุกขยิก เป็นต้น ซึ่งเส้นที่ปรากฏในลักษณะที่ต่างกันก็จะมีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นเร้าความรู้สึกจากการรับรู้ให้แตกต่างกันออกไป

3. รูปร่างและรูปทรง (Shape & Form)

รูปร่าง (Shape) คือ รูปแบน ๆ มี 2 มิติ มีความกว้างกับความยาวไม่มีความหนาเกิดจากเส้นรอบนอกที่แสดงพื้นที่ขอบเขต ของรูปต่าง ๆ เช่น รูปวงกลม รูปสามเหลี่ยม หรือ รูปอิสระที่แสดงเนื้อที่ของผิวที่เป็นระนาบมากกว่าแสดงปริมาตรหรือมวล

รูปทรง (Form) คือ รูปที่ลักษณะเป็น 3 มิติ โดยนอกจากจะแสดงความกว้าง ความยาวแล้ว ยังมีความลึก หรือความหนา หนา ด้วย เช่น รูปทรงกลม รูปทรงสามเหลี่ยม ทรงกระบอก ให้ความรู้สึกมีปริมาตร ความหนาแน่น มีมวลสาร ที่เกิดจากการใช้ค่าน้ำหนัก หรือการจัดองค์ประกอบของรูปทรง หลายรูปรวมกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรง เมื่อนำรูปทรงหลาย ๆ รูปมาวางใกล้กัน รูปเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์ดึงดูด หรือผลักไสซึ่งกันและกัน การประกอบกันของรูปทรงทำได้โดยใช้นำรูปเรขาคณิต รูปอินทรีย์ และรูปอิสระ มาซ้อนทับกัน ผืนึกเข้าด้วยกัน แทรกเข้าหากัน หรือ รูปทรงที่ปิดพันกัน นำมาประกอบเข้าด้วยกันจะได้รูปลักษณะใหม่ ๆ อย่างไม่สิ้นสุด

4. ค่าน้ำหนัก (Value) คือ ค่าความอ่อนแก่ของบริเวณที่ถูกแสงสว่าง และบริเวณที่เป็นเงาของวัตถุหรือ ความอ่อน - ความเข้มของสีหนึ่ง ๆ หรือหลายสี เช่น สีแดง มีความเข้มกว่าสีชมพู หรือ สีแดงอ่อนกว่าสีน้ำเงิน เป็นต้น นอกจากนี้ยังหมายถึงระดับความเข้มของแสงและระดับ ความมืดของเงา ซึ่งไล่เรียงจากมืดที่สุด (สีดำ) ไปจนถึงสว่างที่สุด (สีขาว) น้ำหนักที่อยู่ระหว่างกลางจะเป็นสีเทา ซึ่งมีตั้งแต่เทาแก่ที่สุด จนถึงเทาอ่อนที่สุด การใช้ค่าน้ำหนักจะทำให้ภาพดูเหมือนจริง และมีความกลมกลืน ถ้าใช้ค่าน้ำหนักหลาย ๆ ระดับ จะทำให้มีความกลมกลืนมากยิ่งขึ้น และถ้าใช้ค่าน้ำหนักจำนวนน้อยที่แตกต่างกันมากจะทำให้เกิด ความแตกต่าง ความขัดแย้ง

5. บริเวณว่าง (Space) ส่วนที่เป็นพื้นที่ที่ปราศจากองค์ประกอบใด ๆ ถ้าบริเวณที่ว่างมีน้อย ความรู้สึกจากการรับจะรู้สึกแน่น แข็งขัน แข็งซิง ฯลฯ แต่ถ้าบริเวณว่างมีมากจะให้ความรู้สึกว่างเปล่า เยียบเหงา อังว้าง หดหู่ ฯลฯ แต่ถ้าบริเวณว่างมีเท่ากันจะให้ความรู้สึกพอดี สมดุล เสมอภาค เป็นต้น

6. สี (Color) สีเป็นคุณลักษณะที่สามารถรับรู้ได้ด้วย ประสาทตา โดยอาศัยแสงเป็นตัวส่งสว่าง สีแต่ละสีมีสมบัติเฉพาะตัวที่สามารถกระตุ้นเร้าให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่าง กันออกไป เช่น สีแดงย่อมกระตุ้นเร้าความรู้สึกให้เกิดแตกต่างไปจากสีเขียวหรือสีน้ำเงินทำให้ความรู้สึกจากการรับรู้ไม่เหมือนสีเขียว เป็นต้น

7. พื้นผิว (Texture) พื้นผิวอาจเป็นเนื้อหยาบหรือเนื้อละเอียด แข็งหรือหยาบ นุ่มหรือเรียบ พื้นผิวจะทำให้ผู้ดูเกิดความรู้สึก ไม่ว่าจะด้วยสายตาหรือร่างกาย พื้นผิวเปรียบเสมือนตัวแทนของมวลภายในของวัตถุนั้น จากลักษณะพื้นผิวที่ทำให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน ทำให้มีการนำเอาลักษณะต่าง ๆ ของพื้นผิวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างงานศิลปะ เพื่อกระตุ้นเร้าผู้ดูเกิดความรู้สึกที่ต่างกัน เมื่อได้สัมผัสสภาพผลงานที่มีพื้นผิวที่ต่างกัน

หลักการจัดองค์ประกอบทางทัศนศิลป์

หลักการจัดองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ (Composition) คือ การนำเอาทัศนธาตุ ได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง น้ำหนักอ่อนแก่ บริเวณว่าง สี และพื้นผิว มาจัดประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดความพอดี เหมาะสม ทำให้งานศิลปะชิ้นนั้นมีคุณค่าอย่างสูงสุด ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

เอกภาพ (Unity) การรวมกลุ่มก้อน ไม่แตกแยกกระจัดกระจายไปคนละทิศทาง จนทำให้ขาดความสัมพันธ์กัน ในทางทัศนศิลป์เอกภาพยังเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงเนื้อหาเรื่องราวที่ต้อง การแสดงอย่างชัดเจนด้วย

ความสมดุล (Balance)

ความสมดุลของสิ่งที่ซ้ำหรือเหมือนกัน (Symmetrical) คือ เป็นการนำเอาส่วนประกอบที่มีรูปลักษณะเหมือนกัน มาจัดองค์ประกอบรวมเข้าด้วยกันให้ประสานกลมกลืน เกิดการถ่วงน้ำหนักขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ในลักษณะที่พอเหมาะพอดีจนรู้สึกถึงความสมดุล อาจด้วยการจัดวางตำแหน่งที่ตั้ง ช่องไฟ ระยะห่าง อัตราจำนวน ขนาดรูปร่าง น้ำหนักอ่อนแก่ ฯลฯ ที่เหมือนกันหรือเท่า ๆ กันจนเกิดเป็นเอกภาพเดียวกัน

ความสมดุลของสิ่งที่ขัดแย้งหรือต่างกัน (Asymmetrical) เป็นการนำเอาส่วนประกอบที่มีรูปลักษณะที่ต่างกันหรือขัดแย้งกัน มาจัดองค์ประกอบเข้าด้วยกันให้ประสานกลมกลืนกัน เกิดการถ่วงน้ำหนักขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ในลักษณะที่พอเหมาะพอดีจนรู้สึกถึงความสมดุล โดยที่วัตถุหรือเนื้อหาในภาพไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน

จุดสนใจหรือการเน้น (Emphasis) ส่วนที่สำคัญที่สุดของภาพที่ ต้องการแสดง ซึ่งนำไปสู่การบอกเล่าเนื้อหาของภาพทั้งหมดหรือเป็นจุดที่ดึงดูดความสนใจให้ มอง ในทางทัศนศิลป์จุดสนใจควรมีเพียงจุดเดียว ซึ่งอาจเป็นส่วนที่แสดงความสำคัญหรือมีสีสันสดใสที่สุด นอกจากนั้นยังเน้นให้เกิดจุดสนใจด้วยการสร้างความแตกต่างขึ้นในภาพ จุดสนใจไม่จำเป็นต้องอยู่จุดกึ่งกลางเสมอไป อาจอยู่ส่วนใดส่วนหนึ่งของภาพก็ได้

ความกลมกลืน (Harmony) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัดองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เพราะความกลมกลืนจะทำให้ภาพงดงาม และนำไปสู่เนื้อหาเรื่องราวที่น่าเสนอ ความกลมกลืนมี 2 แบบ คือ

ความกลมกลืนแบบคล้ายตามกัน หมายถึง การนำรูปร่าง รูปทรง เส้น หรือสี ที่มีลักษณะเดียวกันมาจัด เช่น วงกลมทั้งหมด สีเหลืองทั้งหมด ซึ่งแม้ว่าอาจจะมีขนาดที่แตกต่างกัน แต่เมื่อนำมาจัดเป็นภาพขึ้นมาแล้วก็จะทำให้ความรู้สึกกลมกลืนกัน

ความกลมกลืนแบบขัดแย้ง หมายถึง การนำเอาองค์ประกอบต่างชนิด ต่างรูปร่าง รูปทรง ต่างสี มาจัดวางในภาพเดียวกัน เช่น รูปวงกลมกับรูปสามเหลี่ยม เส้นตรงกับเส้นโค้ง ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น แต่ก็ยังให้ความรู้สึกกลมกลืนกัน

จังหวะ (Rhythm) ระยะในการจัดภาพหรือการวางของวัตถุ ซ้ำไปซ้ำมา อย่างสม่ำเสมอ เช่น ลายไทย การปูกระเบื้อง หรือการแปรอักษร เป็นต้น

การจัดภาพของงานทัศนศิลป์

การจัดภาพของงานทัศนศิลป์ (Visual Art Composition) เป็นการนำเอาส่วนประกอบของความงามทัศนศิลป์มาจัดเข้าด้วยกัน โดยตัดทอนหรือเพิ่มเติมให้เหมาะสมกลมกลืนเกิดเนื้อหาเรื่องราวและความงาม แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะว่าเป็นกลุ่มใด แบ่งได้เป็น 2 แบบคือ 1) การจัดภาพแบบประจำชาติ (National Composition) 2) การจัดภาพแบบสากล (International Composition)

รูปแบบของทัศนศิลป์สากล

ทัศนศิลป์สากล เกิดจากการจัดภาพแบบสากลที่ได้ผสมผสานรูปแบบต่างๆ เข้าด้วยกัน ผ่านการทดลองปรับปรุง ตัดแปลง เลือกสรรจนวิวัฒนาการรูปแบบเป็นที่นิยมทั่วทุกชาติ โดยแบ่งรูปแบบออกตามลักษณะของงานที่สร้างสรรค์ได้ 3 รูปแบบคือ 1) รูปแบบรูปธรรม (Realistic) ศิลปะแบบเหมือนจริง เป็นศิลปะที่ไม่ซับซ้อนมีเนื้อหาสาระที่ปรากฏเด่นชัดแต่ผู้สร้างและผู้ชม ต้องมีความรู้เรื่องนั้นด้วย เช่นภาพคน ภาพสัตว์ 2) รูปแบบกึ่งนามธรรม (Semi Abstract) เป็นการถ่ายทอดที่ผิดเบนไปจากรูปธรรมหรือ แบบเหมือนจริงด้วยการตัดทอนรูปทรงจากของจริงให้เรียบง่าย แต่ยังมีเค้าโครงเดิมอยู่สามารถดูรู้ว่าเป็นภาพอะไร 3) รูปแบบนามธรรม (Abstract Art) เป็นศิลปะประเภทที่ไม่มีความจริงเหลืออยู่ เพราะถูกตัดทอนให้เหลือแต่เส้นสี น้ำหนัก ที่ก่อให้เกิดความงามตามอารมณ์ความรู้สึกเป็นสิ่งที่เหนือความเป็นจริงต้องใช้จินตนาการในการรับรู้รับชม

คุณค่าของงานทัศนศิลป์

ทัศนศิลป์เป็นศิลปะที่รับรู้ได้ด้วยสายตา การรับรู้ทางการมองเห็นในแขนงจิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม ทำให้เกิดแรงกระตุ้นและตอบสนองทางด้านจิตใจพร้อมกันนั้น จิตใจของมนุษย์ก็ เป็นตัวแปรค่าและกำหนดความงาม ความประณีต เรื่องราว และประโยชน์ต่อสังคมมนุษย์ การรับรู้คุณค่าของสิ่งเหล่านี้ รับรู้ได้ด้วยอารมณ์ ความรู้สึกของแต่ละบุคคล ความงาม และเรื่องราวจะเกิดมีคุณค่าก็เพราะการรับรู้ทางการมองเห็น เกิดความรู้สึกประทับใจ มีความอึดเอิบใจในคุณค่านั้นๆ สำหรับงานทัศนศิลป์ไม่ว่ารูปแบบใดย่อมมีคุณค่าในตัวของผลงานเอง ผลงานทัศนศิลป์สามารถแบ่งการรับรู้คุณค่าได้ 2 คุณค่าคือ

1) คุณค่าทางความงาม (Aesthetic Value) เป็นการรวม รวมในเรื่องของความประณีต ความละเอียด มีระเบียบ น่าทึ่ง มโหฬาร ประหลาด แปลกหูแปลกตา และเป็นสิ่งที่มีคุณงามความดี ทำให้ผู้เห็นเกิดความประทับใจไปอีกนาน สิ่งเหล่านี้รวมเรียกว่าคุณค่าทางความงาม โดยเกณฑ์ของความงามที่อยู่ในงานทัศนศิลป์ ซึ่งสามารถรับรู้และยอมรับได้โดยทั่วไป เป็นการประสานกันของส่วนประกอบต่างๆของความงาม เช่น จุด เส้น รูปร่าง รูปทรง สี แสงเงา พื้นผิว ความกลมกลืน และการจัดภาพ เป็นต้น โดยผู้สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์จะแสดงออกตามความรู้สึกในแต่ละเหตุการณ์แต่ละ สังคม เพราะความงามของแต่ละสังคมย่อมมีความแตกต่างกันอยู่กับสภาพของสังคม และวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

2) คุณค่าทางเรื่องราว (Content Value) เป็นการแสดง ลักษณะบ่งบอกถึงความหมายเรื่องราวความเกี่ยวข้องและจุดประสงค์แฝงอยู่ในผลงาน สามารถบอกเนื้อหาสาระสำคัญว่ามีอะไร จะต่อไปอย่างไร เพราะทัศนศิลป์แต่ละชิ้นบอกเรื่องราวต่างๆอยู่ในตัวเอง จึงมองเห็นและเข้าใจได้ง่ายกว่าคุณค่าทางด้านความงาม

(1) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องราวที่นำเสนอเหตุการณ์สำคัญของคนแต่ละเชื้อชาติที่น่าสนใจ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องในอดีต อาจเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่ออิสรภาพ การเรียกร้องสิทธิต่างๆ และพงศาวดารในแต่ละสมัย เรื่องราวที่นำมาถ่ายทอดสามารถปลุกเร้าอารมณ์ ความรู้สึก ให้เกิดการกระตุ้นเตือน และคล้อยตามถึงความรักชาติ รักถิ่นตนเสียสละในด้านต่าง ๆ เช่น อนุสาวรีย์ และจิตรกรรมฝาผนัง เป็นต้น

(2) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งเร้นลับ ศรัทธา มนุษย์ไม่ว่าชาติใดย่อมมีความกลัวด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อมนุษย์เกิดความกลัวมนุษย์จะหาสิ่งที่มาคลี่คลายดับความกลัวให้เบาบางลง เช่น ความเชื่อในสิ่งเร้นลับ เทพเจ้า พระเจ้า นรกสวรรค์ ภูตผี ปีศาจ ไสยศาสตร์ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ หรือวิญญาณ ก่อเกิดเทวรูป รูปปั้น และอาคารประกอบพิธีกรรมต่างๆ เป็นต้น

(3) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี มนุษย์ ทุกคนย่อมมีศาสนาวัฒนธรรมและประเพณีของตนเอง และด้วยความรักความศรัทธา ทำให้เกิดพลังและแรงบันดาลใจอันมหาศาลที่จะถ่ายทอดความเชื่อ ความศรัทธาให้ผู้อื่นได้รับรู้ เรื่องราวที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม จึงถูกสะท้อนผ่านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ออกมาทางรูปแบบงานทัศนศิลป์ในหลากหลายประเภทตลอดทุกยุคทุกสมัยเปรียบเสมือน ภาพจำลองเหตุการณ์ เช่น ภาพจิตรกรรมไทย ชาดก พุทธประวัติ เป็นต้น

(4) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง เช่น การสร้างประติมากรรมอนุสาวรีย์บุคคลสำคัญ ๆ เพื่อเป็นอนุสรณ์แสดงว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้มีความสามารถในการเมืองการปกครอง

(5) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เป็นการถ่ายทอดเกี่ยวกับการเผชิญในสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำอยู่ในแต่ละวัน เพราะการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ในสังคมต้องการความสุข โดยอาศัยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความสุขในแต่ละวัน ได้แก่ ทางร่างกาย จิตใจอารมณ์ และทางด้านสังคม ดังนั้นเรื่องราวที่นำเสนอเพื่อให้เกิดคุณค่า เช่น เรื่องราวของที่อยู่อาศัย อาคาร ยารักษาโรค การพักผ่อนหย่อนใจ ความปลอดภัย ความก้าวหน้าทางการศึกษาและอาชีพ เป็นต้น

(6) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คุณค่าของเรื่องราวลักษณะนี้เป็นการนำเสนอ ในเรื่องของความงามของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งเสนอแง่คิดว่าทำไมมนุษย์จึงทำลายธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม และทำไมเราต้องรณรงค์ต่อต้านการทำลายธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สมควรที่จะอนุรักษ์ให้อยู่คู่มนุษย์สืบไป รูปแบบเรื่องราว ได้แก่ การปลูกป่า มลพิษจากโรงงาน น้ำเน่าเสีย ความงามและการทำลายธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

(7) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับวรรณคดี นิทานพื้นบ้าน สำนวน คำพังเพย สุภาษิต เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวจากหนังสือ นิทานพื้นบ้าน สำนวน คำพังเพย สุภาษิต ตำนาน พงศาวดาร ที่สามารถบรรยายเนื้อหาเรื่องราว ให้ผู้ดูได้รู้อย่างชัดเจน โดยแสดงเป็นภาพเล่าเรื่อง เช่น ภาพจิตรกรรมไทย สังข์ทอง และรามเกียรติ์ เป็นต้น

(8) คุณค่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นการนำเสนอเรื่องของความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาการต่างๆ ที่นำพาให้ประเทศนั้นๆ เจริญรุ่งเรือง คุณค่าของเรื่องราวประเภทนี้สามารถโน้มน้าวให้ผู้ชมเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับอุตสาหกรรม ยานอวกาศ วงการแพทย์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ และการสื่อสาร เป็นต้น

คุณค่าของงานทัศนศิลป์ต่อชีวิตและสังคม

“ชีวิตสลาย อาณาจักรพิเนาศ ผลประโยชน์ของบุคคลมลายหายสิ้นไป แต่ศิลปะเท่านั้นที่ยังคงเหลือ เป็นพยานแห่งความเป็นอัจฉริยะของมนุษย์อยู่ตลอดกาล” ข้อความข้างต้นนี้เป็นความเห็นอันเฉียบคมของท่าน ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร แสดงให้เห็นว่างานศิลปะเป็นสมบัติอันล้ำค่าของมนุษย์ที่แสดงความเป็น อัจฉริยะบ่งบอกถึงความเจริญทางด้านจิตใจ และสติปัญญาอันสูงกว่า ซึ่งมีคุณค่าต่อชีวิต และสังคมดังนี้

คุณค่าในการยกระดับจิตใจ คุณค่าของศิลปะอยู่ที่ ประโยชน์ ช่วยจัดความโศก ความฉ้อฉลยกระดับวิญญานความเป็นคนเห็นแก่ตน บทกวีของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีซีไรต์ของไทย ได้ให้ความสำคัญของงานศิลปะในการยกระดับวิญญานความเป็นคนก็คือ การยกระดับจิตใจของคนเราให้สูงขึ้นด้วยการได้ชื่นชมความงาม และความประณีตละเอียดอ่อนของงานศิลปะ ตัวอย่างเช่น เมื่อเราทำพรมอันสวยงาม สะอาดมาปูเต็มห้อง ก็คงไม่มีใครกล้ารอนแรมเท้าที่เปื้อนโคลนมาเหยียบย่ำ ทำลายความงามของพรมไปจนหมดสิ้น สิ่งที่มีคุณค่ามาช่วยยกระดับจิตใจของคนเราให้มั่นคงในความดีงามก็คือ ความงามของศิลปะนั่นเอง ดังนั้นเมื่อใดที่มนุษย์ได้ชื่นชมความงามของศิลปะเมื่อนั้นมนุษย์ก็ จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง และละเอียดอ่อนตามไปด้วย เว้นแต่บุคคลผู้นั้นจะมีสติวิปลาศ

นอกจากนี้งานศิลปะบางชิ้นยังให้ความงามและความรู้สึกถึงความดีงาม และคุณงาม จริยธรรมอย่างลึกซึ้ง เป็นการจรรโลงจิตใจให้ผู้ดูเคร่งเครียดและเศร้าหมองของศิลปินผู้สร้างสรรค์ และผู้ชื่นชมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมให้เด็กสร้างงานศิลปะ เพื่อผ่อนคลายความเคร่งเครียด และพัฒนาสุขภาพจิต ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์

คุณค่าต่อผู้ชมและสังคมส่วนรวม งานจิตรกรรม เป็นศิลปะที่สื่อความงามและความรู้สึกไปสู่ผู้ดูหรือผู้ชื่นชมได้โดยง่าย คุณค่าเบื้องต้น เป็นคุณค่าทางด้านจิตใจในการชมความงาม ความละเอียดอ่อนของเส้นสี แสงเงา และองค์ประกอบของศิลปะต่างๆ ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ และให้คติธรรม แนวคิดในการดำรงชีวิต และยังรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์ จากจิตรกรรมฝาผนังต่าง ๆ งานประติมากรรม เป็นศิลปะที่สื่อความงามและความรู้สึกไปสู่ผู้ดูหรือผู้ชื่นชมได้ด้วยรูปทรง และพื้นผิว โดยมีแสงสว่างมากระทบให้เกิดเงาจากมิติความตื้นลึกของรูปทรงนั้น ๆ งานสถาปัตยกรรม เป็นศิลปะที่ใช้ประโยชน์ใช้สอยมากกว่า เพราะเป็นอาคารสถานที่สูง และเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์นั่นเอง โดยเริ่มจากการดูแลรักษาที่พักอาศัยต่าง ๆ เช่น พระราชวัง โบสถ์ ตำหนัก วัด วิหาร เจดีย์ สถูป เป็นต้น

คุณค่าของผู้ชื่นชมและสังคมส่วนรวม บทบาทของประชาชนทั่วไปในการใช้ประโยชน์และคุณค่าของ สถาปัตยกรรมนับตั้งแต่บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย โดยเริ่มต้นจากการดูแลรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบ้าน การใช้หลักทางศิลปะ และรสนิยมส่วนตัว ตกแต่งบ้านเรือนให้น่าอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประดับตกแต่งด้วยต้นไม้ และพื้นที่สีเขียวภายในบ้าน สำหรับงานทางศิลปะที่มีคุณค่าทางจิตรศิลป์ ดังนั้น เราจึงควรร่วมมือกันอนุรักษ์ศิลปะทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม และ สถาปัตยกรรมอันเก่าแก่ไว้สืบต่อไป

การดูงานทัศนศิลป์ให้เกิดคุณค่า

การที่จะเข้าใจในคุณค่าของผลงานทัศนศิลป์ได้ดีนั้น ควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้มีจิตใจชอบงานทัศนศิลป์อย่างลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นผู้สร้างงานหรือผู้ดูผลงาน ถ้าจะเข้าใจในคุณค่าได้ดี สิ่งแรกต้องเป็นผู้ที่มีใจรักงานศิลปะอย่างจริงจัง
2. ผู้สร้างและผู้ดูควรศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของทัศนศิลป์ในเรื่องต่างๆให้ถ่องแท้
3. มีประสบการณ์ในการมองเห็นเป็นอย่างดี มนุษย์เรามีประสบการณ์หลายด้าน เราถูกฝึกให้เขียน อ่าน ท่องจำ แต่ยังไม่มีการฝึกให้ดูอย่างจริงจังเลย ดังนั้นเราควรฝึกจากสิ่งที่อยู่ใกล้ๆ โดยดูจากสิ่งใกล้ๆตัวก่อน จนเกิดความเคยชิน เวลาดูงานทัศนศิลป์จะได้มีประสบการณ์ รู้จักสังเกตในเรื่อง เส้น สี รูปทรงแสงเงา และการถ่ายทอด เป็นต้น
4. ผู้ดูต้องหมั่นค้นคว้าหาความรู้เสมอ รู้จักถามเมื่อพบเรื่องราว และรูปแบบใหม่ๆ หากไม่เข้าใจในผลงาน ต้องให้ผู้สร้างผลงานแสดงความรู้สึกรออกมา โดยอธิบายให้เข้าใจแล้วจดบันทึกไว้
5. ผู้ดูต้องเป็นผู้รับฟังแนวคิดใหม่ๆของศิลปิน เพราะศิลปินกว่าจะสร้างผลงานได้ ต้องรวบรวมแนวความคิด สร้างสรรค์ด้วยพหุปัญญาและเวลากว่าจะได้ผลงานขึ้นมา
6. ผู้ดูต้องรอบรู้ในวิชาต่างๆหลายๆด้าน สามารถนำความรู้เหล่านั้นมาเชื่อมโยงกับงานทัศนศิลป์ที่กำลังดูอยู่ได้
7. มีรสนิยมทางทัศนศิลป์อย่างแท้จริง

ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด

เอกสารเกี่ยวกับส่วนประกอบทางศิลปะและหลักการออกแบบเสนอเนื้อหา เพื่อเป็นฐานข้อมูลวิเคราะห์ผลงานศิลปะกรรมที่นำเสนอเรื่อง การค้าอวัยวะมนุษย์ในการสร้างสรรค์ต้องการนำเสนอในรูปแบบของศิลปะการออกแบบดังต่อไปนี้เกี่ยวกับคำว่าภาพถ่ายเชิงความคิด แมน เรย์ (Man Ray) เคยกล่าว "unlocked every door it came to and walked freely where it would." สรุปความว่า ปลดลอคประตูทุกบานที่เจอ และเดินไปอย่างอิสระในทุกที่

ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด (Conceptual Photography) สะท้อนถึงสิ่งที่อยู่ในใจของช่างภาพ-ศิลปินในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจจะเป็นความเห็นทางการเมือง การวิจารณ์สังคม อารมณ์ความรู้สึก เรื่องส่วนตัวหรืออะไรก็ตามที่พวกเขาต้องการจะนำเสนอ ไม่มีขีดจำกัด ไม่มีกฎเกณฑ์ สามารถใช้รูปแบบงานภาพถ่ายที่มีอยู่ในทุกประเภท ดังคำกล่าวของแมน เรย์ ปลดลอคประตูทุกบานที่เจอ และเดินไปอย่างอิสระในทุกที่

ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด (Conceptual Photography) เป็นคำจำกัดความกว้างๆ ครอบคลุมหลากหลายรูปแบบ และทั้งหมดจะถูกเรียกเป็น "ศิลปะ" หรือ fine art photography การแยกแยะระหว่างศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด กับงานที่ไม่ใช่ ให้ดูง่ายๆให้ดูที่ "เจตนา" ของการสร้างงานนั้นขึ้นมาและไม่ซับซ้อนไปกว่านั้น ยกตัวอย่างงานโฆษณาวัตถุประสงค์เพื่อโฆษณา

สินค้า ถึงแม้ในภาพถ่ายโฆษณาบางชิ้นจะมีสไตล์ของช่างภาพอยู่ชัดเจน แต่ก็ยังเป็นแค่สไตล์ ไม่เกี่ยวกับ"ความเป็นงานเชิงความคิด" เพราะไม่ได้สะท้อนมิติหรือความคิดของช่างภาพคนนั้นๆ ถึงจะแอบสอดแทรก "ความคิดเห็น"ลงไปบ้าง หรือจะบอกว่า..ตัวโฆษณาตัวนั้นมีคอนเซ็ปต์ลึกลับที่สุดพิสดาร แต่โดยเจตนา.. งานโฆษณามีไว้เพื่อโฆษณาสินค้าอยู่ดี หรือภาพถ่ายแฟชั่นที่เห็นทั่วไป จริงๆ แล้วคือภาพพอร์ทเทรต (portrait) ที่ถ่ายขึ้นมาเพื่อโฆษณาขายสินค้า-เสื้อผ้า โดยเจตนายังเป็นภาพถ่ายโฆษณา อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างทั้งสองข้างต้นยังมีข้อยกเว้น เมื่อช่างภาพรวบรวมงานโฆษณา-แฟชั่นต่างๆ ของเขาเป็นหมวดหมู่ และดูมีเนื้อหา มีจุดยืนร่วมกันที่สามารถสะท้อนแนวความคิดหรือมิติส่วนตัวของเขา งานเหล่านั้นอาจเปลี่ยนสถานะสู่ภาพถ่ายเชิงความคิดได้เช่นกัน

ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด..ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ถึงปัจจุบัน

ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด อาจดูเหมือนงานโฆษณา แฟชั่น ภาพข่าว ภาพสารคดี รูปติดบัตร แลนด์สเคป ชิตตี้สเคป พอร์ทเทรต สื่อผสมหรืออะไร ได้ทั้งนั้น..หากมีเจตนาของผู้สร้างงาน เพื่อนำเสนอแนวคิดส่วนตัว สามารถโยนให้เป็นศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิดได้ทั้งหมด (ส่วนจะเข้าท่าหรือไม่เป็นอีกประเด็นหนึ่ง) งานภาพถ่ายในโลกนี้..จะอยู่ในยุคสมัยที่พอจะแยกออกได้ตามนี้คือ ในยุคก่อนศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งจะเป็นภาพถ่ายที่เกิดขึ้นช่วงศตวรรษที่ 19 จากนั้นมาสู่ ยุคศิลปะสมัยใหม่-ภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่ ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 ถึงปี 1979 แล้วมาถึง ยุคศิลปะหลังสมัยใหม่-ภาพถ่ายศิลปะหลังสมัยใหม่ (postmodern photography) ปี 1980-1990 ตามด้วยยุค After Postmodern ปี 1990 ถึงปัจจุบัน ซึ่งจริงๆจะเรียกยุคนี้ว่าอะไรแน่นอนยังเป็นเรื่องที่คงถกเถียงกันอยู่ - และงานศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด จะอยู่ในช่วงใดช่วงหนึ่งของช่วงเวลาดังกล่าว

งานที่เป็นโพสต์โมเดิร์น (ภาพถ่ายศิลปะหลังสมัยใหม่) จะเป็นศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิดทั้งหมด แต่เป็นในแนวคิด-ทฤษฎีของศิลปะหลังสมัยใหม่ ถ้าแม้งานนั้นจะสร้างขึ้นในยุคโพสต์โมเดิร์นแต่ไม่ได้เดินตามทฤษฎีของศิลปะหลังสมัยใหม่ ก็ไม่ใช่ภาพถ่ายศิลปะหลังสมัยใหม่

ส่วนงานที่เกิดหลังจากปี 1990 มาแล้ว ส่วนมากเป็นการหลอมรวมศิลปะสมัยใหม่-หลังสมัยใหม่เข้าด้วยกัน ถึงจะเดินตามทฤษฎีศิลปะหลังสมัยใหม่แต่ไม่น่าจะใช้ภาพถ่ายศิลปะหลังสมัยใหม่ เพราะโพสต์โมเดิร์นของภาพถ่ายจบลงไปแล้ว

งานบางชิ้นสามารถเป็นหลายๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกันยกตัวอย่างเช่นงานของช่างภาพชาวฝรั่งเศส ยูจีน อาเซ่ (Eugène Atget) ซึ่งโดยประเภทของงานแล้วคือ ชิตตี้สเคป (cityscape) บันทึกสภาพบ้านเมืองในแบบภาพถ่ายสารคดี แต่ด้วยมิติทางสุนทรียศาสตร์ ความชัดเจนเหมือนจริงมากจนคนดูในช่วงทศวรรษ 1930 รู้สึกถึงความเหนือจริงในภาพถ่ายเหล่านั้น ซึ่งอาจเกิดจากเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านของศตวรรษ จากยุคหนึ่งสู่อีกยุคหนึ่ง

ด้วยอารมณ์นี้ คนดูจึงยกให้เป็นงานเซอร์เรียลลิสต์ และต่อมาเมื่อมองภาพรวมทั้งหมด ผู้คนรู้สึกว่างานของยูจีน อาเซ่ มีเอกภาพอย่างประหลาด เมื่อสืบค้นจึงพบว่าน่าจะเป็นเจตนาของเขาที่ต้องการให้ภาพทุกภาพเป็นเรื่องราวเดียวกัน เป็นชุดเดียวกัน คือบรรยากาศบ้านเมืองฝรั่งเศส

ในช่วงเปลี่ยนผ่านศตวรรษ และนั่นทำให้งานของยูจีน อาเซ เป็นศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด เช่นเดียวกับงานของช่างภาพชาวเยอรมัน ออกัส แซนเดอร์ (August Sander) และเช่นเดียวกับงานช่างภาพอเมริกัน เอิร์นเนส Белลอก (E.J.Bellocq) ซึ่งงานของพวกเขาทั้งสองเป็นภาพเหมือนบุคคล..หรือภาพพอร์ทเรต แต่ภาพเหล่านั้นบอกเล่ามากกว่าความเป็นตัวตนของนายแบบนางแบบในภาพ และสะท้อนมิติส่วนตัวของช่างภาพ ออกัส แซนเดอร์ตั้งใจบันทึกภาพจิตวิญญาณของชาวเยอรมันในยุคสาธารณรัฐไวมาร์ (Weimar Republic) ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และนั่นคือ "คอนเซป" งานทั้งชุดหลายร้อยหลายพันภาพไปในทิศทางเดียวกันชัดเจน ส่วนเอิร์นเนส Белลอกถ่ายภาพโสเภณีเมืองนิวยอร์กที่แลดูงดงาม เปี่ยมด้วยชีวิตจิตวิญญาณ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และนั่นคือ "คอนเซป" งานเหล่านี้จึงถูกจัดให้เป็นศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด

นอกจาก "เจตนา" แล้ว บางครั้งอยู่ที่การตีความหมายด้วยเหมือนกันอย่างไรก็ตาม การแยกแยะงานศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ใช่เรื่องยากเย็นเพราะช่างภาพศิลปินทุกคนจะบอกกล่าวตั้งแต่ต้นว่า งานของพวกเขาทำอะไร

งานภาพถ่ายเชิงทดลองทั้งหมดที่เกิดขึ้นในยุคของเซอร์เรียลลิสต์ (ในทศวรรษ 1920 - 1930) สามารถเรียกเป็นงาน "ภาพถ่ายเชิงความคิด" ได้เกือบทั้งหมด งานศิลปะภาพถ่ายมากมายในยุคนั้น แต่ละภาพ แต่ละชิ้นจะบอกเล่าเรื่องราวของตน แต่อาจไม่ได้รวมเป็นงานชุดใหญ่ หรือเป็น series แบบที่เราคุ้นเคยในปัจจุบัน หรืองานที่สร้างขึ้นเป็นชุดใหญ่ (เป็น series) ไม่ได้กล่าวถึงแนวคิดในชุดงานนั้นๆ อย่างชัดเจน คืองานทุกชิ้นมีคอนเซปอยู่ในตัวแล้ว เพียงแค่ไม่มีการอธิบายความมากมาย ในขณะที่ภาพถ่ายเชิงความคิดในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จะมีการบอกล่วงหน้าว่างานชุดนั้นๆ กำลังพยายามจะสะท้อนอะไรออกมา

อัลเฟรด สติกกลิซ และภาพถ่ายชุด Equivalents ความชัดเจนของ "ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิด" ยุคแรกการขยายขอบเขตงานในแบบของเอ็ดเวิร์ด เวสตัน และพัฒนาการหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาพถ่ายชุด Equivalents (หรือ Equivalent) เป็นผลงานของอัลเฟรด สติกกลิซ (Alfred Stieglitz) ซึ่งมีอยู่ประมาณ 220 ชิ้น เริ่มต้นตั้งแต่ปีค.ศ. 1925 ถึง 1934 โดยประมาณ ส่วนมากเป็นภาพก้อนเมฆบนท้องฟ้าในรูปทรงต่างๆ เจตนาของอัลเฟรด สติกกลิซ มองภาพเหล่านี้ในฐานะสัญลักษณ์ หรือบางอย่างที่สะท้อนความคิด ความรู้สึก ความเป็นตัวตนของเขา และไม่ใช้เพียงแค่ภาพถ่ายก้อนเมฆธรรมดา นั่นคือ ก้อนเมฆที่เห็น ไม่ใช่เมฆก้อนเดิม แต่เป็นตัวแทนอย่างอื่นที่เป็นนามธรรม และนี่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนต่องานภาพถ่ายเชิงความคิดยุคต่อมา

ดังที่ทราบกันแล้วว่า ภาพถ่ายสามารถบันทึกเฉพาะสิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมอยู่ตรงหน้า ภาพถ่ายไม่สามารถบันทึกสิ่งที่ไม่มีตัวตน ไม่สามารถบันทึกเรื่องราวต่อเนื่องเคลื่อนไหวอย่างไรก็ตาม ช่างภาพในแต่ละยุคสมัยมักมีความพยายามผลักดันขอบเขตการสื่อสาร (ด้วยภาพถ่าย) ออกไปอยู่เสมอ เรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ความคิดเชิงปรัชญาเป็นนามธรรม มองไม่เห็น จับต้องไม่ได้ แต่อยู่ในกระบวนการรับรู้ของมนุษย์ สิ่งนี้มักบอกเล่าในแบบของวรรณกรรมบทกวี เรื่องตำนานทางศาสนา ดนตรี และจิตรกรรมในยุคต่างๆ บอกเล่านามธรรมเหล่านี้เสมอมา เพียงแต่คนดูภาพส่วนมากจะไปยึดติดอยู่แค่สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมเช่นเกิดอะไรขึ้นในภาพจิตรกรรมนั้นๆ

ใครหนึ่งกินข้าวกับใคร ใครหน้าตาเป็นอย่างไร แจกันดอกไม้ พระอาทิตย์ตกดินมีสีอย่างไรและเท่านั้น คนส่วนมากมักจะมองข้าม "นามธรรม" หรืออารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเชิงปรัชญาที่แฝงอยู่ในภาพ เสียสิ้น ดังนั้นเมื่อถึงยุคศิลปะสมัยใหม่ ศิลปินบางกลุ่มจึงตั้งใจทำลายรูปทรงหรือรูปธรรมเหล่านั้น ให้เหลือเพียงสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือจิตวิญญาณ ซึ่งคืองาน abstract ประเภทต่างๆ ที่เราค้นเคยในปัจจุบัน สำหรับภาพถ่าย ในยุคของฟิคโทเรียลลิสต์ ศตวรรษที่ 19 งานฟิคโทเรียลลิสต์เองนั้นได้ก้าวเข้าสู่มีตินามธรรมที่ว่าเป็นแล้ว แต่ทว่าปราศจากคำอธิบายที่ชัดเจน และศิลปินช่างภาพยุคนั้น ส่วนมากยังก้าวข้ามมาไม่ถึงจุดนี้ นั่นคือตัวของศิลปะฟิคโทเรียลลิสต์มีชีวิตของตนเอง และก้าวไปไกลกว่าตัวศิลปินที่สร้างเธอขึ้นมาอย่างไรก็ตาม สิ่งที่ศิลปะฟิคโทเรียลลิสต์นำเสนอมาตลอดช่วงอายุขัย คือความงามในโลกอุดมคติ และเหนือจากความเป็นจริง เมื่อถูกคิดถึงประเด็นนี้ "ความงามในโลกอุดมคติ และเหนือจากความเป็นจริง" ก็คือ "นามธรรม" และย่อมหมาความว่า ศิลปะภาพถ่ายฟิคโทเรียลลิสต์ ได้เริ่มเข้าสู่มิติของศิลปะเชิงความคิดมาแต่ต้นแล้ว แต่ก็ยังไม่ใช่เสียทีเดียว อาจจะเรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของจุดเริ่มต้น

ศิลปะฟิคโทเรียลลิสต์อาจนำภาพถ่ายใกล้เข้าสู่มีตินามธรรม แต่ไม่เคยไปไกลกว่านั้น และสิ้นอายุขัยไปกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษใหม่ ขณะที่ภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่ ซึ่งเติบโตมาพร้อมกับศิลปะสมัยใหม่มีอิสระที่จะคิด และพัฒนาไปอย่างไรขอบเขต ดังจะเห็นจากงานภาพถ่ายในยุคของดาด้า เซอเรียลลิสต์ อย่างเช่นงานของ แมน เรย์ ที่ใช้รูปทรง สัญลักษณ์แปลกประหลาดเพื่อบอกเล่าในสิ่งที่ไม่ใช่รูปธรรม เป็นการขยายขอบเขตการสื่อสารของภาพถ่ายให้มากกว่าการบันทึกสิ่งที่อยู่เบื้องหน้า มากกว่าบันทึกเอกสาร หรือการที่เซอเรียลลิสต์นำภาพถ่ายของยูจีน อาเซมาตีความใหม่ ภาพถ่ายของยูจีน อาเซ นั่นคือการบันทึกเรื่องราวตามสภาพจริง ในลักษณะภาพถ่ายสารคดี แต่ถูกนำมาตีความหมายเชิงนามธรรม เป็นมิติของความลึกลับ เจ็บเหงาม ซ้ำซ้อน และห้วงเวลาเชื่อมต่อของศตวรรษ จนกระทั่งการรับรู้ของคนในยุคหลัง มองงานของยูจีน อาเซในมิติที่ลึกลับเกินกว่าสิ่งที่ปรากฏอยู่ในภาพและทั้งหมดนี้คือการนำภาพถ่ายเข้าสู่มีตินามธรรมหรือในเชิงความคิด

อย่างไรก็ตาม ในความมีอิสระ ความหลากหลายและคลุมเครือแบบยุโรปค่อนข้างยากสำหรับคนทั่วไปที่จะมองเห็นความเปลี่ยนแปลงชัดเจน ทั้งที่ความเปลี่ยนแปลงนั้นยิ่งใหญ่และอยู่เบื้องหน้า ต้องอาศัยความตรงไปตรงมาแบบอเมริกัน ที่ประกาศบอกกันชัดๆ ดังๆ ว่า "เปลี่ยนแปลงแล้วนะโว้ย" ทำนองนั้น ความเปลี่ยนแปลงในยุโรปและสหรัฐอเมริกาจะมีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงใกล้เคียงกันเสมอ แต่สังคมโลกมักจะรับรู้จากฟากอเมริกาด้วยวิธีบอกกล่าวชัดเจน พร้อมคำอธิบายยืดยาว ซึ่งบางครั้งก็ทำให้เรื่องง่ายดูเป็นเรื่องยากไป (ด้วยเจตนาดี อย่างเช่นกระบวนการโซนิคสเต็ม)

เช่นเดียวกับภาพถ่ายเชิงความคิดอัลเฟรด สติกกาลิช และงานชุด Equivalent ในเนื้อหา กระบวนการคิดไม่ได้แตกต่างไปจากภาพถ่ายจากฝั่งเซอเรียลลิสต์ในยุโรปช่วงเวลาเดียวกัน เพียงแต่อัลเฟรด สติกกาลิชเรียบเรียงแนวคิดของเขาเป็นระบบสร้างงานเป็นชุดใหญ่ จริงจัง มีคำอธิบายมากมาย และด้วยความชัดเจนนี้ จึงดูเหมือนเป็นจุดเริ่มต้นของงานภาพถ่ายเชิงความคิดในศตวรรษที่ 20 การถ่ายภาพเมฆบนท้องฟ้า อาจเป็นเรื่องธรรมดาของผู้คนปัจจุบัน แต่ในปี 1920

แตกต่างกันออกไปเริ่มจากประเด็นทางเทคนิค ในสมัยนั้นกระบวนการภาพถ่ายเป็นแบบ orthochromatic ซึ่งไม่สามารถบันทึกแสงสีน้ำเงิน การถ่ายภาพเมฆบนท้องฟ้าจึงเป็นเรื่องยาก เพราะท้องฟ้าสีครามจะกลืนไปกับก้อนเมฆ กลายเป็นโทนเดียวกัน หากถ่ายติด ก็ไม่มีน้ำหนัก ไม่มีมิติแสงเงา อัลเฟรด สติกกลิซ พยายามจะถ่ายเมฆมาหลายสิบปีแต่ไม่เคยประสบผลสำเร็จที่น่าพอใจ แม้การใช้ฟิลเตอร์จะพอช่วยได้บ้าง ก็ยังไม่ถึงระดับที่ดีนัก ..จนกระทั่งกระบวนการภาพถ่ายเข้าสู่ยุค panchromatic ที่สามารถบันทึกแสงสีน้ำเงินได้ ปัญหานี้ จึงหมดไป และงานชุด Equivalents ของ สติกกลิซส่วนมากเกิดขึ้นยุคหลังนี้เอง

ส่วนประเด็นทางสุนทรียศาสตร์ คำถามง่ายๆ ว่า จะถ่ายไปทำไม อัลเฟรด สติกกลิซ เป็นหนึ่งในศิลปินยุคแรกๆ ที่ขยายขอบเขตของเนื้อหาในงานศิลปะ พวกเขาเลือกวัตถุ หรือเรื่องราวที่ธรรมดาที่สุด ใกล้ตัวที่สุดและให้คุณค่าความหมายแก่สิ่งเหล่านั้น ความงามไม่จำเป็นต้องเป็นพระราชวังใหญ่โต ไม่ต้องเป็นปรากฏการณ์พิสดารเหนือธรรมชาติ ไม่ต้องไปไกลสุดขอบฟ้าแต่ทุกอย่างรอบๆ ตัว ล้วนมีคุณค่าความงามอยู่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นก้อนหิน เมฆบนท้องฟ้า ต้นไม้ในสวนหลังบ้าน ลูกหลานในครอบครัว หรืออะไรก็ได้ทั้งนั้น ในแง่การบอกเล่าเรื่องราว ไม่จำเป็นต้องสื่อสารกันอย่างที่ๆ ตรงๆ อยู่เสมอไป เช่นเรื่องของความโศกเศร้าไม่จำเป็นต้องสื่อด้วยภาพคนนั่งร้องไห้ฟูมฟาย แต่สามารถสะท้อนความรู้สึกเดียวกันด้วยสิ่งอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็โน้ตสี การวางพื้นที่ในภาพ ตามแต่จินตนาการและทักษะของแต่ละคน เหมือนกับดนตรีที่ฟังแล้วอาจทำให้รู้สึกไปต่างๆ นาๆ นี่เป็นวิธีที่อัลเฟรด สติกกลิซใช้ในงานชุด Equivalents และวิธีการนี้ขยายขอบเขตออกไปโดยเอ็ดเวิร์ด เวสต์ตัน

เอ็ดเวิร์ด เวสต์ตัน (Edward Weston) มีวิธีการเลือกเนื้อหาในภาพหรือ subjects คล้ายคลึงกับอัลเฟรด สติกกลิซ ในเรื่องของการมองหาวัตถุธรรมดาๆ แล้วมอบความหมายใหม่ให้แก่สิ่งนั้นๆ เวสต์ตันถ่ายภาพ ฝักผลไม้ โถส้วม ทะเลทราย ก้อนหิน ท่อนไม้ เรือรปร่างเปล่า เปลือยของหญิงสาวบางครั้งเรือรปร่างของหญิงสาวดูเหมือนเนินเขาในทะเลทราย และบางครั้งเนินทรายดูเหมือนเรือรปร่างหญิงสาว ทั้งหมดล้วนมีนัยแฝงเร้น แต่เอ็ดเวิร์ด เวสต์ตันจะไม่พรรณานำเสนออะไร ตรงนี้แตกต่างไปจากอัลเฟรด สติกกลิซ นั่นเป็นเพราะยุคของเวสต์ตัน ได้ก้าวข้ามมาสู่อีกช่วงเวลาหนึ่งของภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่ เขาทำงานในแบบของ formalists ที่เน้นรูปทรงเป็นสำคัญ และอยู่ในกระบวนการคิดของศิลปะสมัยใหม่ ดังนั้นไม่枉งานของเวสต์ตันจะเต็มไปด้วยสัญลักษณ์แทนค่า มิตินามธรรม แต่เขาจะไม่พูดถึงเรื่องเหล่านี้ หลายสิ่งในงานของเอ็ดเวิร์ด เวสต์ตัน เป็นพัฒนาการมาจาก Equivalents ของอัลเฟรด สติกกลิซ และเวสต์ตันผลักให้งานของเขาไปไกลยิ่งกว่า

ดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ พัฒนาการภาพถ่ายศิลปะในสหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสตรีท โฟโตกราฟฟี ตามลัทธิศิลปะสมัยใหม่และในแบบที่เคร่งครัดเสียด้วย อีกทั้งวาทกรรมโจมตีภาพถ่ายพิคโตเรียลลิสต์ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดหย่อน (ในกรณีพิคโตเรียลลิสต์พยายามเลียนแบบงานจิตรกรรม) ทั้งหมดนี้สร้างข้อจำกัดให้การสร้างสรรค์ภาพถ่ายศิลปะเชิงความคิด หรืองานภาพถ่ายที่แตกต่างออกไปจากคัมภีร์หลักของภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม

ธรรมชาติย่อมมีทางออกของตนเองเสมอ ศิลปะภาพถ่ายเชิงความคิดในสหรัฐอเมริกาเริ่มมีวิธีพลิกแพลงในแบบของตน คือยังอยู่ในรูปแบบของสเตรท โฟโตกราฟฟี แต่แฝงแนวคิดที่ไปไกลกว่าสเตรท โฟโตกราฟฟีทั่วไป

ไมเนอร์ ไวท์ (Minor White) เป็นช่างภาพคนสำคัญในยุคหลังสงคราม หากมองผิวเผิน งานภาพถ่ายของเขาเป็นงานสเตรท โฟโตกราฟฟี ตามลัทธิศิลปะสมัยใหม่ที่ชัดเจนในทุกมิติ แต่ลึกลงไปกว่านั้น ภาพถ่ายสะท้อนเรื่องราวส่วนตัวในชีวิตของเขา สะท้อนจิตวิญญาณ และมิตินามธรรมทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งมองกันว่าเป็นพัฒนาการมาจาก Equivalents ของอัลเฟรด สติกกลิซ นั่นเอง หากเปรียบเทียบกันแล้ว เอ็ดเวิร์ด เวสตัน ก้าวไกลไปจาก Equivalents ของอัลเฟรด สติกกลิซ ในแง่ของ subjects หรือสิ่งที่ปรากฏในภาพ ในเรื่อง ของการใช้รูปทรง (form) และเรื่องของสไตล์ ในการสร้างงาน ส่วนไมเนอร์ ไวท์ ก้าวต่อจากสติกกลิซ เรื่องของมิตินามธรรม การบอกเล่าเรื่องราวทางอารมณ์ ซึ่งประเด็นนี้ นักวิจารณ์และช่างภาพร่วมสมัย(นั้น) จำนวนไม่น้อยที่มองว่า ไมเนอร์ ไวท์ เป็นนามธรรมมากเกินไป พยายามบอกเล่าในสิ่งที่ไม่มีอยู่ในภาพถ่ายมากเกินไป แต่นั่นเป็นความคิดเห็น ที่ทุกคนมีสิทธิ์จะกล่าว และมีได้ลดทอนด้วยค่าเจตนาเดิมของผลงานที่ไมเนอร์ ไวท์ สร้างมาตลอดชีวิตของเขา

ไมเนอร์ ไวท์ หรือชื่อเต็มว่า Minor Martin White เกิดเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 1908 (เสียชีวิต 24 มิถุนายน 1976) จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมินิโซตา (University of Minnesota) ซึ่งเป็นเมืองบ้านเกิดของเขาเอง โดยพื้นฐานศิลปะ เขามีทักษะทางวรรณกรรม เขียนบทกวี และหันมาสนใจภาพถ่ายเมื่อย้ายไปอยู่ที่เมืองพอร์ตแลนด์ มลรัฐออเรกอน (Portland, Oregon) เริ่มสร้างผลงานอันเป็นที่ยอมรับของสังคมพอมี่งานนิทรรศการในหอศิลป์ มีงานจากภาครัฐ แต่ยังไม่ถึงระดับมีชื่อเสียง ระหว่างสงครามโลก ทำงานให้กับหน่วยข่าวกรองทหาร หลังปลดประจำการจึงหันมาศึกษาประวัติศาสตร์ศิลป์ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (Columbia University) ชีวิตช่วงนี้เป็นจุดหักเหสำคัญในงานภาพถ่ายของเขา อิทธิพลจากงานชุด Equivalents ของอัลเฟรด สติกกลิซเริ่มต้นที่นี่..สำหรับไมเนอร์ ไวท์ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะเขามีพื้นฐานด้านกวี จึงสามารถสัมผัสสิ่งที่อยู่ในภาพของสติกกลิซได้อย่างรวดเร็ว ทั้งสุนทรียศาสตร์และแนวคิดเชิงปรัชญา อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้จากสติกกลิซคือพื้นฐานและแรงบันดาลใจ หนทางต่อจากนั้น ล้วนเป็นตัวตนของไมเนอร์ ไวท์ ไม่มีร่องรอยความเป็นสติกกลิซให้เห็นได้เลยซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกประหลาด เพราะไวท์อยู่ในยุคร่วมสมัยกับเวสตัน และกลุ่ม f 64 รสนิยมทางสุนทรียศาสตร์จึงไปในทางเดียวกันมากกว่า

หลังสงครามโลกจบลงไม่นาน แองเซล อัดัมส์ (Ansel Adams) ได้ชวนไมเนอร์ ไวท์ มาร่วมก่อตั้งสาขาวิชาศิลปะภาพถ่ายที่ California School of Fine Arts ซึ่งต่อมาก็คือสถาบัน San Francisco Art Institute ที่เรารู้จักในปัจจุบัน ไมเนอร์ ไวท์ จะเขียนถึงศิลปะภาพถ่ายในเชิงปรัชญา ปรัชญาศาสนา จิตวิญญาณอยู่มาก และการเลือก subjects เนื้อหาในภาพยังคงเป็นแบบ found objects (วัตถุที่พบเห็นทั่วไป) รอยผนังผู้พิง แลนสเคป ภาพนู้ด (nude) ซึ่งไม่ต่างจากการเลือก subjects ของเวสตัน หรือช่างภาพในแถบตะวันตกของสหรัฐฯและโดยรูปแบบภายนอกยังคงอยู่ในหลักของสเตรท โฟโตกราฟฟี ตามลัทธิศิลปะสมัยใหม่ แต่ทว่า เขาได้เพิ่มมิติเชิงปรัชญา

เข้าไป และมีส่วนสำคัญในการขยายแนวคิดของงานภาพถ่ายช่วงหลังสงคราม ต่อเนื่องมาจากสิ่ง
ที่อัลเฟรด สติกกลิชวางพื้นฐานเอาไว้ งานภาพถ่ายในลักษณะใกล้เคียงกัน จากช่างภาพที่มีชีวิต
ร่วมสมัยและโดดเด่นอีกคนหนึ่ง เฟรดดริก ซอมเมอร์ (Frederick Sommer) ช่างภาพชาวอเมริกัน เกิด
ในอิตาลี เดิมทีที่บราซิล จบการศึกษาด้านสถาปัตยกรรม

จากมหาวิทยาลัยคอเนล (Cornell University) ปี ค.ศ. 1927 และอีกสิบปีต่อมา
จึงหันมาสนใจงานภาพถ่ายอย่างจริงจัง การเลือก subjects ของเขาอาจฟังดูแล้วไม่ต่างจากไมเนอร์
ไวท์ เวสต์ตัน หรือคนอื่นๆ แต่สิ่งที่ต่างออกไปคือ ระดับความแรง

เฟรดดริก ซอมเมอร์ ถ่ายภาพซากศพ ผงศพ ศพหมาตายหมู่..เป็นซากแห้งบนผืนดินคอกไก่
สับพร้อมเครื่องในที่ยังมีหยดเลือดสดๆ ไหลนอง เขาถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ อย่างงดงาม เป็น
สุนทรียศาสตร์แปลกประหลาดแห่งยุคสมัย

แม้ครั้งหนึ่ง เอ็ดเวิร์ด เวสต์ตันเคยถ่ายภาพโกสั้วมที่ดูแวววาว รูปทรงงดงามไม่ต่างจาก
เรือนร่างมนุษย์ และไม่ต่างไปจากภาพ nude อื่นๆ ซึ่งสร้างความตื่นตะลึงแก่ผู้คนยุคนั้นมาก
พอสมควร หรือภาพของผนังศพฟุ้งที่แลดูราวบทกวีของความโศกเศร้าเสื่อมสลายในแบบของไมเนอร์
ไวท์ แต่เมื่อเจอกับมุมมองของเฟรดดริก ซอมเมอร์ ซึ่งเน้นเรื่องราวเหล่านี้อย่างชัดเจนตรงไปตรงมา
และยังสวยงาม ศิลปะภาพถ่ายจึงขยับก้าวไปสู่อีกระดับหนึ่ง นั่นคืออิสระในการเลือก subjects อะไร
ก็ได้ แม้ว่าจะขัดแย้งกับความเชื่อทางสุนทรียศาสตร์ของสังคม ต่อเมื่อศิลปิน ช่างภาพสามารถทำให้
"อะไรก็ได้" เหล่านั้นดูน่าสนใจ และมีองค์ประกอบทางสุนทรียศาสตร์พร้อม "อะไรก็ได้" เหล่านั้นจะ
เป็นสิ่งที่มีความหมายขึ้นมาทันที ซึ่งวิธีการแบบนี้ เคยมีมาก่อน แต่สมัยของดาดา และ Equivalents
ของอัลเฟรด สติกกลิช เป็นอะไรที่เชื่อมโยงกันมา นอกจากนั้น งานของเฟรดดริก ซอมเมอร์ยังได้
ขยายขอบเขตเชิงปรัชญาแบบไมเนอร์ ไวท์ออกไปอีกด้วย ซึ่งกระบวนคิดเหล่านี้ก็กลายมาเป็น
พื้นฐานทั่วไปของงานเชิงความคิดในช่วงเวลาต่อมางานลักษณะเดียวกันนี้ ยังเห็นจากภาพถ่ายของ
แอรอน ซิสแคน (Aaron Siskind) ราฟ ยูจีน มียาร์ด (Ralph Eugene Meatyard) และอีกหลายๆ คน

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ขณะที่แนวคิดเชิงปรัชญาของอัลเฟรด สติกกลิช มีการ
ขานรับจากช่างภาพรุ่นต่อมาเช่น ไมเนอร์ ไวท์ และขยายขอบเขตออกไปไกล เช่นงานของเฟรดดริก
ซอมเมอร์ แอรอน ซิสแคน ราฟ ยูจีน มียาร์ด นอกจากนั้นยังมีช่างภาพที่ก้าวข้ามจากฝั่งภาพถ่ายสู่
งานจิตรกรรม แล้วนำจิตรกรรมเข้ามาผสมกับงานภาพถ่าย นั่นคือ โรเบิร์ต เราชเชนเบิร์ก (Robert
Rauschenberg)

ดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วงการศิลปะในสหรัฐฯ กำลัง
สนับสนุนศิลปะ Abstract Expressionism อย่างเต็มกำลัง การแสดงออกซึ่งอารมณ์หรือมิติ
นามธรรมอย่างอิสระในงาน Abstract Expressionism นั้นได้ขยายออกมาสู่ศิลปะภาพถ่ายด้วย
เช่นกัน โรเบิร์ต เราชเชนเบิร์ก และศิลปินอีกหลายคนในยุคนั้นได้นำภาพถ่ายกลับเข้าสู่ยุคแห่งการใช้
สื่อผสม ..ที่ต้องใช้คำว่า "กลับเข้าสู่" เพราะภาพถ่ายสื่อผสม นั้นมีมาแต่เดิมในยุคของดาดา เซอเรียล
ลิสต์ และยังมี การปฏิบัติสืบต่อมาในยุโรป เพียงแค่สังคมสหรัฐสมัยนั้นไม่ค่อยคุ้นเคยกับงาน
ประเภทนี้นัก และวงการภาพถ่ายศิลปะอเมริกันกำลังอยู่ในกระแสของสตรีท โฟโตกราฟฟีอย่างไร้

ตาม โรเบิร์ต เราเซนเบิร์กสามารถสร้างกระแสของงานสื่อผสมในภาพถ่ายขึ้นมา ตรงนี้หากอ่านประวัติศาสตร์แบบตรงไปตรงมา อาจรู้สึกสับสนเป็นที่สุด เพราะในช่วงเวลานั้น มีการสนับสนุนภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่ ในแนวของสตรีท โฟโตกราฟฟี โดยมีแกนนำหลักคือพิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่ นิวยอร์ค พร้อมทั้งต่อต้านโจมตีศิลปะแบบพิกโทเรียลลิสต์ (ซึ่งจริงๆสูญพันธุ์ไปนานแล้ว) โดยเฉพาะในประเด็นที่เป็นภาพถ่ายแล้วพยายามเลียนแบบจิตรกรรม ขณะเดียวกัน คือประมาณทศวรรษที่ 1960 และ 1970 มีศิลปิน จำนวนไม่น้อยที่นำภาพถ่ายไปใช้ในจิตรกรรม ทั้ง Abstract Expressionism และ Pop Art ในยุคต่อมา แล้วยังมีช่างภาพที่นำเทคนิคจิตรกรรมเหล่านั้น มาใช้ในงานภาพถ่าย แต่กรณีเช่นนี้ ไม่มีทำที่ต่อต้านจากพิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่ หรือนักวิจารณ์ศิลปะในเครือข่าย หากมองจากมุมมองปัจจุบัน คล้ายกับว่าพวกเขาต่างสมยอมให้มีการพัฒนางานภาพถ่ายที่หลากหลายคู่ขนานกันไป โดยพิพิธภัณฑสถานศิลปะสมัยใหม่จะเลือกโจมตีเฉพาะพิกโทเรียลลิสต์ (ที่ไม่เหลือตัวตนอยู่จริงในขณะนั้น) แล้วประกาศสนับสนุนสตรีท โฟโตกราฟฟีอย่างเป็นทางการ ขณะเดียวกันทำเป็นนิ่งเฉยเสีย เมื่อช่างภาพคนสำคัญในฝั่งภาพถ่ายศิลปะสมัยใหม่นำเทคนิคจิตรกรรมมาใช้กับงานภาพถ่าย แม้ไม่มีการประกาศหนุน แต่ไม่ถึงกับออกมาโจมตีกันให้เสียขบวน (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2555: 15-20)

การตัดต่อ-ซ้อนภาพ

ภาพถ่าย Composite คือพฤติกรรมการตัดต่อตกแต่ง จัดวาง อย่างหนึ่งซึ่งช่างภาพทำเพื่อให้ได้ภาพใหม่ๆ ได้เนื้อหาที่ใหม่ขึ้นโดยอาศัยกระบวนการอัดภาพ ซ้อนเนาภาพ

การตัดต่อซ้อนภาพในงานศิลปะนั้นมีมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของภาพถ่ายและมีอยู่มาก แต่งานที่ถูกกล่าวถึงในประวัติศาสตร์อย่างสม่ำเสมอไม่พ้นผลงานของช่างภาพชาวสวีเดน ออสการ์ กุสตาฟ รีแลนเดอร์ Oscar Gustav Rejlander ภาพถ่ายที่ "สร้าง" ขึ้นในปี พ.ศ. 2400 (ค.ศ.1875) ชื่อว่า Two Ways of Life ซึ่งถือเป็นงานภาพถ่าย Composite ยุคแรกเริ่ม และในปีถัดมาพ.ศ. 2401 (ค.ศ.1858) ช่างภาพชาวอังกฤษ เฮนรี พีช โรบินสัน Henry Peach Robinson ได้ "สร้าง" ภาพถ่ายชื่อ Fading Away ซึ่งถือเป็นภาพถ่าย Composite และยังถือเป็นภาพถ่าย Staged ในรุ่นแรกของโลกอีกด้วย

ในศตวรรษที่ 19 ช่างภาพรู้กันอยู่แล้วว่าภาพถ่ายเป็นเรื่องของช่วงเวลาสั้นๆ ที่ถูกแช่หนึ่งในกรอบสี่เหลี่ยม นั่นคือความงามแบบภาพถ่าย แต่ก็ยังไม่สามารถเป็นที่พอใจของช่างภาพบางคน ช่างภาพบางคนรู้ดีว่าความโดดเด่นของภาพถ่ายคือ "ความเสมือนจริง" เป็นความโดดเด่นที่แย่งชิงความรักของประชาชนสมัยนั้นไปจากจิตรกรรม แต่จิตรกรรมก็ยังทำบางอย่างได้มากกว่า ภาพถ่ายสมัยนั้นคือ การเล่าเรื่องราว ในงานจิตรกรรมจะเขียนภาพอะไรเข้าไปก็ได้ทั้งนั้น แต่ภาพถ่ายสมัยก่อนยังต้องยึดติดอยู่กับความเป็นจริง จะแต่งเติมเสริมต่อแบบจิตรกรรม เทคนิคก็ไม่เอื้ออำนวย ตรงจุดนี้ที่งานภาพถ่ายแบบ Composite เกิดขึ้น เพื่อสานต่อจินตนาการอันไม่สิ้นสุดของช่างภาพ เพราะในเมื่อกล้องฟิล์มหนึ่งเฟรมสามารถถ่ายภาพได้เพียงหนึ่งภาพ ช่างภาพจึงนำ

ภาพหลายๆเฟรมมาต่อกันแล้วอัดลงบนกระดาษ ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ตามมา ในผลงานของเฮนรี พีช โรบินสัน Henry Peach Robinson ใช้เนกาทีฟ5ชิ้น ต่อกันเป็นภาพใหม่หนึ่งภาพ และเมื่อทำไป สักพัก ก็จะนำมาสู่งานอีกรูปแบบคือ Staged คือการจัดฉาก เหมือนกับการเซตฉากถ่ายภาพ หรือ เหมือนกับงานโฆษณาในปัจจุบัน (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2549)

การขูดขีดฟิล์มเนกาทีฟ

สำหรับงานภาพถ่าย manipulation เนกาทีฟที่นำมาใช้ กระทำซ้ำเรา น่าจะเป็นเนกาทีฟที่ถ่ายมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ เหตุผลง่าย ๆ คือ เมื่อคุณลงมือตัดเนกาทีฟ หรือทำอะไรที่มันเสี่ยงต่อความเสียหาย เมื่อเริ่มมันคือจุดที่ไม่สามารถย้อนกลับ แม้จะพลาดนิด ๆ หน่อย ๆ แต่ก็เสียไปเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นไม่ควรเอาเนกาทีฟที่ดีมาทำแบบนี้

การขูดขีดบนเนกาทีฟ ไม่ใช่เรื่องยากเย็น แต่ต้องรู้จังหวะพอสมควร ต้องรู้ว่าเมื่ออัดขยายออกมาบนกระดาษแล้วจะเป็นอย่างไร การขูดด้านหลังจะเป็นรอยสีดำส่วนการขูดด้านหน้าจะเป็นรอย สีขาว การใช้ปากกาเขียนบนเนกาทีฟควรระวังว่าเส้นบาง ๆ ที่เห็นจะกลายเป็นเส้นใหญ่เกินกว่าที่เห็นส่วนในปัจจุบัน เรายังสามารถนำเนกาทีฟตัดแปลงเข้าสู่ระบบดิจิทัลได้อีกด้วย สามารถนำไปทำต่อกับโปรแกรม photoshop ก็จะได้งานดิจิทัลที่ล้ำพียงระบบดิจิทัลทำไม่ได้ ส่วนงานขูดขีดฟิล์มนี้ขึ้นอยู่กับจินตนาการของแต่ละคน (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2549)

คอลลาจ (Collage) และ มอนทาจ (Montage)

งานศิลปะที่ใช้วิธีการคอลลาจ (Collage) และ มอนทาจ (Montage) มีลักษณะอันเป็นที่เข้าใจร่วมกันอยู่คือ การนำวัสดุต่าง ๆ มาจัดวาง หรือ ประกอบเข้าด้วยกันสามารถอยู่บนพื้นผิวสองมิติ หรือ โครงสร้างสามมิติ

คอลลาจ (Collage) หมายถึง การประติด

มอนทาจ (Montage) หมายถึง การทับซ้อน หรือ เกาะติด

การสร้างงานลักษณะนี้มีมาแต่โบราณ อิเซะ กวีคนสำคัญของญี่ปุ่นในศตวรรษที่10 ใช้บทกวีและภาพเขียนประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่งประเพณีการสร้างงานคอลลาจของญี่ปุ่นยังพัฒนามาสู่ งานเชิงพาณิชย์ปัจจุบันในรูปแบบของบัตรอวยพรและงานออกแบบอื่น ๆ ส่วนในตะวันออกกลางและทวีปยุโรป มีงานแนวนี้ให้เห็นอยู่อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายศตวรรษมาแล้ว เมื่อสังคมยุโรปเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม การกำเนิดของเทคโนโลยีการถ่ายภาพ จนถึงการพัฒนาการเทคโนโลยีทางการพิมพ์ ยิ่งเพิ่มสีสันให้กับงานคอลลาจ เพราะทุกหนทุกแห่งเต็มไปด้วยวัตถุดิบ ทั้งจากหนังสือ นิตยสาร ไปสเตอร์ (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2549)

งานศิลปะที่ใช้วิธีการคอลลาจ

คิวบิซึม (Cubism) ปิกัสโซ่ และ จอร์จ บราก สองศิลปินผู้นำวิธีการคอลลาจมาใช้ในงานศิลปะ อันเป็นจุดเริ่มต้นของคอลลาจสมัยใหม่ จอร์จ บราก ให้ความสำคัญต่อการสร้างและจัดวางภาพด้วยรูปเรขาคณิต รูปทรงสามมิติ แทนการใช้แสงเงาความรู้สึกแบบเดิม เขาทดลองตัดกระดาษด้วยวิธีต่างๆ ใช้เศษผ้าหนังสือพิมพ์ ทราย และวัสดุอื่นๆ ส่วนปิกัสโซ่นำวัตถุจริงมาใช้ในการจัดกรรมของเขาเช่นกัน บางครั้งผสมทรายและวัตถุอื่นๆ ลงไปเพื่อให้สีและความรู้สึกที่แตกต่างวิธีการปะกระดาษแล้วลงสีทับด้วยสีชอล์ค หรือสีน้ำมัน (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2549)

ฟิวเจอร์ริซึม (Futurism) พยายามที่จะหลีกเลี่ยงการถูกกลืนไปกับสังคมในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มแรกๆ ที่เห็นความสำคัญและความเป็นไปได้ของเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน การถ่ายภาพ ภาพยนตร์หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รวมทั้งความก้าวหน้าในโทรคมนาคม ฟิวเจอร์ริซึมซึ่งนำเสนอแรงบันดาลใจที่แปลกใหม่ในยุคนั้น ช่วยให้ศิลปินได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกในการสร้างงานศิลปะอันเกี่ยวเนื่องกับโลกยุคใหม่ เช่น อัมเบอร์โต มอลเซียเน่ ใช้วัสดุจากชีวิตประจำวันมาทำเป็นคอลลาจประติมากรรมในผลงานชื่อ HEAD+ HOUSE+ LIGHT (ปี ค.ศ.1912) งานศิลปะทดลองของรัสเซีย (The Russian Experiment)

การปฏิวัติในรัสเซีย เมื่อ พ.ศ. 2460 (ค.ศ.1917) นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ งาน (Montage) ภาพถ่ายและโปสเตอร์ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการโฆษณาชวนเชื่อ และใช้ได้ดีเป็นอย่างดี หน่วยงานที่รับผิดชอบนี้ชื่อ ROATA เป็นหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งให้ออกาสศิลปินจำนวนมากสร้างงานศิลปะคอลลาจออกมาในที่สาธารณะ ผลที่ได้คือ ประเทศรัสเซียเต็มไปด้วยภาพโปสเตอร์ โปสเตอร์โฆษณา ดิตคำขวัญ และคำโฆษณาชวนเชื่อเพื่อสนับสนุนการปฏิวัติ ในปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ. 1920) โปสเตอร์โฆษณา ได้กระจายสู่งานศิลปะแขนงอื่นของรัสเซีย โดยเฉพาะการทำหนังสือและนิตยสาร (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2549)

กลุ่มลัทธิดาดา (Dadaism) ก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนางานภาพถ่ายแบบคอลลาจ และโปสเตอร์ออกไปในแนวโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง พวกเขาใช้ภาพจากหนังสือพิมพ์เป็นวัตถุดิบสำคัญ จอห์น ฮาร์ทฟิลด์ (John Heartfield) เป็นหนึ่งในกลุ่มศิลปินที่ใช้คอลลาจ และโปสเตอร์ในการต่อต้านลัทธิเผด็จการ นาซี ในยุคนั้น ความสามารถในการตัดต่อตกแต่งภาพของเขานั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

แมน เรย์ (Man Ray) ได้นำการทดลองสร้างภาพด้วยเทคนิคหลากหลาย แต่เขาจะถ่ายภาพด้วยตัวเองมากกว่า ไม่ใช่ภาพจากหนังสือพิมพ์ว่ากันว่า แมน เรย์ อาศัยแนวทางของ Dadaism ในการสร้างภาพ คือการไม่จำกัดหรือตีกรอบให้กับตนเอง แต่ปล่อยให้มันเป็นอิสระ อาศัยโอกาสและความบังเอิญในการสร้างสรรค์ผลงานเขาคิดค้นวิธีใหม่ ซึ่งเรียกว่า Rayographs ซึ่งเป็นการนำวัตถุที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกันมาจัดวางรวมไว้ด้วยกัน บนแผ่นกระดาษอัด ขยายภาพแล้วฉายแสงผ่านลงไปเกิดเป็นภาพใหม่ขึ้นมา ซึ่งเทคนิคนี้ภายหลังรู้จักกันในนามว่า Photogram (ภูมิภมล ผดุงรัตน์. 2549)

ส่วนที่ 2 การค้าอวัยวะ

ประวัติการปลูกถ่ายอวัยวะ

การปลูกถ่ายซึ่งประกอบไปด้วยการย้ายของอวัยวะ, เซลล์ และเนื้อเยื่อ จากจุดหนึ่งไปยังอีก จุดหนึ่งนั้น ได้มีการเริ่มมานานนับหลายศตวรรษ และมีวิวัฒนาการและการพัฒนาก้าวหน้าขึ้นอย่างมากในปัจจุบัน โดยได้มีความพยายามและต่อสู้เพื่อให้ประสบความสำเร็จสูงสุดในการปลูกถ่ายอวัยวะ การปลูกถ่ายในปัจจุบันประกอบด้วย การปลูกถ่ายเนื้อเยื่อ, การปลูกถ่ายอวัยวะบางส่วน (Partial organs), ลิ้นหัวใจ, กระจกอ่อน, หลอดเลือดดำ, กระจกตา ซึ่งได้มีการทำมากขึ้นในแต่ละวัน จวบจนมาถึงปัจจุบัน

มีหลายตำนานความพิศวงที่เกี่ยวเนื่องกับการปลูกถ่ายอวัยวะในอดีตที่เกิดขึ้นก่อนหน้าทีความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์และความก้าวหน้าทางการแพทย์จะไปถึง ดังเช่น แพทย์จีนมีรายงานการแลกเปลี่ยนหัวใจระหว่างชายที่มีความกล้าหาญ แต่มีสุขภาพที่อ่อนแอกับชายอีกคนหนึ่งที่มีความอ่อนแอทางจิตใจ แต่มีร่างกายที่เข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสมดุลในแต่ละคน ในสมัยโรมันคาทอลิก ศตวรรษที่ 3 บาทหลวง Damian และ Cosmas ได้มีการเปลี่ยนขาที่เกิดจากการเน่าของชาวโรมันชื่อ Justinian โดยใช้ขาของชาวเอธิโอเปียที่เพิ่งเสียชีวิต

การปลูกถ่ายอวัยวะในระยะเริ่มต้น พบว่าเป็นการปลูกถ่ายผิวหนัง ได้มีรายงานจากศัลแพทย์อินเดียชื่อ Sushrula ซึ่งอยู่ในสมัยก่อนคริสต์ศักราชที่ 2 ได้ใช้ Auto graft ของผิวหนังเพื่อใช้ในการปลูกถ่ายในส่วนบริเวณของจมูก แต่ไม่มีหลักฐานว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ ในศตวรรษต่อมาศัลแพทย์ชาวอิตาลี Gasparo Tagliacozzi ได้ประสบความสำเร็จในการทำ Auto graft ที่ผิวหนังแต่ยังคงล้มเหลวในการทำ Allograft จึงได้สังเกตและมีข้อเสนอเกี่ยวกับปฏิบัติการต่อต้านก่อนที่จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิบัติการต่อต้านนั้น

ในปี ค.ศ. 1837 ได้มีการปลูกถ่ายกระจกตาได้สำเร็จในสัตว์ทดลอง และในมนุษย์ได้มีการปลูกถ่ายกระจกตาได้สำเร็จเกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1905 โดยศัลแพทย์ Eduard Zirm ชาวสาธารณรัฐเช็ก ผู้ริเริ่มงานในด้านเทคนิคการผ่าตัด การปลูกถ่ายอวัยวะเริ่มขึ้นในช่วงต้นปี ค.ศ. 1905 โดยศัลแพทย์ชาวฝรั่งเศส Alexis Carrel และ Charles Guthrie โดยการปลูกถ่ายหลอดเลือดแดงหรือหลอดเลือดดำ และด้วยทักษะการผ่าตัดเชื่อมหลอดเลือดและการพัฒนาไหมเย็บ ซึ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นพื้นฐานสำหรับงานทางด้านผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะ ซึ่งทำให้ Carrel ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสรีรวิทยาทางการแพทย์ในปี ค.ศ. 1912 นอกจากนี้ Carrel ยังได้ประสบความสำเร็จด้านการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะในสุนัข โดยการปลูกถ่ายไต, หัวใจ และม้าม แต่กระนั้นเขาได้พบว่าเกิดปฏิกิริยาต่อต้านซึ่งยังคงไม่สามารถเอาชนะได้เป็นเวลาอีกหลายสิบปี ขั้นตอนหลักของการปลูกถ่ายผิวหนังเกิดขึ้นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยแพทย์ Harold Gillies ได้พัฒนาการใช้ skin flap และผู้ช่วยของเขา Archibald McIndoe ได้ดำเนินงานต่อในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพัฒนาไปเป็น reconstructive surgery ซึ่งในปี ค.ศ. 1962 ได้ประสบความสำเร็จในการทำ Replantation คือ การต่อเชื่อมกลับของอวัยวะที่เกิดการหลุดออก เพื่อให้กลับมาทำหน้าที่ได้

ในปี ค.ศ. 1926 ได้มีการปลูกถ่ายอวัยวะจากผู้บริจาคที่มีชีวิตโดยศัลยแพทย์ Peter Vasil'evic Kolesnikov แต่ผู้บริจาคถูกตกเป็นเหยื่อโดยถูกทำให้เชื่อว่าการบริจาคอวัยวะของเขาเพื่อให้กับแพทย์อาวูโส แต่อย่างไรก็ดีทั้งผู้บริจาค และผู้รับบริจาคทั้งสองก็ปลอดภัยดี แต่ในกรณีนี้ แพทย์ผ่าตัดได้ถูกพิจารณาคดี มิใช่กรณีที่ผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะ แต่เนื่องจากการโกหกต่อผู้บริจาค ความพยายามครั้งแรกในการปลูกถ่ายอวัยวะจากผู้บริจาคที่มีภาวะสมองตายได้ทำในยูเครนโดย ศัลยแพทย์ Yu Yu Voronoy ในปี ค.ศ. 1930 แต่เกิดความล้มเหลวเนื่องจากปฏิกิริยาการต่อต้าน และต่อมาในปี ค.ศ. 1926 Joseph Murray ได้ประสบความสำเร็จในการปลูกถ่ายไตจากแฝด เหมือน (Identical twins) เพราะว่ายากดภูมิคุ้มกันไม่มีความจำเป็นสำหรับแฝดที่มีพันธุกรรม เหมือนกัน ในช่วงปลายปี ค.ศ. 1940 Peter Medawar ซึ่งทำงานให้กับ National Institute for Medical Research ได้มีการพัฒนาความเข้าใจในปฏิกิริยาการกลไกการต่อต้าน (Rejection) และสามารถอธิบายปฏิกิริยาภูมิคุ้มกันพร้อมทั้งให้ข้อแนะนำว่า ยากดภูมิคุ้มกันจะมีบทบาทใช้สำหรับการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะ ภายหลังต่อมา ยา Cortisone และ Azathioprine ได้ถูกค้นพบขึ้น ในปี ค.ศ. 1959 และในปี ค.ศ. 1970 ยา Cyclosporine ได้ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะ

นายแพทย์ Murray ได้ประสบความสำเร็จในการปลูกถ่ายไต ในปี ค.ศ. 1954 และได้มีการนำไปสู่การปลูกถ่ายอวัยวะอื่น ๆ ต่อมา เช่น การปลูกถ่ายปอด โดย James Hardy ในปี ค.ศ. 1963 โดยผู้ป่วยมีชีวิตได้ 18 วัน หลังการผ่าตัดและเสียชีวิตเนื่องจากภาวะไตวาย และในปี ค.ศ. 1967 Thomas Starzl ได้ประสบความสำเร็จในการปลูกถ่ายตับเป็นรายแรกของโลก

การผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจยังคงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับศัลยแพทย์หัวใจ นอกจากภาวะการขาดเลือดหล่อเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจในช่วงเวลาระหว่างการย้ายหัวใจ ซึ่งจะทำให้กล้ามเนื้อหัวใจเสื่อมสภาพลงอย่างรวดเร็วแล้ว ภาวะปฏิกิริยาต่อต้านระหว่างเนื้อเยื่อของผู้ให้และผู้รับยังมีผลต่อความยืนยาวของหัวใจที่ได้รับการปลูกถ่ายด้วย ภายหลังการพัฒนา heart-lung machine ศัลยแพทย์ James Hardy มีความพยายามในการเปลี่ยนหัวใจในมนุษย์ในปี ค.ศ. 1964 โดยใช้หัวใจจากลิงชิมแปนซี แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากเกิดภาวะหัวใจล้มเหลวอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1967 ศัลยแพทย์ Christian Barnard ประเทศ แอฟริกาใต้ ได้ประสบความสำเร็จในการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจโดยผู้ป่วยมีชีวิตอยู่ได้ 18 วัน และในช่วงปีติดกันได้มีการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจได้มากกว่า 100 ราย แต่ผู้ป่วย เกือบทั้งหมดเสียชีวิตภายใน 2 เดือนแต่กระนั้นผู้ป่วยรายที่ 2 ของ Barnard มีชีวิตอยู่ถึง 19 เดือน หลังการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ

ภายหลังจากมีการผลิตยา Cyclosporine ทำให้เกิดการพลิกโฉมในด้านงานวิจัยเพื่อการปลูกถ่ายอวัยวะไปสู่การช่วยชีวิตผู้ป่วนได้อย่างปลอดภัย ภายหลังจากปี ค.ศ. 1984 จำนวน 2 ใน 3 ของผู้ป่วยที่ผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจมีชีวิตยืนยาวมากกว่า 5 ปี ในปี ค.ศ. 1981 ได้มีการปลูกถ่ายหัวใจและปอดได้ประสบความสำเร็จโดยศัลยแพทย์ Bruce Reitz ซึ่งผู้ป่วยได้รับประโยชน์จากการค้นพบยา cyclosporine a มาช่วยในการรักษาหลังการผ่าตัด

การปลูกถ่ายอวัยวะมีประสบความสำเร็จมากขึ้นประกอบกับมีความทันสมัยมากขึ้นของการใช้ยากดภูมิคุ้มกันทำให้การปลูกถ่ายอวัยวะกลายเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามปัญหาความต้องการอวัยวะยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ จึงได้มีการพยายามในด้านงานวิจัยที่จะนำเซลล์จากสิ่งมีชีวิตต่าง Specie แต่กระนั้นก็ยังไม่สามารถนำมาใช้ในมนุษย์ได้ ตัวอย่างเช่น เบาทหวานในคนแต่อย่างไรก็ดียังมีปัญหา และผลข้างเคียงอีกมากซึ่งต้องรอการแก้ไขต่อไป

เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้มีความพยายามของนักวิจัยที่พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ Steroid เป็นยากดภูมิคุ้มกันในผู้ป่วยที่ผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะ เพื่อต้องการหลีกเลี่ยง ภาวะแทรกซ้อนและผลข้างเคียงของยา ซึ่งปัจจุบันในหลาย ๆ งานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าสามารถให้ผลดีในช่วงระยะสั้น แต่ผลในระยะยาวยังคงอยู่ในขั้นตอน การศึกษาอยู่ และกระนั้นยากดภูมิคุ้มกันตัวใหม่ ๆ ได้มีการพัฒนาและศึกษามากขึ้น เพื่อลดภาวะข้างเคียง เช่น พิษต่อไตและสมอง ทำให้ยาที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นมากในปัจจุบัน

FDA ของสหรัฐอเมริกาได้ให้การสนับสนุนการทดสอบ Cylex เพื่อดูการทำงานของภูมิคุ้มกันในร่างกายจะช่วยให้เกิดความสมดุลระหว่าง การลดปัจจัยเสี่ยงของการติดเชื้อและการเกิดปฏิกิริยาการต่อต้านในผู้ป่วยนภายหลังการปลูกถ่ายอวัยวะ โดยแพทย์จะสามารถประเมินภาวะภูมิคุ้มกันของคนไข้ทำให้สามารถปรับระดับยาเพื่อป้องกันการเกิดปฏิกิริยาการต่อต้าน ขณะเดียวกันก็จะช่วยลดความเสี่ยงภาวะการติดเชื้อที่อาจเกิดขึ้นได้ และยังสามารถลดค่าใช้จ่ายของยากดภูมิคุ้มกันเพิ่มคุณภาพชีวิตและทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น

Timeline of successful transplants

- 1905: First successful cornea transplant by Eduard Zim.
- 1954: First successful Kidney transplant by Joseph Murray (Boston, U.S.A.)
- 1966: First successful pancreas transplant by Richard Lillehei and William Kelly (Minnesota, U.S.A).
- 1967: First successful liver transplant by Thomas Starzl (Denver, U.S.A.).
- 1967: First successful heart transplant by Christiaan Barnard (Cape Town, South Africa).
- 1981: First successful heart/lung transplant by Bruce Reitz (Stanford, U.S.A.).
- 1983: first successful lung lobe transplant by Joel Cooper (Toronto, Canada).
- 1986: First successful double-lung transplant (Ann Harrison) by Joel Cooper (Toronto, Canada).
- 1987: First successful whole lung transplant by Joel Cooper (St.Louis, U.S.A).

1995: First successful laparoscopic live-donor nephrectomy by Lloyd Ratner and Louis Kavoussi (Baltimore, U.S.A.).

1988: First successful live-donor partial pancreas transplant by David Sutherland (Minnesota, U.S.A.).

1998: First successful hand transplant(France).

2005: First successful partial face transplant(France)

2005: First successful penis transplant (china).

2006: First jaw transplant to combine donor jaw with bone marrow from the patient, by Eric M. Genden (Mount Sinai Hospital, New York).

2008: First successful complete full double arm transplant by Edgar Biemer, Christoph Hohnke and Manfred Stangl (Technical University of Munich, Germany.

2008: First baby born from transplanted ovary.

2008: First transplant of a human windpipe using a patient's own stem cell.

การปลูกถ่ายสามารถแบ่งออกไปตามความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับหรือการแบ่งตาม ภาวะสุขภาพของการใส่อวัยวะ การแบ่งตามพันธุกรรมสามารถแบ่งได้เป็น 4 อย่างคือ 1) Auto graft โดยผู้ให้และผู้รับเป็นคนคนเดียวกัน ตัวอย่างเช่น skin graft หรือ vein extraction สำหรับ CABG (Coronary artery bypass graft) หรือ Stem cell auto graft 2) Is graft หรือ Syngenerie graft ผู้ให้และผู้รับมีพันธุกรรมที่เหมือนกัน เช่นแฝดเหมือน (Monozygotic twins) ในกรณีนี้ผู้รับจะไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านต่ออวัยวะหรือเนื้อเยื่อใหม่ เนื่องจากมีสายพันธุกรรมที่เหมือนกัน 100% 3) Allograft หรือ Homograft ผู้ให้และผู้รับมีพันธุกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกันแต่มี Species เหมือนกัน เนื่องจากมีความแตกต่างกันทางพันธุกรรม ผู้รับอวัยวะจะเกิดปฏิกิริยาต่อต้านต่ออวัยวะที่ใส่เข้าไปใหม่ ซึ่งเป็นสาเหตุของ Transplant rejection เพื่อป้องกันสภาวะนี้ ผู้รับอวัยวะจึงมีความจำเป็นต้องได้รับยากดภูมิคุ้มกันเพื่อให้ร่างกายปรับสภาพ ให้เข้าได้กับอวัยวะหรือเนื้อเยื่อใหม่นั้น ๆ 4) Xenograft หรือ Heterograft ผู้ให้และผู้รับมีความต่างกันของ Species ตัวอย่างเช่น การปลูกถ่าย Islet tissue (Pancreatic หรือ insular tissue จาก Flash to non-human primate) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่กำลังพัฒนาการใช้ในมนุษย์อย่างไรก็ดีการปลูกถ่ายต่าง Specie นี้ยังต้องพัฒนาต่อไปอีกอย่างมาก เนื่องจาก มีโอกาสเกิดความไม่เข้ากันของเนื้อเยื่อ (Non-compatibility), ปฏิกิริยาการสละทิ้ง (Rejection) และภาวะการติดเชื้อของโรคต่าง ๆ จาก Specie หนึ่งไปยังอีก Specie หนึ่งกรณีที่มีการแบ่งโดยการใส่ตำแหน่งของการปลูกถ่ายอวัยวะ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 อย่างคือ Orthotopic transplantation คือ การใส่เนื้อเยื่อหรืออวัยวะของผู้ให้ไปทดแทนยังตำแหน่งเดิมอย่างถูกต้องของผู้รับอวัยวะ Heterotopic transplantation คือ การใส่เนื้อเยื่อหรืออวัยวะของผู้ให้ไปยังตำแหน่งใหม่ซึ่งแตกต่างไปจากตำแหน่งเดิมทางกายวิภาคตามปกติของผู้รับอวัยวะนอกจากนี้ยังมีการแบ่งตามผู้บริจาคคือผู้บริจาคที่ตาย (Deceased-donor)

โดยมีภาวะสมองตาย (Brain-dead donors) แต่ยังมีการทำงานของหัวใจและยังใส่เครื่องช่วยหายใจ เพื่อประคับประคองให้มีการไหลเวียนของเลือดในร่างกายไปยังอวัยวะสำคัญอยู่ แต่เนื่องจากในปัจจุบันมีปัญหาการขาดแคลนอวัยวะเป็นอย่างมากและพบว่าในบางประเทศมีข้อจำกัดทางกฎหมาย เกี่ยวกับการวินิจฉัยการตาย ดังนั้น การใช้อวัยวะจากผู้บริจาคที่หัวใจหยุดเต้น (Cardiac-dead donors) จึงได้มีการนำมาใช้มากขึ้น แม้ว่าอวัยวะเหล่านั้นจะมีสภาพที่ด้อยกว่าอวัยวะของผู้บริจาคที่มีภาวะสมองตาย (Brain-dead donors) ก็ตาม แม้กระนั้นผู้ขอรับบริจาคอาจเสียชีวิต เนื่องจากการรอคอยอวัยวะ ดังนั้น จึงต้องมีการพิจารณาเลือกความเหมาะสมของอวัยวะ และผู้รับบริจาค นั้น ๆ ผู้บริจาคที่มีชีวิต (Liveing donor) ซึ่งส่วนมากมักเป็นสมาชิกในครอบครัวที่สามารถให้อวัยวะกับผู้ป่วยเพื่อช่วยลดระยะเวลาของการรออวัยวะ และลดความทรมาณเนื่องจากโรคของผู้ป่วย นอกจากการแบ่งตามผู้บริจาคแล้วยังมีการแบ่งตามลักษณะการผ่าตัด เช่น Split transplant ซึ่งเป็นการผ่าแบ่งอวัยวะจากผู้บริจาคที่มีภาวะสมองตายเพื่อให้อวัยวะกับผู้รับ 2 คน (ผู้ใหญ่กับเด็ก) ซึ่งการแบ่งอวัยวะนี้จะใช้ในกรณีที่เป็นที่จำเป็นเท่านั้นเนื่องจากการแบ่งอวัยวะจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานที่ลดลงเมื่อเทียบกับการปลูกถ่ายโดยใช้อวัยวะทั้งก้อน (Whole organs) และยังมี การปลูกถ่ายที่พิเศษอีกแบบคือ Domino transplants คือ ในกรณีที่ได้รับอวัยวะจากผู้บริจาคที่มีภาวะสมองตายมาให้ผู้บริจาคอวัยวะคนที่ 1 และอวัยวะของผู้รับบริจาคคนที่ 1 สามารถนำไปให้กับผู้รับบริจาคอวัยวะคนที่ 2 ได้เช่น ผู้ป่วยที่มีภาวะของ Familial Amyloidotic Polyneuropathy (FAP) ซึ่งตับของผู้ป่วยนี้จะผลิตโปรตีนที่มีความผิดปกติทำให้เกิดการทำลายเนื้อเยื่ออื่น ๆ ของร่างกายตัวเอง และเพิ่มปัจจัยเสี่ยงในการเกิดมะเร็งได้ในระยะยาว แต่เนื่องจากตับของผู้ป่วยนี้ยังมีประสิทธิภาพที่ดีจึงสามารถนำไปใส่ให้กับผู้รับรายอื่นที่มีภาวะตับวายได้ อย่างไรก็ตามผู้รับรายที่ 2 ควรเป็นผู้ป่วยที่มีอายุก่อนวัยมากเนื่องจาก ผู้รับอาจเสียชีวิตเนื่องจากสาเหตุอื่น ๆ ก่อนที่จะแสดงอาการความผิดปกติของตับที่ได้รับมา

Paired คือ เทคนิคของการจับคู่ของผู้บริจาคที่มีชีวิตเพื่อให้มีการเข้ากันได้ของเนื้อเยื่อที่เหมาะสม และดีที่สุดสำหรับผู้รับบริจาคคนนั้น ๆ ตัวอย่างของการจับคู่ของผู้บริจาคและผู้รับบริจาคต่างครอบครัว ต่างความสัมพันธ์กัน เช่น ญาติพี่น้องในครอบครัวแรกมีความยินดีที่จะบริจาคไตให้กับผู้ป่วยที่เป็นญาติกันแต่ไม่สามารถทำได้ดี เนื่องจากการไม่เข้ากันของเนื้อเยื่อ ดังนั้นญาติพี่น้องในกลุ่มแรกนี้สามารถสลับเข้าคู่ (Matching) ให้กับผู้ป่วยรายอื่นที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน แต่มีปัญหาเดียวกันคือ การไม่เข้ากันของเนื้อเยื่อในครอบครัว โดยผู้บริจาคในครอบครัวหลังจะต้องมีการตรวจการเข้ากันได้ของ เนื้อเยื่อกับผู้รับบริจาคในครอบครัวแรก และผู้บริจาคของครอบครัวแรกมีเนื้อเยื่อเข้ากันได้กับผู้บริจาคของครอบครัวหลัง เป็นต้น ดังนั้นโดยวิธีนี้ ตารางการผ่าตัดควรทำไปในเวลาพร้อม ๆ กัน เพื่อป้องกันการถอนตัวของผู้บริจาคในแต่ละครอบครัว

Paired-exchange program เป็นที่นิยมในเรื่องการผ่าตัดปลูกถ่ายไต โดยเริ่มมาตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1986 และแพร่หลายมากขึ้นโดยมีศูนย์รับบริจาคเป็นผู้ดูแล ลงทะเบียนและรับพิจารณาโดยคำนึงถึงจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง

Good Samaritan หรือ Altruistic คือ การบริจาคอวัยวะให้กับคนอื่นที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันโดยผู้บริจาคอาจเจาะจงเลือกให้กับบุคคลที่จำเพาะ หรือบริจาคให้กับผู้รอรับบริจาคอวัยวะ หรือบางครั้งผู้บริจาคจะเลือกตามเกณฑ์ มาตรฐานของตนเพื่อให้อวัยวะแก่ผู้รับบริจาค

Compensated donation คือ การแลกเปลี่ยนอวัยวะเพื่อสิ่งที่ต้องการของผู้บริจาคซึ่งการบริจาคโดยวิธีนี้พบว่าเป็นที่แพร่หลายโดยพบทั้งที่ถูกและผิดกฎหมาย ซึ่งบางครั้งเรียกว่า Medical tourism ในบางประเทศเช่น สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาได้มีการออกกฎหมายป้องกันการค้าอวัยวะ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1961 และ 1984 ตามลำดับและในปี ค.ศ. 2007 ประเทศในสหภาพยุโรปได้มีการประชุมเพื่อต่อต้านการซื้อขายอวัยวะ

ในปัจจุบันในบางประเทศพบการซื้อขายอวัยวะอย่างแพร่หลายโดยผ่านการโฆษณาทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้มีการถกเถียงกันในแง่ของจริยธรรมเป็นอย่างมาก แต่พบว่ารูปแบบการโฆษณาผ่านทางอินเทอร์เน็ตนี้ สามารถทำให้แบบแผนการคัดเลือกเพื่อจัดสรรอวัยวะเป็นไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวางตลอดจนทำให้มีการเพิ่มขึ้นของอวัยวะ กระทั่งในปี ค.ศ. 2004 ได้มีบทความของ Alex Tabarrok ที่มีสนับสนุนการซื้อขายอวัยวะ เพื่อช่วยลดภาวะการขาดแคลนและยังสามารถควบคุมราคาและลดความกังวลของสังคมต่อตลาดค้าอวัยวะในปี ค.ศ. 2006 ประเทศอิหร่านได้อนุญาตให้มีการขายไต โดยมีการควบคุมราคาให้อยู่ระหว่าง 2,000-4,000 ดอลลาร์ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์และสถาบันของ Ayn Rand เห็นด้วยกับนโยบายนี้และสนับสนุนให้มีตลาดการซื้อขายซึ่งได้กล่าวไว้ว่า ถ้า 0.06% ของประชากรของคนอเมริกันที่มีอายุระหว่าง 16-65 ปี ขายไต 1 ข้าง จะทำให้ผู้รอรับบริจาคทั่วประเทศของสหรัฐอเมริกาหมดไป

Forced donation คือ การบริจาคที่ถูกบังคับ เช่น นักโทษประหารตามกฎหมาย พบในประเทศจีน ต่อมาในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2007 นานาชาติได้กดดันประเทศจีน เพื่อลดการค้าอวัยวะจากนักโทษประหาร แต่อย่างไรก็ดี ยังคงมีผู้คนจากส่วนอื่น ๆ ของโลกเดินทางไปยังประเทศจีนหรืออินเดียเพื่อให้ได้รับอวัยวะเหล่านั้นโดยการซื้อขายอย่างที่เรียก Medical tourists เป็นต้น

การจัดสรรอวัยวะ

วิธีการจัดสรรอวัยวะได้มีการจัดขึ้นอย่างเป็นระบบและยุติธรรม เช่น อวัยวะไต ใช้ระยะเวลาการรอคอย (Waiting time), อวัยวะตับ ใช้ MELD scores (Model of End-Stage liver disease) ซึ่งคะแนนของ MELD นี้ประเมินจากสภาพความเจ็บป่วยของผู้รอรับบริจาคอวัยวะ โดยศูนย์รับบริจาคอวัยวะจะเป็นผู้ประสานงาน แต่พบว่าในบางกรณีที่ผู้บริจาคมีความประสงค์ก่อนเสียชีวิตที่จะบริจาคอวัยวะของตนเพื่อให้กับคนจำเพาะ ซึ่งกรณีนี้จะต้องผ่านการรับทราบกับศูนย์รับบริจาคอวัยวะ และดำเนินการไปตามความประสงค์ของผู้บริจาคต่อไป (วีระวร อริยขจร. ม.ป.ป.)

การปลูกถ่ายอวัยวะในแต่ละประเทศ

แม้ว่าจะมีความพยายามเพื่อให้ได้เข้าถึงข้อมูลการปลูกถ่ายอวัยวะของทุกประเทศทั่วโลก ก็ตามก็ยังไม่สามารถได้ตัวเลขที่ถูกต้องและครบถ้วนได้ ในปัจจุบันจึงใช้วิธีการประมาณการเพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ถึงสภาวะการปลูกถ่ายอวัยวะทั่วโลก ดังข้อมูลการปลูกถ่ายอวัยวะในแต่ละประเทศในปี ค.ศ. 2000

ตาราง 1 การปลูกถ่ายอวัยวะต่างๆ ในแต่ละประเทศในปี ค.ศ. 2000 (17,18)

	Kidney (pmp*)	Liver (pmp)	Heart (pmp)
USA	52	19	8
Europe	27	10	4
Turkey	11	3.5	1
Asia	3	0.3	0.03
Latin America	13	1.6	0.5

Pmp = per million population

ชนบทรรมนิยมและความเชื่อมีบทบาทสำคัญต่อการบริจาคอวัยวะเช่น คนมุสลิมจะมีความเชื่อด้านศาสนาเกี่ยวกับการห้ามเปลี่ยนอวัยวะ ทำให้ปฏิเสธที่จะมีการผ่าตัดปลูกถ่ายอวัยวะแต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มคนมุสลิมในปัจจุบันได้มีการยอมรับในทางปฏิบัติมากขึ้น หากสามารถยืดชีวิตของผู้รับบริจาคได้

องค์กรศุนย์รับบริจาคอวัยวะของประเทศสเปน นำโดย Dr. Rafael Matesanz มีข้อมูลแสดงถึงอัตราการบริจาคอวัยวะที่สูงที่สุดในโลก ในปี ค.ศ. 2005 คือ 35.1 ของผู้บริจาคอวัยวะต่อประชากรล้านคน และ 33.8 ในปี ค.ศ. 2006 นอกจากนี้ยังมีประชากรทั่วโลกอีกจำนวนมากที่รอการรับบริจาคอวัยวะ ดังตัวอย่าง มีผู้ป่วยจำนวนมากกว่า 2 ล้านคนในประเทศจีนที่จำเป็นต้องได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะ แต่มีผู้ป่วยเพียงประมาณ 1 หมื่นคนปีที่ได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะ โดยแหล่งของอวัยวะมากกว่า 90% ได้มาจากนักโทษประหารโดยปราศจากการเซ็นยินยอม และพบว่ามีเพียง 2% ของการปลูกถ่ายอวัยวะที่มาจากญาติพี่น้องสายตรงและมีมากกว่า 5 หมื่นคนในลาตินอเมริกาที่รอการรับบริจาคอวัยวะ (90% เป็นการรอรับการบริจาคไต)

ในประเทศอิสราเอลมีการขาดแคลนการบริจาคอวัยวะเป็นอย่างมาก เนื่องจากความเชื่อทางศาสนา ซึ่งส่งผลให้ หนึ่งในสามของการผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจ ของชาวอิสราเอลถูกทำในประเทศจีน และจากที่อื่น ๆ ในยุโรป Dr. Jacob Lavee กล่าวถึงกรณี Transplant tourism ว่าเป็นการทำที่ผิดจริยธรรม ซึ่งบริษัทประกันของอิสราเอลไม่ควรจะจ่ายค่าการรักษาให้กับคนกลุ่มนี้

สิ่งหนึ่งที่มีส่วนผลักดันในกรณี Transplant tourism คือราคาที่แตกต่างกันในแต่ละอวัยวะและการผ่าตัดในแต่ละพื้นที่ โดยได้มีการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการปลูกถ่ายอวัยวะดังที่ New England Journal of Medicine ได้กล่าวอ้างว่า การซื้อขายไตสามารถทำได้ในกรุงมะนิลาในราคา 1,000-2,000 เหรียญสหรัฐ แต่อาจมีราคาสูงถึงมากกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐในแถบลาตินอเมริกาหรือกรณีของการซื้อขายไตในแอฟริกาใต้ซึ่งมีการขายสูงถึง 20,000 เหรียญสหรัฐ

ในประเทศจีน ค่าผ่าตัดการเปลี่ยนไตอยู่ที่ประมาณ 70,000 เหรียญสหรัฐ การเปลี่ยนตับอยู่ที่ประมาณ 160,000 เหรียญสหรัฐ และการเปลี่ยนหัวใจอยู่ที่ประมาณ 120,000 เหรียญสหรัฐ แม้ว่าค่าใช้จ่ายเหล่านี้เมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา จะพบว่าต่ำกว่ามาก โดยสำหรับการเปลี่ยนไตจะตกอยู่ประมาณ 100,000 เหรียญสหรัฐ สำหรับตับอยู่ที่ 250,000 เหรียญสหรัฐ และหัวใจอยู่ที่ประมาณ 860,000 เหรียญสหรัฐ ดังนั้นค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดในประเทศจีน จึงเป็นแรงจูงใจให้มีการทำ Transplant tourism ขึ้น (วีระวร อริยขจร. 2552: 3-19)

ความปลอดภัยในการปลูกถ่ายอวัยวะ

เนื่องจากการรับอวัยวะจากผู้บริจาคมีโอกาสที่จะได้รับเชื้อต่าง ๆ ที่ติดมากับอวัยวะนั้น ดังนั้นการตรวจค้นหาเชื้อต่าง ๆ ของผู้บริจาคอวัยวะก่อนการปลูกถ่ายอวัยวะจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังมีรายงานในเดือนพฤศจิกายน ปี 2007 กล่าวว่า มีการแพร่การติดเชื้อ HIV และไวรัสตับ C ของผู้รับบริจาคซึ่งผ่านมาจากอวัยวะนั้น โดยผู้บริจาคมีอายุ 38 ปี และอวัยวะของเขาได้แพร่กระจายเชื้อ HIV และไวรัสตับ C ไปยังผู้รับบริจาคจำนวน 4 คน ซึ่งในกรณีนี้การตรวจหาเชื้อไวรัสในผู้บริจาคโดยการตรวจเบื้องต้นไม่พบเชื้อ จึงได้สมมุติฐานอาจเป็นเพราะผู้บริจาคได้รับเชื้อภายใน 3 สัปดาห์ก่อนที่จะเสียชีวิต ดังนั้นระดับแอนติบอดีอาจไม่สูงพอที่จะตรวจพบได้ ในปัจจุบันการตรวจค้นหาเบื้องต้นเพื่อที่จะดูปริมาณแอนติบอดีของเชื้อ HIV อยู่ในราวไม่น้อยกว่า 90 วัน และสำหรับไวรัสตับ C ไม่น้อยกว่า 18-21 วันหลังการได้รับเชื้อเข้าสู่ร่างกาย

โดยวิธี NAT (nucleic acid testing) เทคนิคนี้ได้ถูกนำมาใช้ในหลาย ๆ center โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการรับบริจาคอวัยวะ ซึ่งโดยวิธีนี้สามารถทำให้มีการตรวจพบระดับแอนติบอดีของ HIV และไวรัสตับ C อยู่ในราว 7-10 วันหลังการได้รับเชื้อ (วีระวร อริยขจร. ม.ป.ป.)

ข้อกฎหมาย

สำหรับการพิจารณาในแง่ผลทางกฎหมายในประเด็นการซื้อขายอวัยวะดังกล่าว สามารถแยกพิจารณาผลทางกฎหมายเบื้องต้นออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นในทางกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ กับประเด็นในทางกฎหมายอาญา

ในทางแพ่งและพาณิชย์ บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะทำสัญญาใดๆ ได้โดยอิสระทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา รวมถึงสัญญาซื้อขายด้วย แต่จะทำได้เท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ตามหลักมาตรา 150 ป.พ.พ. แต่การซื้อขายอวัยวะ นับเป็นการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน เนื่องจากหากอนุญาตให้การซื้อขายอวัยวะ เกิดขึ้นได้อย่างเปิดเผย ก็จะทำให้เกิดธุรกิจซื้อขายอวัยวะขึ้นมากมาย “และเป็นการสร้างอาชีพใหม่ที่ผิดกฎหมายคือ นายหน้า คนกลาง นำ ไปสู่อาชญากรรม เกิดช่องว่างในสังคมมากขึ้น” ทั้งยังเป็น การล่อลวงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนอันเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีและไม่อาจให้ใครสามารถพรากเอาไป ได้ สัญญาซื้อขายอวัยวะจึงตกเป็นโมฆะเนื่องจากขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของ ประชาชนตามมาตรา 150 ป.พ.พ.

ทั้งนี้ แม้อวัยวะมนุษย์จะเป็นทรัพย์สินเพราะเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ ตามความในมาตรา 137, 138 ป.พ.พ. แต่อวัยวะไม่อาจเป็นสินค้าในสัญญาซื้อขายเพื่อให้มีผู้ใดผู้ หนึ่งเป็นเจ้าของได้ และไม่อาจโอนให้แก่กันโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น อวัยวะ มนุษย์จึงเป็นทรัพย์สินนอกพาณิชย์ตามมาตรา 143 ป.พ.พ. กล่าวคือไม่สามารถนำอวัยวะมาซื้อขาย กันได้ในระบบการค้าพาณิชย์กรรม

นอกจากการซื้อขายอวัยวะจะมีผลเป็นโมฆะกรรม และชิ้นส่วนอวัยวะเป็นทรัพย์สินนอก พณิชย์แล้ว กระบวนการขั้นตอนให้ได้มาซึ่งอวัยวะสำหรับการซื้อขายยังอาจเป็นละเมิดอีกด้วย เนื่องจากการผ่าตัดเอาอวัยวะจากผู้มีชีวิตอยู่เป็นการจงใจกระทำผิดกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมาย อาญาซึ่งจะกล่าวต่อไป โดยการจงใจดังกล่าวทำให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกายและอนามัยของผู้ถูก ผ่าตัดเอาอวัยวะ ผู้ร่วมกระทำการผ่าตัดแยกอวัยวะจากร่างกายคนจึงเป็นผู้กระทำละเมิด อาจถูก ฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดตามมาตรา 420 ป.พ.พ. และแม้จะเป็นการผ่าตัดแยกอวัยวะจากศพ ที่เพิ่งตายใหม่ ๆ ศพนั้นก็มิได้มีลักษณะเป็นทรัพย์สิน การผ่าตัดศพก็เป็นการจงใจทำให้เกิดความเสียหาย แก่ศพ เข้าลักษณะทำให้ทรัพย์สินเสียหายเป็นการทำละเมิด อาจถูกฟ้องเรียกค่าเสียหายในมูล ละเมิดจากผู้มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกับการผ่าเอาอวัยวะจากคนที่ยังมีชีวิตเช่นเดียวกัน

โดยสรุปในแง่ของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว การซื้อขายอวัยวะเป็นการทำสัญญา ที่มีผลเป็นโมฆะ ไม่อาจบังคับใช้ได้ และอาจนำไปสู่การฟ้องร้องในมูลละเมิดอีกด้วย ซึ่งหลัก กฎหมายในทางแพ่งและพาณิชย์นี้จะเปลี่ยนแปลงไปก็ต่อเมื่อบุคคลทั่วไปเห็นว่าการซื้อขายอวัยวะ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง และไม่เห็นเป็นเรื่องที่เสียหายไม่เสื่อมเสียต่อศีลธรรมและความสงบเรียบร้อย ซึ่ง หากมนุษย์ยังมีพื้นฐานความคิดในเรื่องการเห็นคุณค่าชีวิตมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนแล้ว เราคงไม่ อาจเห็นการซื้อขายอวัยวะเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยของประชาชนไปได้ โดยแน่แท้

ในทางอาญานั้นมีการวิเคราะห์และวิจารณ์กันมานานมากกว่าสมควรแล้วหรือไม่ที่จะทำ
ให้การซื้อขายอวัยวะเป็นเรื่องที่ไม่ผิดกฎหมายอาญา ซึ่งหากทำได้จริงก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
แนวคิดเรื่องสัญญาซื้อขายอวัยวะในทางแพ่ง

โดยหลักเบื้องต้นแล้วการกระทำใดจะเป็นการกระทำผิดกฎหมายอาญาจะต้องมี
องค์ประกอบความผิดครบถ้วน กล่าวโดยสังเขปคือ มีผู้กระทำตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายกระทำ
การที่กฎหมายบัญญัติห้ามหรือละเว้นกระทำการในข้อที่กฎหมายบังคับให้ปฏิบัติแก่วัตถุประสงค์แห่งการ
กระทำด้วยเจตนา หรือประมาท หรือแม้ไม่เจตนาไม่ประมาทแล้วแต่ฐานความผิด

ในกระบวนการซื้อขายอวัยวะนั้นต้องแยกเป็นสองกรณีคือ ทำการซื้อขายอวัยวะของ
มนุษย์ที่ยังมีชีวิต กับซื้อขายอวัยวะที่ตัดแยกจากศพ

ในกรณีแรกนั้นกระบวนการที่จะได้มาซึ่งอวัยวะจะต้องมีการผ่าตัดเอาอวัยวะจาก
ร่างกายของผู้ที่ยังมีชีวิต การผ่าตัดนี้เองเป็นการทำร้ายร่างกายโดยเจตนา เนื่องจาก ตัวแพทย์ผ่าตัด
เป็นผู้กระทำความผิด โดยการผ่าตัดผู้อื่นซึ่งการกระทำนี้เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตาม
ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 และหากทำให้เกิดอันตรายสาหัสก็เป็นความผิดบทหนักที่
กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 297

ในการทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนผู้นั้นได้รับอันตรายแก่กายด้วยเจตนา บรรดา
ผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำอวัยวะออกจากร่างกายผู้อื่นเพื่อนำไปซื้อขายนี้เองต้องร่วมกันรับผิดชอบ
ในข้อหาทำร้ายร่างกาย เช่น แพทย์และพยาบาลต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ ผู้เป็นนายหน้าซื้อขาย
ต้องรับผิดชอบในฐานะผู้สนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิด และตัวผู้ซื้อเองต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ใช้ให้
กระทำความผิด ความผิดฐานทำร้ายร่างกายเป็นความผิดต่อส่วนรวมหากตำรวจพบเห็นเบาะแส
สามารถเข้าดำเนินคดีได้ทันที และอัยการจะเป็นผู้ฟ้องคดีต่อศาลไม่จำเป็นต้องรอให้มีเจ้าทุกข์เข้า
แจ้งความแต่อย่างใด

ข้อสงสัยของการผ่าตัดเพื่อนำอวัยวะไปซื้อขายต้องรับผิดชอบทางอาญา แต่การผ่าตัด
รักษาผู้ป่วยโดยแพทย์วิชาชีพไม่ต้องรับผิดชอบทางอาญาทั้งที่เป็นการทำร้ายร่างกายมนุษย์ด้วยเจตนา
เหมือนกัน เพราะการผ่าตัดรักษาโดยแพทย์วิชาชีพนั้นมีหลักกฎหมายทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่
ได้รับความยินยอมทำให้การผ่าตัดดังกล่าวไม่เป็นความผิด เมื่อไม่เป็นความผิดจึงไม่ต้องรับโทษ
ทางอาญา โดยมีบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1403/2508 ซึ่งเป็นข้อเขียนที่ยืนยันหลัก
ความยินยอมให้ผ่าตัดรักษาทำให้การผ่าตัดไม่เป็นความผิด

ในกรณีของการซื้อขายอวัยวะที่ตัดแยกจากศพ จึงถือว่าศพเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง ดังนั้น
การผ่าตัดแยกชิ้นส่วนศพเพื่อให้ได้มาซึ่งอวัยวะสำหรับนำไปซื้อขายกันจึงเป็นการทำให้เสียทรัพย์สิน
อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358 บรรดาผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดก็
ต้องรับผิดชอบไปตามความหนักเบาแห่งพฤติการณ์เช่นเดียวกับที่ได้อธิบายไว้ใน การซื้อขายอวัยวะจาก
ผู้มีชีวิต แต่ความผิดในฐานทำให้เสียทรัพย์สินเป็นความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายในกรณีต้องแจ้ง
ความร้องทุกข์ ตำรวจจึงจะดำเนินคดีได้

แต่หากการกระทำการผ่าตัดแยกอวัยวะจากศพโดยญาติผู้ตายไม่ยินยอมตามที่ท่านเคยได้ข่าวการลักไต นั่นก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ร่วมอยู่ด้วยซึ่งเป็นความผิดต่อแผ่นดิน ตำรวจสามารถดำเนินคดีได้โดยไม่ต้องมีการแจ้งความร้องทุกข์จากผู้เสียหายเช่นเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

โดยสรุปแล้วในแง่ของกฎหมายอาญา หากเพียงแต่การซื้อขายกันก็ไม่ใช่ความผิดแต่อย่างใด แต่หากการซื้อขายนั้นนำมาสู่การที่ต้องไปผ่าตัดเอาจากบุคคลหรือศพแล้ว ขั้นตอนของการแยกอวัยวะจากร่างกายนั่นเองที่เป็นความผิดและอาจทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดต้องรับผิดในทางอาญา

ส่วนการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการซื้อขายอวัยวะนั้น ข้อมูลเบื้องต้นแล้วพบว่าในนานาประเทศชั้นนำเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะเอง เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ สหรัฐอเมริกา หรือ ออสเตรเลียนั้นพบว่ายังคงกฎหมายให้การค้าอวัยวะเป็นความผิดทางอาญาในตัวเอง ซึ่งการกำหนดโทษทางอาญาเช่นนี้เข้มงวดกว่ากฎหมายในประเทศไทยมาก เพราะกฎหมายไทยยังไม่มีการกำหนดโทษสำหรับความผิดฐานนำเข้า หรือซื้อขายอวัยวะเลย และเมื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัจจุบันที่มีการเรียกร้องถึงสิทธิมนุษยชนมากขึ้น รวมทั้งได้พบปัญหาจากการปลูกถ่ายอวัยวะที่ไม่ได้รับการควบคุมอย่างดีแล้ว เชื่อว่าแนวโน้มข้างหน้าจะเป็นไปในทางบัญญัติกฎหมายควบคุมและกำหนดโทษสำหรับการนำเข้า หรือซื้อขายอวัยวะเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักคุณค่าสูงสุดของร่างกายและชีวิตมนุษย์ (ศุภนัยนิติศาสตร์. 2552: ออนไลน์)

คุณค่าของการเป็นมนุษย์

ความหมายและสถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความหมายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สำหรับการศึกษถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ที่จะเป็นทิศทางแห่งการกระทำว่า แค่นั้น เพียงใด ที่จะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ในลำดับแรกจึงควรต้องศึกษา ถึงความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่ามีความหมายอย่างไร การกำหนดความหมายของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ในบริบททางความคิดเชิงปรัชญานั้น มีการให้ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามทัศนะการแปลความหมายของแต่ละฝ่ายในแง่มุมมองต่างๆ

ฝ่ายสังคมนิยม ถือสารัตถะของชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทางวัตถุขั้นต่ำ แต่มิได้ถือเอาการมีสมบัติเป็นองค์ประกอบเดียวของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปัจเจกชนจะมีศักดิ์ศรีต่อเมื่อเขาเป็นผู้กำหนดความเป็นตัวเขาเอง (self – determining) และมีชีวิตที่ปรารถนาการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีลักษณะริเริ่มสร้างสรรค์ลักษณะริเริ่มสร้างสรรค์ (สมคิด เลิศไพฑูรย์. 2553)

ฝ่ายเสรีนิยม ถือสารัตถะแห่งความเป็นมนุษย์อยู่ที่โลกภายใน มีอิสระเสรีภาพในความคิดเห็น สิทธิของความเสมอภาคเท่าเทียมกับสิทธิแห่งเสรีภาพดังกล่าวเป็นการให้ความหมายในเชิงสารัตถะทางด้านปรัชญา ส่วนการให้ความหมายในเชิงกฎหมายนั้นในคราวที่มีการร่างรัฐธรรมนูญมีผู้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิ

อย่างหนึ่งที่รับรองคุ้มครองให้แก่บุคคล มิให้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่สมกับความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น โดยพิจารณาเชิงภาวะวิสัยว่า การกระทำใดที่เห็นกันทั่วไปว่าจะเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมิใช่การพิจารณาในลักษณะอัตตะวิสัยตามความคิดเห็นของแต่ละบุคคล บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการพัฒนาการแห่งการรับรองคุ้มครองสิทธิบุคคล และเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ ดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญแอฟริกาใต้ รัฐธรรมนูญเยอรมัน ส่วนการใช้สิทธิทางศาลนั้น บุคคลที่ถูกกระทำละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สามารถนำคดีมาฟ้องได้ ตามลักษณะการกระทำละเมิดว่าเป็นประการใด เช่น ข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชนก็ฟ้องศาลยุติธรรม ฝ่ายปกครองกับเอกชนก็ฟ้องศาลปกครอง เป็นต้น ซึ่งการดำเนินคดีในชั้นศาลจะเป็นการสร้างบรรทัดฐานต่อไปว่า การกระทำใดเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (สมคิด เลิศไพฑูรย์. 2553)

Klaus Stern ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะ เฉพาะและเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าดังกล่าว โดยไม่ว่าจำเป็นต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัยหรือคุณสมบัติอื่นๆ ของบุคคลนั้นและโดยที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน (Human Right) หรือกล่าวอีกนัยว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานแห่งสิทธิมนุษยชน จึงต้องมีการให้ความหมายของสิทธิมนุษยชนว่าให้หมายถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคที่ได้รับการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม ขอบเขตความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ยังไม่มี ความหมายชัดเจน รองศาสตราจารย์ ดร. สมคิด เลิศไพฑูรย์ ได้ให้ข้อมูลในเรื่องนี้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของความจนความรวย ไม่ใช่เรื่องสภาพของสังคม แต่เป็นเรื่องของสิ่งที่มีอยู่ติดตัวมนุษย์ทุกคนในส่วนของรัฐธรรมนูญต่างประเทศได้บัญญัติเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไว้เช่นกัน เช่น รัฐธรรมนูญของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา ๑ ความว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพ” ดังนั้น จึงอาจสรุปความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ว่าหมายถึง สิทธิอย่างหนึ่ง ที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์และทรงความเป็นคุณค่าของมนุษย์ทุกคนที่จะต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงเป็นสิทธิอย่างหนึ่งที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกๆ คน (สมคิด เลิศไพฑูรย์. 2553)

สถานะทางกฎหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

เสรีภาพ เสมอภาค และภราดรภาพ เป็นเจตนารมณ์ที่ล้าลึกที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของปวงชน การยอมรับศักดิ์ศรีและสิทธิที่เสมอกัน และไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์ คือรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรมและสันติภาพในพิภพ ด้วยกฎเกณฑ์เบื้องต้นในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงอาจถือได้ว่า สิทธิมนุษยชนเป็นกฎหมายมหาชน และเนื่องจากศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นกฎหมายมหาชนเช่นกัน และยังมีสถานะในทางกฎหมายที่รัฐธรรมนูญมุ่งให้ความคุ้มครองอีกด้วย

การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ย่อมต้องมีการคุ้มครองภายในขอบเขต หากมีการล้ำขอบเขตแห่งการคุ้มครองจึงจะเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงอ้างได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลหนึ่งย่อมมีขอบเขตอยู่ที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อเป็นการวางแนวทางว่าการกระทำใดที่นอกขอบเขตแห่งการคุ้มครองเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง สภาพความเป็นคน โดยไม่นึกถึงเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สถานภาพกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง การที่ผู้ใดไม่ได้รับ หรือทำให้ผู้ใดไม่มีสิทธิและเสรีภาพที่พึงมีพึงได้ การใช้งานปกติ เช่น การทำร้าย กักขัง ทรมาน การซื้อขาย หรือการไม่ได้รับปัจจัยที่จำเป็นขั้นพื้นฐานในชีวิต อันได้แก่ งาน อาหาร ที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพ การศึกษา วัฒนธรรม พึงถือว่าเป็นการทำลายสภาพความเป็นคน หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (วนิดา ไชยชนตรดี, 2553)

มนุษย์นิยมในปรัชญาของมาร์กซ์

มนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์

มนุษย์ไม่เพียงแต่จะเป็นสิ่งธรรมชาติเท่านั้น แต่เขายังเป็นมนุษย์ที่แตกต่างจากสิ่งธรรมชาติอื่น ๆ ข้อแตกต่างดังกล่าวจะเข้าใจได้ก็โดยศึกษาพฤติกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ว่าแตกต่างจากสิ่งธรรมชาติ อื่นอย่างไร อย่างที่มาร์กซ์กล่าวว่า “ลักษณะทั้งหมดของสิ่งมีชีวิต ดูจากลักษณะที่สิ่งมีชีวิตนั้น ๆ มีกิจกรรมใน การดำรงชีวิตอย่างไร” กล่าวอีกนัยหนึ่ง เราสามารถรู้จักมนุษย์จากงานที่เขาทำเพื่อยังชีพ เพราะงานเกี่ยว ข้องกับการอยู่รอดของเขา มนุษย์ใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตทุ่มเทให้แก่สิ่งนี้ ฉะนั้น วิถีชีวิตทางการผลิตของมนุษย์จะเป็นที่มาของลักษณะมนุษย์อย่าง ที่มาร์กซ์และเอนเงิลส์กล่าวว่า มนุษย์มีชีวิตอย่างไร ตัวเขาก็เป็นอย่างนั้น ฉะนั้น สิ่งที่เขาเป็น จะเกี่ยวข้องกับผลิตเพื่อยังชีพ ไม่ว่าเขาจะผลิตอะไรและทำการผลิตอย่างไร มนุษย์จึงขึ้นกับสภาวะการณ์ทางวัตถุในเรื่องของการผลิตนี้เอง

มนุษย์มีจิตสำนึก

สัตว์มีจิตสำนึกเช่นมนุษย์ กล่าวคือ มีกิจกรรมการดำรงชีวิต แต่ก็เป็นแบบสัญชาตญาณขึ้นอยู่กับธรรมชาติและแรงขับภายในอย่างเดี๋ยว แต่จิตสำนึกของมนุษย์หาเป็นเช่นนั้นไม่ มนุษย์มีการกระทำต่อธรรมชาติ สามารถสร้างสรรค์และดัดแปลงธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดของตนได้ ไม่ใช่แบบตามยถากรรมเยี่ยงสัตว์

มนุษย์มีอิสรภาพ

สัตว์จะทำการผลิต (ออกหาอาหาร) ในเมื่อร่างกายต้องการอาหาร ส่วนมนุษย์แม้ในเวลาไม่ต้องการอาหารก็ยังสามารถทำการผลิตได้ เพราะมองไปที่อนาคต มนุษย์จะทำการผลิตได้มากและมีคุณภาพมากกว่าเมื่อปราศจากการบังคับและเกิดจากความสมัครใจของตน นอกจากนี้ การผลิตของสัตว์จะถูกจำกัดอยู่ที่การสนองความต้องการทางร่างกายเท่านั้น ไม่เหมือนมนุษย์ที่การผลิตของเขาสนองความพึงพอใจด้วย เช่น ความงามด้านศิลปะ เป็นต้น

มนุษย์มีลักษณะสากล

การผลิตหรือกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิตของสัตว์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เฉพาะหน้าเท่านั้น ตรงกันข้ามกับการผลิตของมนุษย์เป็นไปอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด มนุษย์สามารถจินตนาการถึง ธรรมชาติในเอกภพ ศีรษะ วิจัยและนำมาเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของตน

มนุษย์เป็นสัตว์รู้คิด

มนุษย์มีศักยภาพมากมายที่สัตว์ไม่มี มาร์กซ์เรียกธรรมชาตินี้ว่า ความสามารถทางความคิดซึ่งหมายถึง ความสามารถในการหาเหตุผล ตัดสินใจ กระทำการ จินตนาการ วางแผน และคาดการณ์ล่วงหน้าเป็นต้นได้ กิจกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์จึงเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย ขณะที่สัตว์ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ ในฐานะสมาชิกของเผ่าพันธุ์มนุษย์ ทุกคนมีคุณสมบัติดังกล่าวนี้ พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นตัวแทนคุณลักษณะของเผ่าพันธุ์ที่ตนสังกัดคือความสามารถทางความคิดอยู่เสมอ

มนุษย์ในฐานะที่เป็นสิ่งธรรมชาติ

สิ่งที่ประจักษ์ชัดต่อประสาทสัมผัสสามารถสังเกตเห็นได้ และไม่เกี่ยวกับการคาดเดาใดๆ คือสิ่งธรรมชาติ ซึ่งตรงกันข้ามกับสิ่งอธรรมชาติ เช่น พระเจ้า เทพ และปีศาจ เป็นต้น ปรัชญามาร์กซ์มีความเห็นเกี่ยวกับสิ่งอธรรมชาตินี้ตรงกับปรัชญาสารนิยมอื่นๆ คือ ไม่มีอยู่จริง เป็นเพียงจินตนาการของมนุษย์เท่านั้น

ขณะเดียวกันปรัชญามาร์กซ์ก็ไม่เหมือนกับปรัชญาสารนิยมทั่วไป ที่ยึดถือว่ามีสสารปฐมภูมิซึ่งเป็นที่มาของทุกสิ่งทุกอย่างในโลก เพราะจริงๆ แล้วเราไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับสสารปฐมภูมิเช่นนั้น ที่เรามีประสบการณ์จริงๆ คือหน่วยรวมของสิ่งต่าง ๆ เช่น มนุษย์ ต้นไม้ ดวงดาว ผลไม้ และสัตว์ เป็นต้น เช่นเดียวกัน การพูดว่า “ทุกอย่างคือสสาร” แบบที่ปรัชญาสารนิยมทั่วไปเข้าใจก็เป็นการพูดอย่างปราศจากความรับผิดชอบ ละเลยลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของสิ่งธรรมชาติแต่ละชนิด นับว่าเป็นการมองโลกด้านเดียว (one-sided) แบบจักรกล (mechanical) เพราะมองข้ามด้านที่เป็นจิตสำนึกของสสาร โดยเฉพาะมนุษย์และสัตว์ซึ่งพื้นที่จะเรียกว่าเป็นสสารได้อย่างเต็มปากแล้ว ฉะนั้น สสารนิยมแบบปรัชญามาร์กซ์จึงเป็นธรรมชาตินิยมมากกว่าเป็นจักรกลนิยม

ปรัชญามาร์กซ์ได้แบ่งสิ่งธรรมชาติออกเป็น 3 ชนิด คือ 1) สิ่งไม่มีชีวิตและไม่มีจิตสำนึก เช่น ดวงดาวต่างๆ ภูเขา และแม่น้ำ เป็นต้น 2) สิ่งมีชีวิตแต่ไม่มีจิตสำนึก เช่น ต้นไม้และพืชชนิดต่างๆ และ 3) สิ่งมีชีวิตและมีจิตสำนึก เช่น มนุษย์และสัตว์ แม้สิ่งธรรมชาติเหล่านี้จะแตกต่างกันที่ลักษณะเฉพาะ แต่ที่แต่ละชนิดมีเหมือนกัน คือ พลัง (power) และ ความต้องการ (need) พลังหมายถึงความสามารถที่จะก่อผลอย่างใดอย่างหนึ่งตามธรรมชาติของตน เช่น พืชมีพลังที่จะเติบโต ดวงอาทิตย์มีพลังช่วยให้พืชเติบโต และมนุษย์มีพลังที่จะเห็น ได้กลิ่น และใช้ความคิด เป็นต้น การแสดงพลังดังกล่าวออกมา สิ่งธรรมชาติไม่ได้แสดงตามยถากรรม แต่เป็นไปทำนองดิ้นรน (struggle) ส่วนความต้องการ หมายถึงสิ่งธรรมชาติจำเป็นต่อกันและกัน เพราะในการแสดงความสามารถหรือพลังออกมานั้น สิ่งธรรมชาติอย่างหนึ่งจะต้องอาศัยสิ่งธรรมชาติอีกอย่างหนึ่ง จึงจะแสดงพลังออกมาได้ ตัวอย่างเช่น มนุษย์ สัตว์และสิ่งธรรมชาติทั้งหลายต้องอาศัยพลังงานของดวงอาทิตย์ แม้ดวงอาทิตย์ก็ต้องอาศัยมนุษย์และสัตว์ เป็นต้น ในแง่ของความเป็นอยู่จริง (actuality) ของดวงอาทิตย์นั้นมาจากคุณูปการที่ดวงอาทิตย์มีต่อสิ่งธรรมชาติอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ปรัชญามาร์กซ์จะให้ความสนใจสิ่งธรรมชาติที่มีชีวิตและมีจิตสำนึก โดยเฉพาะมนุษย์มากกว่าสิ่งธรรมชาติอื่นๆ

เมื่อสิ่งธรรมชาติมีความต้องการหรือมีความจำเป็นต่อกันและกันเช่นนี้ จึงสามารถสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับสิ่งธรรมชาติของปรัชญามาร์กซ์ได้ดังนี้ว่า 1) แสดงว่าสิ่งธรรมชาติเป็นสิ่งที่อยู่จริง 2) เมื่อสิ่งธรรมชาติอย่างหนึ่งที่จำเป็นต่อการมีอยู่ของสิ่งธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งขาดหายไป สิ่งธรรมชาติอย่างหลังย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ 3) แสดงถึงความสำคัญของปัจจัยภายนอกต่อการดำรงอยู่ของสิ่งธรรมชาติแต่ละชนิด และ 4) แสดงว่าสิ่งธรรมชาติต้องประสบความทุกข์ (suffer) หากไม่สามารถหาสิ่งธรรมชาติที่จำเป็นมาสนองการดำรงอยู่ของตนได้

มนุษย์เป็นสิ่งหนึ่งในสิ่งธรรมชาติทั้งหมด จึงย่อมมีพลังและความต้องการเช่นเดียวกับสิ่งธรรมชาติอื่นๆ พลังของมนุษย์คือความสามารถของอวัยวะรับสัมผัสและการรู้จักใช้สติปัญญา นอกจากนั้น มนุษย์ยังต้องการสิ่งธรรมชาติอื่นๆ เพื่อการดำรงอยู่ของตนในลักษณะของการต่อสู้ดิ้นรนโดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับธรรมชาติของตน อนึ่ง ดังทราบมาแล้วว่าสิ่งสนองความต้องการของสิ่งธรรมชาติแต่ละชนิดนั้นเป็นสิ่งภายนอก ชีวิตมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับสิ่งภายนอกด้วย ฉะนั้น การแสดงพลังเพื่อบังเกิดผลที่สำคัญของมนุษย์จึงได้แก่ “การทำงาน” อย่างที่มาร์กซ์กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสิ่งธรรมชาติที่มีจิตสำนึกจึงถือเอาการทำงานเป็นชีวิตเพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเขากล่าวคือ เป็นสิ่งที่ทำให้เขาดำรงชีวิตอยู่ได้” ชีวิตที่ขึ้นอยู่กับสิ่งภายนอกนั้นเป็นชีวิตที่มีเงื่อนไขคือบางครั้งอาจจะไม่สามารถสนองความต้องการของตนเองทุกอย่างได้ หรือทุกครั้งไป มนุษย์จึงเป็นสิ่งธรรมชาติที่ต้องประสบความสุขและความทุกข์ ความสมหวังและผิดหวัง ความเพลิดเพลินและความเศร้าโศกอยู่เสมอ

มนุษย์กับภาวะแปลกแยก

ดังกล่าวมาแต่ต้นแล้วว่าในทัศนะของปรัชญามาร์กซ์ ชีวิตมนุษย์ผูกพันกับการผลิตเพื่อยังชีพ และประวัติศาสตร์จะเปิดเผยลักษณะของมนุษย์ในแต่ละยุคออกมา ในหนังสือ Economic and Philosophic Manuscripts of 1844 มาร์กซ์กล่าวไว้ว่า การผลิตแบบทุนนิยมเป็นที่มาของความทุกข์ยากของกรรมกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม เพราะวัตถุประสงค์ของการผลิตแบบนี้คือเพื่อเพิ่มพูน สมบัติส่วนตัว (private property) ของผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นสำคัญ ส่วนผู้ผลิตเป็นกลุ่มคนที่ถูกเอารัดเอาเปรียบพร้อมๆ กันกับที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเขาถูกลดลงไปด้วย โดยมีความสำคัญน้อยกว่าเครื่องจักร (appendage of the machine) อย่างที่มาร์กซ์กล่าวว่า ยิ่งสร้างความร่ำรวยและผลิตได้มาก กรรมกรยิ่งยากจนลง ยิ่งผลิตสินค้าได้มาก กรรมกรยิ่งกลายเป็นสินค้าที่ต่ำราคา ความเป็นมนุษย์ถูกลดค่าลงตามอัตราส่วนของสิ่งผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

ความเป็นมนุษย์ที่ถูกลดค่าลงนี้มาร์กซ์เรียกว่ามนุษย์ตกอยู่ภายใต้ ภาวะแปลกแยก (alienation) หรือมีชีวิตที่ผิดแปลกไปจากที่สังคมนิยมควรมี ในสภาวะเช่นนี้ พลัง (power) ของมนุษย์ที่แสดงออกมาผ่านกิจกรรมเพื่อการยังชีพหรือการผลิตของตนนั้นมิได้เป็นไปเพื่อพัฒนาตัวเขาอย่างเต็มที่ แม้ความ ต้องการ (need) หรือการเกี่ยวข้องกับสังคมนั้นๆ นั้นก็เป็นไปอย่างมีอุปสรรค กรรมกรหรือผู้ที่เสียเปรียบต้องดิ้นรนเป็นทวิคูณเพื่อขจัดความทุกข์ (suffering) ที่บั่นทอนความเป็นมนุษย์ของเขา

มนุษย์แปลกแยกจากตัวเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในระบบทุนนิยมไม่ใช่ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ แต่เป็นระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง นายจ้างปฏิบัติต่อลูกจ้างไม่ใช่ในฐานะของมนุษย์แต่เป็นสินค้าอย่างหนึ่ง ที่สร้างความร่ำรวยแก่นายจ้าง ลูกจ้างไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวัฒนธรรมและระบบการศึกษาที่มีอยู่ในสังคมได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นมนุษย์ แต่เขาก็แปลกแยกจากตัวเอง มองตัวเองอย่างไร้เกียรติและไม่มีศักดิ์ศรีจนไม่สามารถเข้าใจว่าตัวเองนั้นคือมนุษย์เช่นเดียวกับมนุษย์ทั่วไป

มนุษย์แปลกแยกจากแรงงาน

ลูกจ้างได้สร้างความร่ำรวยแก่นายจ้าง โดยได้รับค่าจ้างในระดับพอยังชีพ เป็นสิ่งตอบแทน ยิ่งผลิตได้มากลูกจ้างยิ่งจนลง ยิ่งขายสินค้าได้ราคาดี ลูกจ้างยังเป็นสินค้าที่ราคาต่ำ แรงงานไม่ได้มีส่วนพัฒนาลูกจ้างแม้แต่น้อย สุขภาพกายและสุขภาพจิตของพวกเขาวันจะแยลงทุกวัน จะรู้สึกปลดปล่อยเหมือนได้กลับบ้านก็เฉพาะเวลาว่างจากงาน แต่ที่โรงงานแล้วทำให้รู้สึกหดหู่ว่าเหวเหมือนคนไม่มีบ้าน การใช้แรงงานของลูกจ้างไม่ได้เกิดจากความสมัครใจ แต่มาจากสภาพถูกบังคับ ลูกจ้างจะถ่วงงานหรือเลื่องงานทันทีที่ได้โอกาส เพราะไม่มีความภาคภูมิใจในงานที่กำลังทำอยู่

มนุษย์แปลกแยกจากสิ่งผลิต

แรงงานที่ลูกจ้างทุ่มเทลงไปในการผลิตได้แปรสภาพเป็นสิ่งของ (objectification of labour) แต่สิ่งของหรือผลผลิตนั้น แทนที่จะตกเป็นของผู้ผลิต แต่เป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งผู้ผลิตไม่ได้เป็นเจ้าของ และต่อต้านผู้ผลิตเอง ยิ่งทุ่มเทแรงงานผลิตมากเท่าใด ยิ่งไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของสิ่งผลิตแม้แต่น้อย และทำให้ลูกจ้างต้องตกไปอยู่ใต้อำนาจของสิ่งหนึ่งซึ่งอกเยมมาจากแรงงานของเขา นั่นคือ มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) ซึ่งเป็นค่าแรงงานที่ไม่ได้จ่ายแก่ลูกจ้าง (unpaid labor) ที่เรียกว่า “ทุน” มากขึ้นเท่านั้น

มนุษย์แปลกแยกจากเพื่อนมนุษย์

ในระบบทุนนิยม สภาพการทำงานมีการแบ่งงานกันทำเป็นแผนก ความสัมพันธ์ระหว่างลูกจ้างจึงมีน้อย พวกเขาถูกโดดเดี่ยวจากกันและกันโดยลักษณะของงานที่ส่งเสริมการเห็นแก่ตัว นายจ้างใช้วิธีการให้ลูกจ้างต้องแข่งขันกัน เพื่อผลของงานจะตกแก่นายจ้าง บรรยากาศการทำงานจึงเป็นไปอย่างขาดมิตรภาพระหว่างผู้ทำงานด้วยกัน นอกจากนั้น ลูกจ้างยังไม่สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมทั้งหมด ไม่เหมือนในสังคมกรีกโบราณซึ่งไม่มีการแบ่งแยกคนจากกิจกรรมทางสังคม ในสมัยนั้นผู้คนต่างมีเสรีภาพและเป็นสมาชิกของสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกัน ด้วยการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมืองอย่างเสมอหน้า ตรงกันข้ามกับสภาพสังคมในระบบทุนนิยม การเมืองไม่ใช่ กิจกรรมของคนทั้งหมด แต่เป็นของคนกลุ่มหนึ่งที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ฉะนั้น สังคม (ประชาชน) กับการเมืองจึงแปลกแยกจากกัน

ด้วยเหตุนี้ในทัศนะของปรัชญามาร์กซ์ ลูกจ้างไม่มีสถานภาพพอจะกล่าวได้ว่าเป็นมนุษย์ภายใต้ระบบทุนนิยม แต่เป็นเหมือนวัตถุชนิดหนึ่ง อุดมการณ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่ (social ideology) ไม่ว่าจะเป็นจริยธรรม หลักปรัชญา ระบบการศึกษา กฎหมาย และการปกครอง เป็นต้น ล้วนกระหน่ำซ้ำเติมลูกจ้างให้จมปลักอยู่ในห้วงความทุกข์ยากยิ่งขึ้น จนขาดจิตสำนึกที่จะยืนหยัดลุกขึ้นปกป้องสถานภาพการเป็นมนุษย์ของตนเอง (วิทยา ศักยาภินันท์. 2552)

ส่วนที่ 3 การประเมินผลงานศิลปะภาพถ่าย

การประเมินโครงการนับว่ายังเป็นแนวคิดและเทคนิควิธีที่ใหม่สำหรับเมืองไทยและสาขาการศึกษา การประเมินโครงการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการศึกษาประมาณ 15 ปี ที่ผ่านมา โดยเริ่มจากแนวคิดที่เสนอในรูปของบทความของราฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) ลี เจ ครอนบาช (Lee J. Cronbach) และไมเคิล สคริฟเวน (M. Scriven) ในประเทศไทยการเรียนการสอนวิชา การประเมินผลโครงการส่วนมากจะสอดแทรกอยู่ในสาขาต่างๆ เช่น ทางด้านการบริหาร เป็นต้น เมื่อเทคนิคการประเมินได้ขยายตัวพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของความรู้ทั้งในเชิงแนวคิดและเทคนิควิธีการประเมิน จึงได้มีการจัดสอนเป็นรายวิชาต่างหากในหลักสูตรปริญญาโทและปริญญาเอกสาขา การวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งก่อนหน้านั้นได้สอดแทรกอยู่ในวิชาหลักการวัดและประเมินผล การศึกษา

ปัจจุบันการประเมินโครงการมิได้จำกัดอยู่แต่ในทางการศึกษาเท่านั้น แต่ขยายวงกว้างไปสู่โครงการในสาขาต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนการประเมินเป็นธุรกิจอีกอาชีพหนึ่งขึ้นมา เพราะในการประเมินโครงการต่าง ๆ ขององค์กรหน่วยงานหรือสถาบันหนึ่ง ๆ ต้องใช้งบประมาณมหาศาล จึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญมาเป็นนักประเมินเพื่อนำผลนั้นมาใช้อย่างคุ้มค่าต่อไป ในการประเมินโครงการมีเป้าประสงค์หลักคือ ต้องการข้อมูลที่บ่งชี้ว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่หรือเป็นโครงการที่คุ้มค่าต่อการตัดสินใจในการดำเนินการหรือไม่ รวมถึงการศึกษาว่าในการดำเนินการโครงการมีปัญหาที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง และเป็นโครงการที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด

การประเมินโครงการ (Project Evaluation) หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการ (สมหวัง พิริยานุวัฒน์. 2544)

การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อสรุปผลว่าโครงการนั้นๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเพียงใด

ประเภทของการประเมินโครงการ

การแบ่งประเภทการประเมินโครงการคงมิใช่เป็นการกำหนดเกณฑ์เด็ดขาด แต่จำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หลายชนิดมาจำแนกประเภท เช่น ใช้เวลา วัตถุประสงค์ วิธีการ และรูปแบบการประเมินมาบ่งบอกถึงประเภทของการประเมิน ซึ่งในที่นี้อาจจำแนกการประเมินโครงการออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Preliminary Evaluation) เป็นการศึกษาประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ก่อนที่เริ่มโครงการใดๆ โดยอาจทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยป้อน ความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหา อุปสรรค ความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์ หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับ ในขณะที่เดียวกันก็อาจจะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น

- การประเมินผลกระทบด้านสังคม (Social Impact Assessment-SIA)
- การประเมินผลกระทบด้านนิเวศ (Ecological Impact Assessment-EIA)
- การประเมินผลกระทบด้านการเมือง (Political Impact Assessment-PIA)
- การประเมินผลกระทบด้านเทคโนโลยี (Technological Impact Assessment-

TIA)

- การประเมินผลกระทบด้านประชากร(Population Impact Assessment-PIA)
- การประเมินผลกระทบด้านนโยบาย(Policy Impact Assessment-POIA)
- การประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ(Economic Impact Assessment)

การประเมินโครงการก่อนการดำเนินการนี้มีประโยชน์สำหรับนักลงทุน เพื่อศึกษา ดูว่าก่อนลงมือโครงการใด ๆ นั้น จะเกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน (Cost effectiveness) หรือจะเกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประชากร เทคโนโลยี และระดับนโยบายหรือไม่ หากได้ทำการศึกษารอบคอบแล้วอาจจะได้ผลการคาดการณ์ล่วงหน้าว่า จะได้เกิด ประโยชน์หรือโทษอย่างไร ปัญหา อุปสรรค เป็นอย่างไร เพื่อผู้เป็นเจ้าของโครงการจะได้ตัดสินใจ ล่วงหน้าว่าจะเลิกล้มโครงการหรือปรับปรุงองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารจัดการโครงการ เพียงใด เพื่อให้เกิดผลดี

2. การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการ (Formative evaluation) เป็นการ ประเมินผลเพื่อการปรับปรุงเป็นสิ่งสำคัญซึ่งมักจะใช้ประเมินผลระหว่างแผนหรือระหว่างพัฒนา โครงการ ผลที่ได้จาก Formative evaluation นั้น จะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการให้เป็นไปตาม เป้าหมายที่แท้จริง นอกจากนี้ Formative evaluation อาจใช้ในระหว่างดำเนินการ จะช่วย ตรวจสอบว่า โครงการได้ดำเนินไปตามแผนของโครงการอย่างไร อาจเรียกชื่อเฉพาะว่า Implementation evaluation หรือ Formative evaluation อาจตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการ ว่าดำเนินได้ผลเพียงไร เรียกว่า Progress evaluation

โดยทั่วไปแล้ว Formative evaluation อาจใช้ประเมินสิ่งต่อไปนี้ 1) ทบทวนแผน ของโครงการ 2) การสร้างแผนของโครงการ 3) การพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) หรือ รายการ (Check list) สำหรับรวบรวมข้อมูลตามเรื่องที่ต้องการ 4) การคัดเลือกวิธีการวัดผลที่ เหมาะสม 5) การกำหนดตารางเวลาการประเมินผลให้สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ 6) การ เตรียมข้อมูลที่จะเป็นข่าวสารสำหรับการรายงานและเสนอแนะสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนิน โครงการ 7) การแนะนำแนวทางปรับปรุง การแก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของ โครงการ

3. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือประเมินผลผลิต (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลรวมสรุป มักจะใช้ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ สำหรับโครงการที่มีการดำเนิน ระยะยาวก็อาจใช้ Summative Evaluation ในการสรุปย่อความระยะยาวต่างๆ ข้อมูลที่ได้จากระยะ ต่างๆ จะช่วยให้มีการประเมินสรุปรวมนั้น ส่วนใหญ่จะรวบรวมจากผลของ Formative evaluation เป็น Summative Evaluation ซึ่งผลสรุปที่ได้จะนำสู่การรายงาน ว่า โครงการได้บรรลุเป้าหมาย (Goals) หรือไม่อย่างไร ตลอดจนการรายงานถึงสถานภาพของโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือ ล้มเหลวเพียงไร มีปัญหาหรืออุปสรรคใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหาร โครงการสามารถนำไปสู่การตัดสินใจว่า โครงการนั้นควรดำเนินการต่อหรือยกเลิก

4. การประเมินประสิทธิภาพ การประเมินโครงการโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ประเทศไทยที่ผ่านมา ยังจำกัดอยู่แต่เพียงการประเมินผลผลิต โดยมุ่งที่จะทราบความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของโครงการเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ให้บริการหรือผู้ให้ทุนในการ ยุติหรือขยายโครงการ แต่ในปัจจุบันนักประเมินและผู้บริหารโครงการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญ

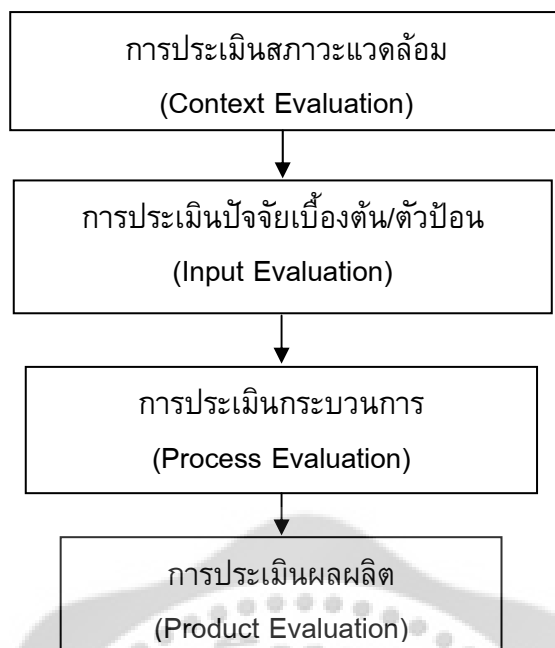
ของการประเมินประสิทธิภาพของโครงการด้วย โดยถือว่าเป็นประเภทของการประเมินที่จำเป็นสำหรับโครงการบริการทั่วไป เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้น สามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาวะการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่น หรือโครงการที่เป็นตัวกำหนดเกณฑ์สำคัญสำหรับประกันโครงการขนาดใหญ่ระดับชาติ ที่จะไม่ต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยไม่จำเป็น การดำเนินโครงการบริการสังคมนั้น จะไม่มุ่งแต่เพียงความสำเร็จของโครงการเท่านั้น แต่จะต้องให้ค้ำค่าในเชิงของประสิทธิภาพด้วย

โดยปกติการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมักจะเริ่มจากคำถามต่าง ๆ กัน เช่น 1. ความสำเร็จของโครงการนั้นๆ เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วมีความเหมาะสมหรือไม่ 2. ผลผลิตของโครงการเกิดจากปัจจัยที่ลงทุนไปใช้หรือไม่ 3. โครงการนี้มีผลผลิตสูงกว่าโครงการอื่น ๆ เมื่อลงทุนเท่ากันหรือไม่ และเพราะเหตุใด

รูปแบบการประเมินโครงการ

1. แนวคิดและโมเดลชิปในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Sufflebeam's CIPP Model)

ในปี ค.ศ.1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ “Educational Evaluation and decision Making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษานของประเทศไทยเพราะได้ให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผล การศึกษาได้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนี้ สตัฟเฟิลบีมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model

ภาพประกอบ 2 CIPP Model

รูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการ ตั้งแต่บริบท ปัจจัยป้อน กระบวนการ และผลผลิต (Context, Input, Process and product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการ ทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัยเป็นสำคัญ ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้

การประเมินด้านบริบท หรือประเมินเนื้อความ (context Evaluation) เป็นการศึกษปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ ได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น

การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยป้อน ซึ่งในด้านการท่องเที่ยวอาจจะจำแนกเป็นบุคคล สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ศักยภาพการบริหารงาน ซึ่งแต่ละปัจจัยก็ยังจำแนกย่อยออกไปอีก เช่น บุคคล อาจพิจารณาเป็น เพศ อายุ มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ทัศนคติ ศักยภาพ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ คุณวุฒิทางการศึกษา ที่อยู่อาศัยและลักษณะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการศึกษาค้นหาการประเมินบริบทและปัจจัยป้อนว่า กระบวนการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่อง จุดอ่อน หรือจุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการที่จะนำโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสิน เกณฑ์มาตรฐานนั้นอาจจะกำหนดขึ้นเองหรืออาศัยเกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้ก็ได้ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะกล่าวในตอนต่อไป

2. แนวความคิดและแบบจำลองของ R.W. Tyler

R.W. Tyler เป็นนักประเมินรุ่นแรกๆ ในปี ค.ศ. 1930 และเป็นผู้ที่เริ่มต้นบุกเบิกแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการ เขามีความเห็นว่าการประเมินคือการเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (performance) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้” โดยมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุมและจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง จากคำจำกัดความของการประเมินดังกล่าวแล้วนี้จะเห็นได้ว่า มีแนวความคิดเห็นว่า โครงการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “แบบจำลองที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) เรียกว่า Tyler’s Goal Attainment Model ซึ่งต่อมาปี 1950 ได้มีรูปแบบ มาใช้เป็นกระบวนการตัดสินการบรรลุวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ทำการประเมิน (R.W. Tyler.1950) เรียกว่า “Triple Ps Model” ดังนี้

- P-Philosophy & Purpose -ปรัชญา/จุดมุ่งหมาย
- P-Process -กระบวนการ
- P-Product –ผลผลิต

ในการประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษาได้โดยการประเมินความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ว่า ปรัชญา/จุดมุ่งหมายของโครงการมีความสัมพันธ์กับกระบวนการและผลผลิตหรือไม่ ถ้าประเมินเป็นส่วนๆ ก็จะประเมินในด้านประสิทธิภาพของปรัชญา/จุดมุ่งหมายและกระบวนการประเมินประสิทธิผลของผลผลิตว่าตรงกับปรัชญา/จุดมุ่งหมายหรือไม่ มีประสิทธิภาพเพียงใด เป็นต้น

3. แนวความคิดของ Stake ในการประเมิน

แนวความคิดของ Robert E. Stake นั้น คำนึงถึงความต้องการสารสนเทศที่แตกต่างกันของบุคคลหลายๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการประเมินโครงการ ผู้เกี่ยวข้องคนหนึ่งอาจต้องการทราบเกี่ยวกับความแน่นอนและสอดคล้องในการวัด เพื่อการประเมินนั้นๆ ในขณะที่ผู้เกี่ยวข้องคนอื่นอาจต้องการทราบทิศทางการดำเนินงานของโครงการหรือผู้ใช้ผลผลิตของโครงการอาจมีความต้องการอีกรูปหนึ่ง สำหรับนักวิจัยอาจต้องการสารสนเทศที่แตกต่างไปจากผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพราะการประเมินนั้นเพื่อที่จะรู้เรื่องราวต่างๆ ของโครงการอย่างละเอียดลึกซึ้งเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ดังนั้นการประเมินโครงการจึงต้องมีการบรรยายเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียด เพื่อให้ครอบคลุมถึงสารสนเทศที่จะต้องสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น จึงเสนอรูปแบบของการประเมินโครงการอย่างมีระบบ โดยการบรรยายและตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับโครงการตามหลักการของโครงการนั้นๆ สเต็ก ได้ตั้งชื่อแบบจำลองในการประเมินผลของเขาว่า แบบจำลองการสนับสนุน (Countenance Model) ความคาดหวัง สิ่งที่เป็นจริง Stake ได้เห็นว่า การประเมินโครงการจะต้องมี 2 ส่วน คือ การบรรยาย (Descriptive) และการตัดสินคุณค่า (Judgment)

ในภาคการบรรยายนั้น ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ได้มากที่สุด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. เป้าหมายหรือความคาดหวัง (Goals or Intents) เป้าหมายที่ครอบคลุมนโยบายทั้งหมด สำหรับการประเมินการศึกษาไม่ควรจะสนใจเป้าหมายเฉพาะในแง่พฤติกรรมของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย ความคาดหวังนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1.1 สิ่งนำ (Antecedence) เป็นสภาพที่มีอยู่ก่อน ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับผลของการเรียนการสอน

1.2 ปฏิบัติการ (Transactions) เป็นผลสำเร็จของการจัดกระทำงานเป็นองค์ประกอบของขบวนการเรียนการสอน

1.3 ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นผลของโปรแกรมทางการศึกษา

2. สิ่งที่เป็นจริงหรือสังเกตได้ (Observations) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริง มีส่วนประกอบ 3 ส่วนเช่นกัน คือ สิ่งนำ ปฏิบัติการ และผลลัพธ์

ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นจริง มิได้เป็นตัวชี้บ่งว่าข้อมูลที่เราได้มีความเที่ยงหรือความตรง แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

ในภาคการตัดสินคุณค่า เป็นส่วนที่จะตัดสินว่า โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด นักประเมินต้องพยายามศึกษาดูว่า มาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่วๆ ไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิด คือ 1. เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่เราตั้งไว้ อาจะเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม 2. เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่ม

ถ้าผู้ประเมินไม่สามารถหามาตรฐานที่จะนำมาเปรียบเทียบได้ ก็ต้องพยายามหาโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจ แบบจำลองนี้มุ่งเน้นความสอดคล้อง และความสมเหตุสมผลของเมตริกบรรยาย และเมตริกตัดสินคุณค่า สำหรับความสอดคล้องนั้น มี 2 ลักษณะ คือ 1. Contingence เป็นความสอดคล้องเชิงเหตุผล จะพิจารณาความสัมพันธ์ในแนวตั้งตาม ของสเต็ก 2. Congruence เป็นความสอดคล้องที่ปรากฏขึ้นจริง หรือเป็นความสอดคล้องในเชิงประจักษ์ (empirical) พิจารณาความสัมพันธ์ในแนวนอนตาม ของสเต็ก

ข้อดีสำหรับรูปแบบของการประเมินของสแต็ก คือ เสนอวิธีการประเมินเป็นระบบ เพื่อจัดเตรียมข้อมูลเชิงบรรยาย และตัดสินคุณค่า มีมาตรฐานในการประเมินปรากฏชัดเจน แต่มีข้อจำกัดคือ เซลล์บางเซลล์ของเมตริกมีความคาบเกี่ยวกัน และความแตกต่างระหว่างเซลล์ไม่ชัดเจน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในโครงการได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประพาพรรัตน์ สุขดิษฐ์ (2553) ภาควิชาสังคมวิทยา ได้ศึกษาเรื่อง : มุมมองทางอาชญาวิทยาต่อการปลุกถ่ายอวัยวะที่ผิดจริยธรรมโดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองทางอาชญาวิทยาต่อการปลุกถ่ายอวัยวะที่ผิดจริยธรรมโดยมีคำตอบแทนในทำนองซื้อขายอวัยวะ, กระบวนการในการประกอบธุรกิจซื้อขายอวัยวะมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ ที่เกิดขึ้น, ศึกษานโยบายรัฐที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทยและต่างประเทศ และเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะนำมากำหนดเป็นมาตรการพื้นฐานหรือตรากฎหมายและบังคับใช้กฎหมายเฉพาะในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ 1.เอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2.การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 3.การศึกษาประวัติชีวิต เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าสาเหตุของการปลุกถ่ายอวัยวะที่ผิดจริยธรรม เกิดจากปัญหาความขาดแคลนอวัยวะเป็นสำคัญ สำหรับสาเหตุของการให้อวัยวะเกิดได้หลายสาเหตุ เช่น ผู้ให้อวัยวะไม่ได้เต็มใจให้อวัยวะอันเป็นการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การลักลอบเอาอวัยวะมาใช้เพื่อปลุกถ่ายและมีการประกอบธุรกิจกันเป็นองค์กร ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ มีมุมมองทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกเห็นว่าการปลุกถ่ายอวัยวะที่ผิดจริยธรรมโดยมีคำตอบแทนในทำนองซื้อขายอวัยวะ เป็นการช่วยเหลือผู้คนที่พ้นจากสภาวะปัญหาที่กำลังประสบอยู่ และเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอวัยวะอีกทางหนึ่งด้วย ส่วนด้านลบนั้นถ้าไม่มีกฎหมายหรือมาตรการควบคุมที่เหมาะสมจะเกิดเป็นตลาดซื้อขายอวัยวะได้อย่างเสรีและก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ทั้งยังชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันในสังคมอีกด้วย ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะถึงเรื่องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนหันมาบริจาคอวัยวะให้เพิ่มมากขึ้น ปลุกฝังจริยธรรม ขจัดความเชื่อ ที่ไม่ถูกต้องและควรตรากฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมการซื้อขายอวัยวะมนุษย์ในประเทศไทยโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ว่าที่ร้อยตรีหญิง พรรณราย ธรรมวิทยาภูมิ นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้ศึกษาเรื่อง: ความรับผิดชอบทางอาญา : ศึกษากรณีการค้าอวัยวะมนุษย์เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ โดยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับการค้าอวัยวะมนุษย์เพื่อการปลุกถ่ายในทางการแพทย์ รวมถึงผลกระทบในทางศีลธรรมและจริยธรรม โดยการเทียบเคียงปรับใช้ในความผิดทางอาญาระหว่างกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ที่เกิดขึ้นในแต่ละกระบวนการของการค้าอวัยวะมนุษย์ที่ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในปัจจุบัน โดยศึกษาถึงแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

เกี่ยวกับความผิดในการค้าอวัยวะมนุษย์ในมุมมองของกฎหมายอาญา การพิจารณาถึงสถานะของแพทย์ ผู้บริจาค และผู้รับบริจาค เพื่อความชัดเจนในการกำหนดบทลงโทษ ที่ต้องคำนึงถึงข้อพิจารณาทางจริยธรรมและศาสนา ข้อพิจารณาทางด้านการแพทย์เกี่ยวกับภาวะแกนสมองตาย ประกอบกับข้อพิจารณาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองชีวิตมนุษย์ เพื่อเกิดความถูกต้องในการวินิจฉัยและการกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป

สมบัติ วงศ์กำแหง (2545) นิติศาสตรมหาบัณฑิต ได้ศึกษาเรื่อง: ธุรกิจที่เกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะแม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 31 วรรคหนึ่งบัญญัติให้ "บุคคลที่มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย" แต่มิได้หมายความว่าบุคคลใดจะมีสิทธิและเสรีภาพในร่างกายได้อย่างสมบูรณ์ โดยปราศจากข้อจำกัดแต่อย่างใด เพราะตามวรรคสามของมาตราดังกล่าวได้บัญญัติว่า "การกระทำใดอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติทางกฎหมาย" ทำให้ทราบได้ว่า อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่นำมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนี้เป็นการให้ความคุ้มครองมิให้บุคคลที่มีสิทธิเช่นนั้นใช้สิทธิของตนไปในลักษณะที่ขัดต่อข้อกำหนดอันยุติธรรมทางศีลธรรมหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนรวมถึงประโยชน์สุขอันเกิดแก่สาธารณชนด้วย

ทำให้พิจารณาได้ว่า การที่บุคคลใดจะนำเอาอวัยวะของตนไปใช้ในเชิงพาณิชย์ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยน ให้ หรือการตกลงเป็นนายหน้าจัดหาอวัยวะให้ผู้อื่น โดยยกข้ออ้างถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าวนั้น ย่อมไม่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เหตุเพราะแม้ปัจเจกชนใดจะมีสิทธิเหนือชีวิตและร่างกายของตนก็ตามแต่การใช้สิทธิดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม นอกจากนี้ไม่ชอบต่อกฎหมายข้างต้นแล้วประกอบกับเมื่อได้พิจารณาถึงแนวทางตามหลักการที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดทิศทางการปลูกถ่ายอวัยวะและชิ้นส่วนอวัยวะมนุษย์ที่ใช้ในการปลูกถ่ายอวัยวะนั้นต้องมีแหล่งที่มาจากการบริจาคเท่านั้น สำหรับการได้มาซึ่งอวัยวะมนุษย์และชิ้นส่วนอวัยวะมนุษย์ในเชิงพาณิชย์นั้นทางองค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้อย่างเด่นชัดว่า "อวัยวะมนุษย์และชิ้นส่วนอวัยวะมนุษย์ไม่อาจใช้เพื่อเป็นวัตถุแห่งการแลกเปลี่ยนในเชิงพาณิชย์หรือนำไปเพื่อใช้แสวงหาประโยชน์อื่นใดได้" ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีสมาชิกจึงต้องยึดมั่นปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ซึ่งในทางปฏิบัติประเทศไทยก็รับเอาแนวทางที่ว่านั้นมาปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะด้วยเช่นกัน โดยตราเป็นระเบียบสภากาชาดไทย ว่าศูนย์รับบริจาคอวัยวะสภากาชาดไทย แต่ปัญหาอันเกิดจากการปลูกถ่ายอวัยวะในประเทศไทยยังคงปรากฏภาพให้เห็นที่เกี่ยวพันทั้งบุคคลที่ประกอบวิชาชีพแพทย์หรือบุคคลที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎระเบียบที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เพียงพอที่จะเอาผิดแก่บุคคลที่ไม่ได้ประกอบวิชาชีพแพทย์โดยตรงได้ ข้อเท็จจริงของการซื้อขายอวัยวะการลักลอบเอาอวัยวะมาใช้เพื่อการปลูกถ่ายที่ผิดระเบียบหรือการจ้างเป็นตัวแทนนายหน้าอวัยวะยังคงมีอยู่ ที่เป็นเช่นนี้เหตุผลหนึ่งคงเนื่องมาจากปริมาณความต้องการได้อวัยวะหรือชิ้นส่วนอวัยวะเพื่อนำไปปลูกถ่ายมีจำนวนมากกว่าจำนวนอวัยวะที่ได้รับบริจาคมาตามกระบวนการปกติ และอีกเหตุผลหนึ่งคงเนื่องมาจากประเทศไทย

ยังขาดสภาพบังคับทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกถ่ายอวัยวะโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้เพื่อขจัดปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการตรากฎหมายเพื่อควบคุมการปลูกถ่ายอวัยวะขึ้นเพื่อบังคับใช้ในสังคมต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกการนำเสนอผลงานศิลปะสะท้อนความรู้สึกผ่านภาพถ่ายโดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดทางทัศนศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงาน และทำการประเมินผลงานตามแนวความคิดของ Robert E. Stake

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยการเก็บข้อมูลในกลุ่มเข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ ซึ่งในบทนี้ได้กล่าวถึงการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ ดังต่อไปนี้

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในงานวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ คือ เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นใครก็ได้ที่มีลักษณะตามความต้องการของผู้วิจัย โดยอาจจะกำหนดเป็นคุณลักษณะเฉพาะเจาะจงลงไป ซึ่งในงานวิจัย คือ ผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ จำนวน 30 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้กำหนดขึ้นตามการประเมินประสิทธิผลของภาพถ่าย การคำอวัยวะมนุษย์ ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 เป็นเครื่องมือวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) โดยมีทั้งเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้นใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการศึกษาวิจัย โดยประกอบไปด้วย แบบวัด 2 ฉบับ คือ

1. แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ ซึ่งเป็นแบบสำรวจความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สำรวจความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ ในส่วนนี้เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) แต่ละข้อประกอบด้วยมาตรประเมิน 5 ระดับ จาก “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scale) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2544: 114)

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
 4 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับมาก
 3 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 2 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อย
 1 หมายถึง มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผลในการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (มัลลิกา บุนนาค. 2537: 29) เพื่อกำหนดเกณฑ์ การแปลความหมาย ข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ยต่างๆ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง ความหมาย
 4.51 – 5.0 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
 3.51 – 4.50 มีความพึงพอใจในระดับมาก
 2.51 - 3.50 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 มีความพึงพอใจในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

และตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด สำหรับผู้ตอบแบบประเมินแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ

ตาราง 2 ตัวอย่างแบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์

ภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
0.0.0 ภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ แบบที่ 1					
0.0.0 ภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ แบบที่ 2					

2. แบบประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ ประกอบด้วยเกณฑ์ในการประเมิน 2 ส่วน คือ การบรรยาย (Descriptive) และการตัดสินคุณค่า (Judgment)

ในภาคการบรรยายนั้น ผู้เชี่ยวชาญจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ได้มากที่สุด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1. เป้าหมายหรือความคาดหวัง (Goals or Intents) เป้าหมายที่ครอบคลุมนโยบายทั้งหมด ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย ความคาดหวังนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1.1 สิ่งนำ (Antecedence) เป็นสภาพที่มีอยู่ก่อน 1.2 ปฏิบัติการ (Transactions) เป็นผลสำเร็จของการจัดกระทำงานเป็นองค์ประกอบของภาพถ่าย 1.3 ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นผลของภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ 2. สิ่งที่เป็นจริงหรือสังเกตได้ (Observations) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริง มีส่วนประกอบ 3 ส่วนเช่นกัน คือ สิ่งนำ ปฏิบัติการ และผลลัพธ์ ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มิได้เป็นตัวชี้บ่งว่าข้อมูลที่เราได้มีความเที่ยงหรือความตรง แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

ในภาคการตัดสินคุณค่า เป็นส่วนที่จะตัดสินว่า โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ เพียงใด นักประเมินต้องพยายามศึกษาดูว่า มาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบ เพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่วไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิด คือ 1. เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่เราตั้งไว้ อาจเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม 2. เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่ม

ในส่วนนี้ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ประเมินผลงาน ตามแนวคิดทางทัศนศิลป์ ในขั้นตอนการคัดเลือกภาพถ่าย ก่อนการนำออกมาจัดแสดง และอีกส่วนทำการประเมินจากผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการก้าววิยะมนุษย์ ซึ่งจะเป็นผู้ประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการก้าววิยะมนุษย์ ตามความรู้สึกในการชมภาพถ่าย ซึ่งแบบวัดนี้เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ เป็นแบบวัดประเภทมาตรประเมินรวมค่า (Summated Rating Scale) แต่ละข้อประกอบด้วยมาตรประเมิน 5 ระดับ จาก “ดีมาก” ถึง “ใช้ไม่ได้” ตามวิธีของ ลิเคอร์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2544: 114) ดังนี้

- 5 หมายถึง ผลการประเมินในระดับดีมาก
- 4 หมายถึง ผลการประเมินในระดับดี
- 3 หมายถึง ผลการประเมินในระดับพอใช้
- 2 หมายถึง ผลการประเมินในระดับควรปรับปรุง
- 1 หมายถึง ผลการประเมินในระดับใช้ไม่ได้

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผลในการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (มัลลิกา บุนนาค. 2537: 29) เพื่อกำหนดเกณฑ์ การแปลความหมาย ข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ยต่างๆ ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง ความหมาย
- 4.51 – 5.0 ผลการประเมินในระดับดีมาก
- 3.51 – 4.50 ผลการประเมินในระดับดี
- 2.51 - 3.50 ผลการประเมินในระดับพอใช้
- 1.51 – 2.50 ผลการประเมินในระดับต้องปรับปรุง
- 1.00 – 1.50 ผลการประเมินในระดับใช้ไม่ได้

ตาราง 3 ตัวอย่างแบบประเมินผลผลงานศิลปะภาพถ่ายการก้าววิยะมนุษย์

ประสิทธิภาพของภาพถ่ายการก้าววิยะมนุษย์	ความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง	ใช้ไม่ได้
0.0.0 ภาพถ่ายที่ท่านเห็นทำให้ท่านรู้สึกถึงการก้าววิยะมนุษย์ทันที					

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดการหาคุณภาพเครื่องมือ ทั้ง 3 แบบวัด คือ 1) แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจต่อศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ 2) แบบประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3) แบบประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ โดยผู้เข้าชมภาพถ่าย ซึ่งจะนำหาคุณภาพแบบวัดครบทุกขั้นตอนดังนี้

การหาความเที่ยงตรง

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัด (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถาม และแบบประเมินความคิดเห็นที่สร้างขึ้นมา นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของถ้อยคำ สำนวนภาษา และความชัดเจนของคำถามในแบบสอบถาม และแบบประเมิน ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านเนื้อหาของตัวแปรที่ต้องการวัด ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดแต่ละฉบับที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หรือนำมาปรับปรุงใหม่ ว่ามีเนื้อหาครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจนตรวจดูสำนวนภาษาว่ามีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างหรือไม่ แล้วจึงนำมาปรับแก้ให้สมบูรณ์ ก่อนนำแบบวัดนั้นไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาดังนี้

1. สืบค้นข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และทำการบันทึกข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในสร้างผลงานศิลปะ
2. เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยเก็บข้อมูลจากบุคคล ซึ่งผู้วิจัยนำแบบวัดไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากผู้เข้าชมงานจัดแสดงภาพถ่าย อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลจากแบบวัดทุกฉบับ

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลทางทัศนศิลป์ ศิลปะภาพถ่าย และการคำอวัยวะมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยมาวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมาย
- ขั้นตอนที่ 2 เป็นการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ โดยสังเคราะห์ข้อมูล จัดองค์ประกอบของภาพถ่ายตามแนวคิดและผลการศึกษา ที่ได้จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 แก้ไขปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 จัดแสดงผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์

ขั้นตอนที่ 6 เป็นการสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานศิลปะภาพถ่ายต่อภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ ด้วยการ ใช้แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 เป็นการประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ โดยผู้เข้าชมงานจัดแสดงภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ ด้วยการ ใช้แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

การดำเนินการถ่ายภาพ

การดำเนินการถ่ายภาพผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ ได้กำหนดกระบวนการไว้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบแบบร่างสู่กระบวนการถ่ายภาพตามความเหมาะสมของภาพถ่ายอวยวะมนุษย์

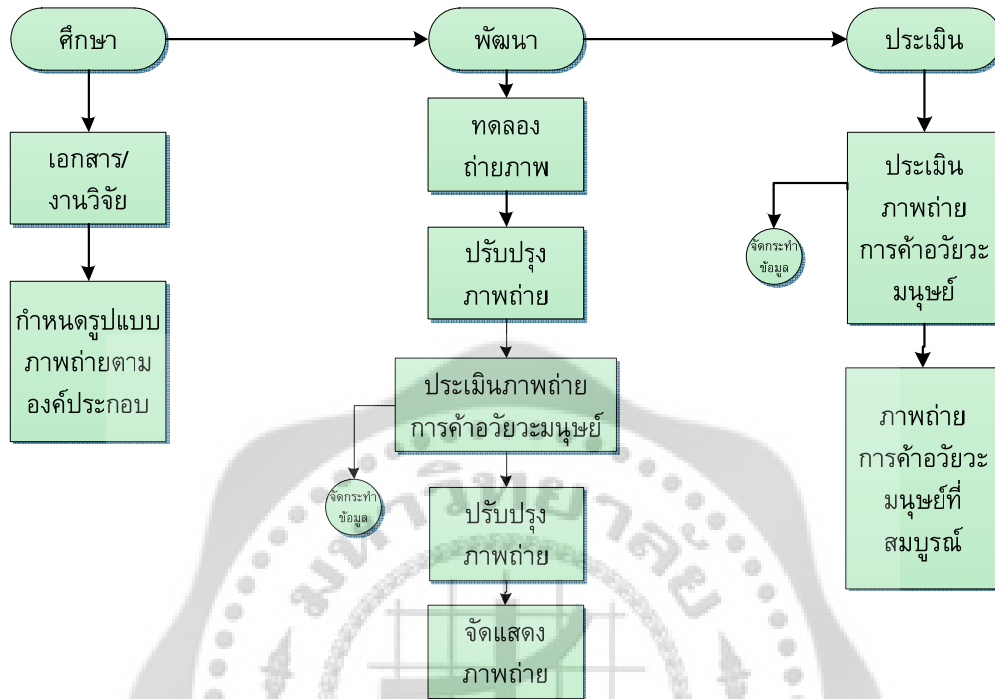
ขั้นตอนที่ 2 เลือกองค์ประกอบที่เหมาะสม ตรงตามแบบโครงสร้างงานศิลปะทางทัศนศิลป์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองถ่ายภาพ ขนาด 16 * 20

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบภาพถ่ายและความเรียบร้อย

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบผลงานศิลปะภาพถ่าย เมื่อสร้างผลงานจริงจากงาน จำนวน 20 ภาพที่สรุปจากการคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำผลงานจริงไปจัดแสดงสำรวจความคิดเห็นจากผู้เข้าชมการจัดแสดงภาพถ่าย โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิภาพ และสรุปผลที่ได้อีกครั้ง

การกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อการสร้างสรรคภาพถ่าย: การค้าอวัยวะมนุษย์ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีจุดมุ่งหมายว่า เพื่อศึกษาศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์ เพื่อออกแบบและพัฒนาผลงานศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์ มีสมมติฐานเพียงข้อเดียว คือ การค้าอวัยวะมนุษย์ สามารถนำมาถ่ายทอดผ่านงานศิลปะภาพถ่าย โดยมีโครงสร้างของภาพถ่ายตามแนวคิดทัศนศิลป์ สามารถสะท้อนความรู้สึกได้ดีกว่าการกล่าวถึงการค้าอวัยวะมนุษย์โดยไม่ใช้ภาพถ่าย

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนต่อไปนี้เป็น การเสนอผลตามข้อมูลที่ได้เพื่อพิสูจน์ผลตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัย

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยทางทัศนศิลป์เพื่อการถ่ายภาพ

จากการศึกษา พบว่า จากพื้นฐานลักษณะเฉพาะและความสามารถพิเศษของมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้ทางความงาม อันสามารถแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นในการดำเนินชีวิตทั้งในส่วนตนและในภาพรวมของสังคมหรือการอยู่ร่วมกันกรณีต่างๆ ส่งผลสำคัญต่อปรากฏการณ์อันเป็นผลจากการแสดงออกของมนุษย์ ทั้งการแสดงออกเชิงพฤติกรรม และการแสดงออกเชิงวัตถุ ซึ่งในส่วนของ การแสดงออกเชิงวัตถุ นั้น เราเรียกโดยเบื้องต้นว่า วัตถุศิลปะ หรือผลงานทัศนศิลป์ (Visual Arts) (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. 2546: 46) ผลงานทัศนศิลป์ทุกชิ้นมีความคล้ายคลึงกันซึ่งเป็นคุณสมบัติสากลร่วมกันอยู่ คือ คุณสมบัติของความเป็นศิลปะ (Artistic quality) ที่ผลงานศิลปะทุกชิ้นทุกแขนงมีต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้รับรู้ เป็นคุณสมบัติเชิงนามธรรม แฝงอยู่ในองค์ประกอบส่วนที่เป็นเนื้อหา คุณสมบัตินี้คือ คุณค่าทางสุนทรียภาพ (Aesthetics Value) เป็นคุณค่าที่เราได้รับขณะที่มีประสบการณ์ในผลงานทัศนศิลป์ จากคุณค่าทางด้านสุนทรียภาพอันเป็นพื้นฐานของผลงานทางศิลปะ นามามาเพื่อที่จะสร้างสรรค์เป็นผลงานทางด้านศิลปะประยุกต์ทางการออกแบบ โดยอาศัยพื้นฐานของการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์เป็นเครื่องมือและทักษะ

ทักษะทางทัศนศิลป์ทั้งในด้านการรับรู้และประสบการณ์ ทางสุนทรียภาพและความเข้าใจเรื่องราวเนื้อหา กับการปฏิบัติเพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้ปรากฏ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก ที่ศิลปิน นักออกแบบ หรือนักสร้างสรรค์ทุกคนต้องมีทัศนศิลป์ (Visual Art) หมายถึง ผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นให้เห็นเป็นรูปทรง 2 มิติ และ 3 มิติ เป็นศิลปะที่มีรูปร่างและโครงสร้าง มีเนื้อที่ของปริมาตรและเนื้อที่บริเวณว่างตามปริมาณของการรับรู้ ที่มีลักษณะเป็น 2 มิติ และ 3 มิติ และที่สำคัญคือมองเห็นความงามได้ ขอบข่ายของความเป็นทัศนศิลป์ อย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบร่วมกัน 3 ประการ คือ

1. รับรู้ได้ด้วยการมองเห็น ปัจจัยหลักของการรับรู้ผลงานทัศนศิลป์ คือการสัมผัสด้วยสายตาที่หาหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลและความรู้สึกต่างๆ เป็นความแท้จริงที่มองเห็นได้ มีลักษณะเป็นภาพลักษณ์ (Image) ที่รับรู้ได้ด้วยตา ดูแล้วเสมือนเป็นจริงเป็นจัง มีรูปทรงที่ประกอบขึ้นจากส่วนประกอบที่มองเห็นได้ (Visual Elements) รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ศิลปินและนักออกแบบจะใช้ส่วนประกอบดังกล่าวเป็นสื่อแสดงออกถึงความคิดของตน ได้แก่ สี น้ำหนักอ่อนแก่ เส้น พื้นผิว รูปร่าง รูปทรง และพื้นที่ว่าง

2. มีรูปทรงกินพื้นที่ในอากาศ ทัศนศิลป์เป็นศิลปะที่มีรูปทรง มีลักษณะเป็นวัตถุสามารถสัมผัสได้ ศิลปินและนักออกแบบจะเลือกใช้สีและวัสดุที่เหมาะสมกับการแสดงออกของตน สร้างสรรค์เป็นรูปทรงที่ต้องการขึ้นมาด้วยเครื่องมือและกลวิธีที่ตนเองถนัด รูปทรงนี้จะครอบครองพื้นที่ในอากาศหรือพื้นที่ว่าง (Space) ได้ 2 ลักษณะคือ 2 มิติ หมายถึงการครอบครองพื้นที่เฉพาะความกว้าง ยาว และ ลักษณะ 3 มิติ เป็นการครอบครองพื้นที่ได้รอบตัว มีทั้งความกว้าง ยาว หนา และลึก

3. แสดงลักษณะเฉพาะของผู้สร้างสรรค์ ทัศนศิลป์เป็นศิลปะที่มีความหมายในตัวเองสามารถสะท้อนบุคลิกของผู้สร้างสรรค์ออกมา ทั้งความคิดสติปัญญา ความรู้สึกแสดงออก ลักษณะของความเป็นวัตถุที่เป็นเหมือนตัวแทนของผู้สร้างมันขึ้นมาได้นี้ ทำให้ทัศนศิลป์เป็นศิลปะที่สามารถแสดงลักษณะสร้างสรรค์เฉพาะของบุคคลได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะกระบวนการสร้างสรรค์นั้นจะเป็นวิธีการใดหรือใช้สื่ออะไร เช่น วาดเส้น ระบายสี ปั้น พิมพ์ แกะสลัก เชื่อม หล่อ ฯลฯ

การสร้างงานศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาทัศนศิลป์ (Visual Art) นั้น ต้องอาศัยหลักการและองค์ประกอบหลายอย่าง ซึ่งอาจอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

งานศิลปะสาขาทัศนศิลป์ (Visual Art) มีองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย

1. เส้น (Line)
2. รูป (Figure)
3. มวลและปริมาตร (Mass and Volume)
4. ลักษณะพื้นผิว (Texture)
5. บริเวณว่างหรือช่วงระยะ (Space)
6. แสงและเงา (Light & Shade)
7. สี (Color)

1. **เส้น (Line)** หมายถึง สิ่งที่ลากจากจุดเริ่มต้น ไปยังจุดที่กำหนดไว้ อาจมีลักษณะบางหนา ตรง หัก หรือคดโค้ง เส้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดเป็นภาพ และเรื่องราวต่างๆ ตามมารวมทั้งสามารถใช้ตกแต่งภาพให้สวยงามอ่อนช้อยและสมบูรณ์ขึ้นไปกว่าเดิมอีกด้วย เส้นคือร่องรอยที่เกิดจากเคลื่อนที่ของจุด หรือถ้าเรานำจุดมาวางเรียงต่อๆ กันไป เส้นก็มีมิติเดียว คือ ความยาว ไม่มีความกว้าง ทำหน้าที่เป็นขอบเขตของที่ว่าง รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก สี ตลอดจนกลุ่มรูปทรงต่างๆ รวมทั้งเป็นแกนหรือ โครงสร้างของรูปร่างรูปทรง เส้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของงานศิลปะ

ทุกชนิด เส้นสามารถให้ความหมาย แสดง ความรู้สึก และอารมณ์ได้ด้วยตัวเอง และด้วยการสร้าง เป็นรูปทรงต่างๆ ขึ้น เส้นมี 2 ลักษณะคือ เส้นตรง (Straight Line) และ เส้นโค้ง (Curve Line) เส้น ทั้งสองชนิดนี้ เมื่อนำมาจัดวางในลักษณะต่างๆ กัน จะมีชื่อเรียกต่างๆ และให้ความหมาย ความรู้สึก ที่แตกต่างกันอีกด้วย ชนิดของเส้นมีหลายชนิด และให้ความรู้สึกแตกต่างกันออกไป ดังนี้

เส้นตั้งหรือเส้นตั้ง มีลักษณะตั้งฉากกับพื้นให้ความรู้สึกสูงสง่า มั่นคง แต่ ขณะเดียวกันก็ให้ความรู้สึกเคยและรู้สึกผอมบางได้อีกด้วย

เส้นนอน มีลักษณะขนานกับพื้น ให้ความรู้สึกราบเรียบ นิ่งเฉย พักผ่อน ความ กว้าง ให้ความรู้สึกว่าเป็นฐาน

เส้นเฉียง เป็นเส้นที่ไม่ขนานหรือตั้งฉากกับพื้น มักให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว พุ่ง ออกไป มีชีวิตชีวา ช่วยพยุงหรือค้ำยัน

เส้นซิกแซก เป็นเส้นเฉียงสลับไปมา คล้ายฟันเลื่อย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวด้วย เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น คลื่นรังสีต่างๆ หรือทำให้รู้สึกเป็นระเบียบทันสมัย

เส้นโค้ง เป็นเส้น โค้งสลับขึ้นลงคล้ายเกลียวคลื่น ให้ความรู้สึก เคลื่อนไหวอย่าง นุ่มนวล สม่่าเสมอ อ่อนหวาน

เส้นหยัก เป็นเส้นคดโค้งสอดประสานไปมาไม่เป็นระเบียบ ให้ความรู้สึกยุ่งเหยิง มีอันตราย ตื่นเต้น ลึกลับ

ความสำคัญของเส้น ใช้ในการแบ่งที่ว่างออกเป็นส่วนๆ กำหนดขอบเขตของที่ว่าง หมายถึง ทำให้เกิดเป็นรูปร่าง (Shape) ขึ้นมา กำหนดเส้นรอบนอกของรูปทรง ทำให้มองเห็น รูปทรง (Form) ชัดขึ้น ทำหน้าที่เป็นน้ำหนักอ่อนแก่ ของแสดงและเงา หมายถึง การแรเงาด้วยเส้น ให้ความรู้สึกด้วยการเป็นแกนหรือโครงสร้างของรูป และโครงสร้างของภาพ

2. รูป (Figure) แบ่งออกเป็น 1) รูปร่าง (Shape) หมายถึงรูปแบบ 2 มิติ มีแต่ด้าน กว้างกับด้านยาว ลักษณะแบนราบเรียบ 2) รูปทรง (Form) หมายถึง รูป 3 มิติ มีด้านกว้าง ด้านยาว และมีด้านสูง หรือหนา เพิ่มขึ้นมาอีก อาจหนุนหรือเว้าเข้าไปได้

รูปร่างและรูปทรง ศิลปะมี 3 ลักษณะคือ

รูปเรขาคณิต (Geometric Form) มีรูปที่แน่นอน มาตรฐาน สามารถวัดหรือ คำนวณได้ง่าย มีกฎเกณฑ์ เกิดจากการสร้างของมนุษย์ เช่น รูปสี่เหลี่ยม รูปวงกลม รูปวงรี นอกจากนี้ยังรวมถึงรูปทรงของสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้น ขึ้นอย่างมีแบบแผนแน่นอน เช่น รถยนต์ เครื่องจักรกล เครื่องบิน สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผลิตโดยระบบอุตสาหกรรม ก็จัดเป็นรูปเรขาคณิต เช่นกัน รูปเรขาคณิตเป็นรูป ที่ให้โครงสร้างพื้นฐานของรูปต่างๆ ดังนั้น การสร้างสรรค์รูปอื่นๆ ควร ศึกษารูปเรขาคณิตให้เข้าใจก่อน

รูปอินทรีย์ (Organic Form) เป็นรูปของสิ่งที่มีชีวิต หรือ คล้ายกับสิ่งมีชีวิต ที่ สามารถ เจริญเติบโต เคลื่อนไหว หรือเปลี่ยนแปลงรูปได้ เช่น รูปของคน สัตว์ พืช

รูปอิสระ (Free Form) เป็นรูปที่ไม่ใช่แบบเรขาคณิต หรือแบบอินทรีย์ แต่เกิดขึ้นอย่างอิสระ ไม่มีโครงสร้างที่แน่นอน ซึ่งเป็นไปตามอิทธิพล และการกระทำจากสิ่งแวดล้อม เช่น รูปก้อนเมฆ ก้อนหิน หยดน้ำ ควัน ซึ่งให้ความรู้สึกที่เคลื่อนไหว มีพลัง รูปอิสระจะมีลักษณะ ขัดแย้งกับ รูปเรขาคณิต แต่กลมกลืน กับรูปอินทรีย์ รูปอิสระอาจเกิดจากรูปเรขาคณิต หรือรูปอินทรีย์ ที่ถูกกระทำ จนมีรูปลักษณะเปลี่ยนไปจากเดิมจน ไม่เหลือสภาพ เช่น รถยนต์ที่ถูกชนจนยับเยินทั้งคัน เครื่องบินตก ตอไม้ที่ถูกเผาทำลาย หรือซากสัตว์ที่เน่าเปื่อยผุพัง

รูปทรงอิสระ มีวิธีการสร้างรูปทรงอยู่ 2 วิธีการคือ **รูปทรงปิด (Closed Form)** คือ รูปทรงที่มีเส้นรอบนอก ปิดตลอด ไม่มีช่องว่างเปิดออกไปได้ **รูปทรงเปิด (Opened Form)** เป็นรูปทรงที่มีเส้นรอบนอกไว้บางแห่ง หรือเปิดให้มีช่องว่างให้ผู้ชมได้เกิดความรู้สึกว่าได้เข้าไปสู่ภายในรูปหรือออกไปนอกรูปได้

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรง

เมื่อนำรูปทรงหลาย ๆ รูปมาวางใกล้กัน รูปเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์ดึงดูด หรือผลักไส ซึ่งกันและกัน การประกอบกันของรูปทรง อาจทำได้โดยใช้รูปทรงที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน รูปทรงที่ต่อเนื่องกัน รูปทรงที่ซ้อนกัน รูปทรงที่ผนึกเข้าด้วยกัน รูปทรงที่แทรกเข้าหากัน รูปทรงที่สานเข้าด้วยกัน หรือ รูปทรงที่ปิดพันกัน การนำรูปเรขาคณิต รูปอินทรีย์ และรูปอิสระมาประกอบเข้าด้วยกัน จะได้รูปลักษณะใหม่ ๆ อย่างไม่สิ้นสุด

3. มวลและปริมาตร (Mass and Volume) หมายถึง การรวมตัวของเส้นและรูปทรงต่างเข้าด้วยกันเป็นกลุ่ม ทำให้ดูเป็นหมวดหมู่ดูแล้วมีน้ำหนัก เกิดความรู้สึกหนักแน่น ทึบตัน เช่น การมองดูตึกแถวข้างถนน ซึ่งมีเส้นและรูปร่าง รวมทั้งขนาดต่างๆ กันทำให้ภาพรวมดูแน่นหนาเป็นปึกแผ่นเป็นต้น

4. ลักษณะพื้นผิว (Texture) หมายถึง ส่วนที่อยู่ชั้นนอกสุดของวัตถุที่จะนำมาสร้างงานศิลปะ ซึ่งอาจจะเป็นผิวของวัตถุจริงหรือสร้างขึ้นให้ดูมีลักษณะเรียบ มัน ด้าน ขรุขระ ซึ่งอาจทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้อยตามเรื่องราว ที่ศิลปินที่ต้องการแสดงออก ลักษณะที่สัมผัสได้ของพื้นผิวมี 2 ประเภท คือ 1. พื้นผิวที่สัมผัสได้ด้วยมือ หรือกายสัมผัส เป็นลักษณะพื้นผิวที่เป็นอยู่จริงๆ ของผิวหน้าของวัสดุนั้นๆ ซึ่งสามารถสัมผัสได้จากงานประติมากรรม งานสถาปัตยกรรม และสิ่งประดิษฐ์อื่นๆ 2. พื้นผิวที่สัมผัสได้ด้วยสายตา จากการมองเห็นแต่ไม่ใช่ลักษณะที่แท้จริงของผิว วัสดุนั้นๆ เช่น การวาดภาพก้อนหินบนกระดาษ จะให้ความรู้สึกเป็นก้อนหินแต่ มือสัมผัสเป็นกระดาษ หรือใช้กระดาษพิมพ์ลายไม้ หรือลายหินอ่อน เพื่อปะทับบนผิวหน้าของสิ่งต่างๆ เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ถือว่าการสร้างพื้นผิวลวงตาให้สัมผัสได้ด้วยการมองเห็นเท่านั้น พื้นผิวลักษณะต่างๆ จะให้ความรู้สึกต่องานศิลปะที่แตกต่างกัน พื้นผิวหยาบจะให้ความรู้สึกกระตุ้นประสาท หนักแน่น มันคง

แข็งแรง ทวาร ในขณะที่ผิวเรียบ จะให้ความรู้สึกเบา สบาย การใช้ลักษณะของพื้นผิวที่แตกต่างกัน เห็นได้ชัดเจน จากงานประติมากรรม และมากที่สุดในงานสถาปัตยกรรมซึ่งมีการรวมเอาลักษณะต่างๆ กันของพื้นผิววัสดุหลายๆ อย่าง เช่น อิฐ ไม้ โลหะ กระจก คอนกรีต หิน ซึ่งมีความขัดแย้งกัน แต่สถาปนิกได้นำมาผสมกลมกลืนได้อย่างเหมาะสม ลงตัวจนเกิดความสวยงาม

5. บริเวณที่ว่างหรือช่วงระยะ (Space) บางครั้งนิยมเรียกว่า ช่องไฟ ซึ่งการที่จะมีบริเวณว่างเกิดขึ้นนั้นต้องมีบริเวณส่วนที่กำหนดให้เป็นรูป (Figure) และบริเวณส่วนที่กำหนดให้เป็นพื้น (Ground) เสียก่อน ดังนั้นถ้าส่วนใหญ่เป็นรูปส่วนที่เหลือย่อมเป็นพื้น และส่วนพื้นนั้นเองเรียกว่า บริเวณว่าง (Space) ซึ่งจะต้องออกแบบให้มีความพอดี มีจังหวะช่วงห่างต่างๆ อย่างลงตัว ไม่ชิดหรือห่างจนเกินไป บริเวณว่างเหล่านี้ อาจทำให้ผู้ชมเกิดความรู้สึก สบาย อึดอัด หรือรู้สึกใกล้เคียง ดิ้น ลึก ไปด้วย

6. แสงและเงา (Light & Shade) แสงและเงา (Light & Shade) เป็นองค์ประกอบของศิลป์ที่อยู่คู่กันแสง เมื่อส่องกระทบ กับวัตถุ จะทำให้เกิดเงา แสงและเงา เป็นตัวกำหนดระดับของค่าน้ำหนัก ความเข้มของเงาจะขึ้นอยู่กับความเข้มของแสง ในที่ที่มีแสงสว่างมาก เงาจะเข้มขึ้น และในที่ที่มีแสงสว่างน้อย เงาจะไม่ชัดเจน ในที่ที่ไม่มีแสงสว่าง จะไม่มีเงา และเงาจะอยู่ในทางตรงข้ามกับแสงเสมอ ค่าน้ำหนัก ของแสงและเงาที่เกิดบนวัตถุ สามารถจำแนกเป็นลักษณะที่ต่างๆ ได้ดังนี้

1. บริเวณแสงสว่างจัด (Hi-light) เป็นบริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดแสงมากที่สุด จะมีความสว่างมากที่สุด ในวัตถุที่มีผิวมันวาวจะสะท้อนแหล่งกำเนิดแสงออกมาให้เห็นได้ชัด
2. บริเวณแสงสว่าง (Light) เป็นบริเวณที่ได้รับแสงสว่าง ร่องลงมาจากบริเวณแสงสว่างจัด เนื่องจากอยู่ห่างจากแหล่งกำเนิดแสงออกมา และเริ่มมีค่าน้ำหนักอ่อนๆ
3. บริเวณเงา (Shade) เป็นบริเวณที่ไม่ได้รับแสงสว่าง หรือเป็นบริเวณที่ถูกบดบังจากแสงสว่าง ซึ่งจะมีค่าน้ำหนักเข้มมากขึ้นกว่าบริเวณแสงสว่าง
4. บริเวณเงาเข้มจัด (Hi-Shade) เป็นบริเวณที่อยู่ห่างจากแหล่งกำเนิดแสงมากที่สุด หรือเป็นบริเวณที่ถูกบดบังมากๆ หลายๆ ชั้น จะมีค่าน้ำหนักที่เข้มมากไปจนถึงเข้มที่สุด
5. บริเวณเงาตกทอด เป็นบริเวณของพื้นหลังที่เงาของวัตถุทาบลงไป เป็นบริเวณเงาที่อยู่ ภายนอกวัตถุ และจะมีความเข้มของค่าน้ำหนักขึ้นอยู่กับ ความเข้มของเงา น้ำหนักของพื้นหลัง ทิศทางและระยะของเงา

ความสำคัญของค่าน้ำหนัก (Value) คือ ค่าความอ่อนแก่ของบริเวณที่ถูกแสงสว่าง และบริเวณที่เป็นเงาของวัตถุหรือ ความอ่อน - ความเข้มของสีหนึ่ง ๆ หรือหลายสี เช่น สีแดง มีความเข้มกว่าสีชมพู หรือสีแดงอ่อนกว่าสีน้ำเงิน เป็นต้นนอกจากนี้ยังหมายถึงระดับความเข้มของแสงและระดับ ความมืดของเงา ซึ่งไล่เรียงจากมืดที่สุด (สีดำ) ไปจนถึงสว่างที่สุด (สีขาว) น้ำหนักที่อยู่ระหว่างกลางจะเป็นสีเทา ซึ่งมีตั้งแต่เทาแก่ที่สุด จนถึงเทาอ่อนที่สุด การใช้ค่าน้ำหนักจะทำให้ภาพดูเหมือนจริง และมีความกลมกลืน ถ้าใช้ค่าน้ำหนักหลายๆ ระดับจะทำให้มีความกลมกลืนมากยิ่งขึ้น และถ้าใช้ค่าน้ำหนักจำนวนน้อยที่แตกต่างกันมากจะทำให้เกิด ความแตกต่าง ความขัดแย้งการ ออกแบบให้มีลักษณะของแสงตกกระทบและมีเงาเกิดขึ้น ในตัวงานศิลปะนั้นนอกจากจะทำให้ ผลงานดูเด่นขึ้น คุณมีระยะตื้นลึกอยู่ในตัวแล้วยังทำให้งานศิลปะบางประเภท เช่น งานจิตรกรรมหรือ งานประติมากรรมดูสวยงาม เหมือนจริง ผู้ชมสามารถชื่นชมและเข้าใจงานศิลปะนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้นและเงาจะช่วยสร้างบรรยากาศในภาพ หรืองานศิลปะต่าง ๆ ได้ตามที่ศิลปินปรารถนา

1. ให้ความแตกต่างระหว่างรูปและพื้น หรือรูปทรงกับที่ว่าง
2. ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว
3. ให้ความรู้สึกเป็น 2 มิติ แก่รูปร่าง และความเป็น 3 มิติ แก่รูปทรง
4. ทำให้เกิดระยะความตื้น - ลึก และระยะใกล้ - ไกลของภาพ
5. ทำให้เกิดความกลมกลืนประสานกันของภาพ

7. สี (Color) นับเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างงานศิลปะ สีจะทำให้ ผลงานที่สำเร็จแล้ว มีความสวยงาม เด่น สะดุดตา และสร้างจินตนาการ ให้ผู้ชมรู้สึกว่าเป็นของจริง เป็นการสร้างบรรยากาศ และจินตนาการให้เรื่องราวในการเขียนดูคล้ายเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง นอกจากนั้นยังช่วยปกปิดผิววัสดุที่ไม่ต้องการจะแสดงให้ผู้ชมเห็นอีกด้วย

หลักการออกแบบ (Principles of Design)

การจัดองค์ประกอบทางศิลปะ เป็นหลักสำคัญสำหรับผู้สร้างสรรค์ และผู้ศึกษางานศิลปะ เนื่องจากผลงานศิลปะใด ๆ ก็ตาม ล้วนมีคุณค่าอยู่ 2 ประการ คือ คุณค่าทางด้านรูปทรง และ คุณค่าทางด้านเรื่องราว คุณค่าทางด้านรูปทรง เกิดจากการนำเอา องค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะ อันได้แก่ เส้น สี แสงและเงา รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว ฯลฯ มาจัดเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความงาม ซึ่งแนวทางในการนำองค์ประกอบต่าง ๆ มาจัดรวมกันนั้นเรียกว่า การจัดองค์ ประกอบศิลป์ (Art Composition) โดยมีหลักการจัดตามที่กล่าวต่อไป อีกคุณค่าหนึ่งของงานศิลปะ คือ คุณค่าทางด้านเนื้อหา เป็นเรื่องราว หรือสาระของผลงานที่ศิลปินผู้สร้าง สรรค์ต้องการที่จะแสดงออกมาให้ผู้ชมได้สัมผัส รับรู้ โดยอาศัยรูปลักษณะที่เกิดจากการจัดองค์ประกอบศิลป์นั่นเองหรืออาจกล่าวได้ว่า ศิลปิน นำเสนอเนื้อหาเรื่องราวผ่านรูปลักษณะที่เกิดจากการจัดองค์ประกอบทางศิลปะ ถ้า องค์ประกอบที่จัดขึ้น ไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาเรื่องราวที่นำเสนอ งานศิลปะนั้นก็ขาดคุณค่าทางความ

งามไป ดังนั้นการจัดองค์ประกอบศิลป์ จึงมีความสำคัญในการสร้างสรรค์งานศิลปะเป็นอย่างดี เพราะจะทำให้งานศิลปะทรงคุณค่าทางความงามอย่างสมบูรณ์ หลักการออกแบบหรือบางที่เรียกว่าหลักของศิลปะหรือหลักของการจัดภาพ เป็นวิธีการนำเอาองค์ประกอบของศิลปะ มาจัดทำหรือหาทางทำให้เกิดผลงานที่สวยงาม โดยอาศัยองค์ประกอบของศิลปะดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งมีหลักสำคัญดังนี้

1. ความเป็นเอกภาพ (Unity) เอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบศิลป์ทั้งด้านรูปลักษณะ และด้านเนื้อหาเรื่องราว เป็นการประสานหรือจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียว เพื่อผลรวมอันไม่อาจแบ่งแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกไป

การสร้างงานศิลปะ คือ การสร้างเอกภาพขึ้นจากความสับสน ความยุ่งเหยิง เป็นการจัดระเบียบ และดุลยภาพ ให้แก่สิ่งที่ขัดแย้งกันเพื่อให้รวมตัวกันได้ โดยการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันเอกภาพของงานศิลปะ มีอยู่ 2 ประการ คือ 1. เอกภาพของการแสดงออก หมายถึง การแสดงออกที่มีจุดมุ่งหมายเดียวแน่นอน และมีความเรียบง่าย งานชิ้นเดียวจะแสดงออกหลายความคิด หลายอารมณ์ไม่ได้จะทำให้สับสนขาดเอกภาพ และการแสดงออกด้วยลักษณะเฉพาะตัวของศิลปินแต่ละคน ก็สามารถทำให้เกิดเอกภาพแก่ผลงานได้ 2. เอกภาพของรูปทรง คือ การรวมตัวกันอย่างมีดุลยภาพ และมีระเบียบขององค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงหนึ่งที่สามารถแสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์ของศิลปินออกได้อย่างชัดเจน เอกภาพของรูปทรง เป็นบางที่เรียกว่าความเป็นหน่วย คือ การจัดให้ส่วนประกอบในภาพหรือในงานศิลปะนั้น ๆ มีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มก้อน ไม่กระจัดกระจาย ไม่ให้ดูแล้วขัดตา เช่น ถ้าใช้สีก็ควรจะเป็นกลุ่มเดียวกันหรือในการออกแบบรูปทรงก็ให้ดูมีลักษณะที่เข้ากันไม่รู้สึกรู้ว่าขัดกันจนเกินไป

2. ความสมดุล (Balance) ความหมายของความสมดุล คือ “ความเท่ากัน” นั่นเอง ความเท่ากันในองค์ประกอบของการจัดภาพนั้น หมายถึง การจัดให้ภาพมีน้ำหนักเฉลี่ยเท่าๆ กันทั้งภาพ เมื่อแบ่งภาพด้วยสายตาแล้วไม่ขัดตา หรือมีน้ำหนักไปข้างใดข้างหนึ่ง ซึ่งมีหลักการจัด 3 ประเภท คือ 1. สมดุลแบบซ้ายขวาเหมือนกัน (Symmetrical Balance) เป็นการสมดุลที่มีการจัดภาพให้ส่วนประกอบ 2 ข้างคล้ายกัน 2. สมดุลแบบซ้ายขวาไม่เหมือนกัน (Asymmetrical Balance) คือ การจัดภาพอาจมีบางส่วนประกอบด้านรูปร่างหรือสีไม่เหมือนกัน 3. สมดุลแบบแกนกลาง (Axial Balance) เป็นวิธีการสร้างความสมดุลโดยการสร้างภาพที่เริ่มต้นจากศูนย์กลาง แล้วจัดภาพให้แตกกระจายออกไปรอบ ๆ คล้ายรัศมี

3. ความกลมกลืนและความตัดกัน (Harmony and Contrast) การจัดองค์ประกอบของศิลปะหรือการจัดภาพนั้นควรจัดให้มีความเข้ากันได้หรือกลมกลืนกันเป็นอย่างดี คล้ายกับการจัดให้มีเอกภาพนั่นเอง แต่ความกลมกลืนนั้นถ้าไม่มีความขัดแย้งกันมาแทรกเลยก็จะดู

ราบเรียบจนเกินไป ทำให้ภาพไม่น่าสนใจจึงต้องทำให้มีขนาดแตกต่างกันออกไปบ้าง เพื่อให้เกิดการขัดแย้งเหมือนการเล่นดนตรี ถ้าทำนองคล้ายกัน ไปตลอดก็ไม่น่าสนใจ อาจต้องมีการเล่นขัดจังหวะมาแทรกเป็นช่วง ๆ เป็นต้น

4. สัดส่วน (Proportion) สัดส่วน หมายถึง ความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมระหว่างช่วงว่าง รูปร่าง รูปทรง ขนาด พื้นผิวต่าง ๆ รวมถึงสีที่นำมาใช้จัดภาพซึ่งต้องมีความพอดีขององค์ประกอบที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดที่อยู่ในรูปทรงเดียวกันหรือระหว่างรูปทรง และรวมถึงความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างองค์ประกอบทั้งหลายด้วย ซึ่งเป็นความพอเหมาะพอดี ไม่มากไม่น้อย ขององค์ประกอบทั้งหลายที่นำมาจัดรวมกัน สัดส่วนของรูปและพื้นต้องไม่ขัดกันเกินไป เช่น ในพื้นที่ประมาณ 100% ของภาพนั้นๆ โดยมากนิยมแบ่งออกเป็นส่วนของรูปและพื้น จากนั้นกำหนดให้เป็นส่วนของรูปหรือจุดเด่นประมาณ 20% - 30% และที่เหลือเป็นพื้นหรือเป็นส่วนสำคัญรองลงมา ความเหมาะสมของสัดส่วนอาจ พิจารณาจากคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 สัดส่วนที่เป็นมาตรฐาน จากรูปลักษณะตามธรรมชาติ ของ คน สัตว์ พืช ซึ่งโดยทั่วไป ถือว่า สัดส่วนตามธรรมชาติ จะมีความงามที่เหมาะสมที่สุด หรือจากรูปลักษณะที่เป็น การสร้างสรรค์ของมนุษย์ เช่น Gold section เป็นกฎในการสร้างสรรค์รูปทรงของกรีก ซึ่งถือว่า "ส่วนเล็กสัมพันธ์กับส่วนที่ใหญ่กว่า ส่วนที่ใหญ่กว่าสัมพันธ์กับส่วนรวม" ทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมี สัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างลงตัว

1.2 สัดส่วนจากความรู้สึก โดยที่ศิลปะนั้นไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อความงามของรูปทรงเพียง อย่างเดียว แต่ยังสร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึง เนื้อหา เรื่องราว ความรู้สึกด้วย สัดส่วนจะ ช่วย เน้นอารมณ์ ความรู้สึก ให้เป็นไปตามเจตนาอารมณ์ และเรื่องราวที่ศิลปินต้องการ ลักษณะเช่น นี้ ทำให้งานศิลปะของชนชาติต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกัน เนื่องจากมีเรื่องราว อารมณ์ และ ความรู้สึกที่ต้องการแสดงออกต่าง ๆ กันไป เช่น กรีก นิยมในความงามตามธรรมชาติเป็นอุดมคติ เน้นความงามที่เกิดจากการประสานกลมกลืนของรูปทรง จึงแสดงถึงความเหมือน จริงตามธรรมชาติ ส่วนศิลปะแอฟริกันดั้งเดิม เน้นที่ความรู้สึกทางวิญญาณที่หนักล้น ดังนั้น รูปลักษณะจึงมีสัดส่วนที่ผิดแผกแตกต่างไปจากธรรมชาติทั่วไป

5. จังหวะ (Rhythm) ช่วงจังหวะหรือลีลา หมายถึง การเคลื่อนไหวที่เกิดจากการซ้ำกันขององค์ประกอบ เป็นการซ้ำที่เป็นระเบียบ จากระเบียบธรรมดาที่มีช่วงห่างเท่าๆ กัน มาเป็นระเบียบที่สูงขึ้น ซ้ำซ้อนขึ้นจนถึงขั้นเกิดเป็นรูปลักษณะของศิลปะ โดยเกิดจาก การซ้ำของหน่วย หรือการสลับกันของหน่วยกับช่องไฟ หรือเกิดจากการเคลื่อนไหวต่อเนื่องกันของเส้น สี รูปทรง หรือน้ำหนักเป็นลักษณะการจัดวางส่วนประกอบของภาพให้มีระยะพอดี ดูแล้วเกิดความเคลื่อนไหวขึ้น ในภาพนั้นๆ ทำให้ภาพดูมีชีวิตชีวา เกิดบรรยากาศและจินตนาการสมจริงขึ้นได้ การจัดให้มีจังหวะ นั้น สามารถทำได้หลายประการ เช่น การจัดให้มีองค์ประกอบซ้ำ ๆ กัน (Repetition Rhythm) การ

จัดให้มืองค์ประกอบที่แตกต่างกัน แต่ให้เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน (Progressive and Continuity) รูปแบบ ๆ หนึ่ง อาจเรียกว่าแม่ลาย การนำแม่ลายมาจัดวางซ้ำ ๆ กันทำให้เกิดจังหวะ และถ้าจัดจังหวะให้แตกต่างกันออกไป ด้วยการเว้นช่วง หรือสลับช่วง ก็จะทำให้เกิดความหลากหลาย ที่แตกต่างกันออกไป ได้อย่างมากมาย แต่จังหวะของลายเป็นจังหวะอย่างง่าย ๆ ให้ความรู้สึกเพียงผิวเผิน และเบื่อง่าย เนื่องจากขาดความหมาย เป็นการรวมตัวของสิ่งๆ ที่เหมือนกัน แต่ไม่มีความหมายในตัวเอง จังหวะที่น่าสนใจและมีชีวิต ได้แก่ การเคลื่อนไหวของ คน สัตว์ การเติบโตของพืช การเต้นรำ เป็นการเคลื่อนไหวของโครงสร้างที่ให้ความบันเทิงใจในการสร้างรูปทรงที่มีความหมาย เนื่องจากจังหวะของลายนั้น ซ้ำตัวเองอยู่ตลอดไปไม่มีวันจบ และมีแบบรูปของการซ้ำ ที่ตายตัว แต่งานศิลปะแต่ละชิ้นจะต้องจบลงอย่างสมบูรณ์ และมีความหมายในตัว งานศิลปะทุกชิ้นมีกฎเกณฑ์และระเบียบที่ซ่อนลึกลงอยู่ใน ไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนงานชิ้นใดที่แสดงระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเกินไปงานชิ้นนั้นก็จำกัดตัวเอง ไม่ต่างอะไรกับลวดลายที่มองเห็นได้ง่าย ไม่มีความหมาย ให้ผลเพียงความเพลิดเพลินสบายตาแก่ผู้ชม

6. การสร้างให้เกิดจุดเด่น (Emphasis/Dominance) หรือจุดสนใจ (Point of Interest) หมายถึง การสร้างจุดที่น่าสนใจที่สุดในภาพขึ้นมาเอง เพราะในการจัดภาพนั้น ถ้าหากไม่มีการเน้นจุดเด่นเลยหรือสร้างจุดเด่นหลายจุดเกินไปหมด ดังนั้นการสร้างจุดเด่นที่ว่านี้ ควรสร้างให้มีเพียงจุดเดียว ไม่ควรให้อยู่บริเวณขอบภาพด้านใดด้านหนึ่งจนเกินไป และไม่จำเป็นต้องอยู่บริเวณจุดกึ่งกลางภาพเสมอไปด้วย ทั้งนี้การสร้างจุดเด่นอาจจะทำได้หลายลักษณะเช่นเน้นให้เด่นด้วยขนาด รูปร่างแสงเงา สี หรือเรื่องราว เป็นต้น เป็นสิ่งที่พบเห็นได้จากชีวิตประจำวันทั่วไป เช่น การพูด เมื่อถึงตอนสำคัญที่ต้องการเน้น ก็พูดเน้นให้ดังขึ้น หรือลดระดับเสียงลง หรือหยุดเว้นระยะ เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจ การเขียนก็เช่นกัน เมื่อถึงข้อความสำคัญที่ต้องการเน้น ก็ทำตัวอักษรให้หนาหรือใหญ่ หรือขีดเส้นใต้ ให้แตกต่างกว่าข้อความอื่น ๆ ตัวอย่างเหล่านี้ เป็นการสร้างจุดเด่นโดยทั่วไป

การเน้น เป็นการกระทำให้เด่นเป็นพิเศษกว่าธรรมดา ในงานศิลปะจะต้องมีส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือจุดใดจุดหนึ่ง ที่มีความสำคัญกว่าส่วนอื่น ๆ เป็นประธานอยู่ ถ้าส่วนนั้นๆ อยู่ปะปนกับส่วนอื่น ๆ และมีลักษณะเหมือน ๆ กัน ก็อาจถูกกลืน หรือ ถูกส่วนอื่น ๆ ที่มีความสำคัญน้อยกว่าบดบัง หรือแย่งความสำคัญ ความน่าสนใจไปเสียงานที่ไม่มีจุดสนใจ หรือประธาน จะทำให้ดูน่าเบื่อ เหมือนกับลวดลายที่ถูกจัดวางซ้ำกันโดยปราศจากความหมาย หรือเรื่องราวที่น่าสนใจ ดังนั้นส่วนนั้นจึงต้องถูกเน้น ให้เห็นเด่นชัดขึ้นมา เป็นพิเศษกว่าส่วนอื่น ๆ ต่อไปนี้เป็นแนวทางของการสร้างจุดเด่น ในงานทัศนศิลป์ ผ่านตัวอย่าง ผลงาน ของจิตรกรรม และงานออกแบบ ซึ่งผู้เรียนสามารถ พิจารณาได้ว่า บางภาพอาจมีจุดเด่นที่เกิดจาก ส่วนประกอบมูลฐานหลายส่วน แต่จะมีจุดเด่น หรือจุดสนใจ ที่เห็นได้ชัด เพียงจุดเดียวเท่านั้น แนวทางเหล่านี้ สามารถปรับเปลี่ยนได้และแต่ละแนวทาง สามารถใช้ผสมกันเป็น แนวทางใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอีกมากมายไม่มีที่สิ้นสุด ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย และประสบการณ์ ของศิลปิน และนักออกแบบ

จุดเด่นในความหมายของทัศนศิลป์ ก็คือบริเวณหรือส่วนสำคัญของงานทัศนศิลป์ที่ปรากฏขึ้น จากการเน้น (Emphasis) ของส่วนประกอบมูลฐาน และองค์ประกอบทัศนศิลป์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างผสมกัน ซึ่งเมื่อสัมผัสด้วยสายตาแล้ว มีความชัดเจน เด่นสะดุดตาเป็นแห่งแรก เป็นจุดที่มีพลัง มีอำนาจดึงดูดสายตามากกว่าส่วนอื่น ๆ การเน้น ให้เกิดจุดเด่นในงานทัศนศิลป์เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะเป็นเครื่องเรียกร้อง ความสนใจ เพื่อชักจูงให้เข้าไปสัมผัสในส่วนละเอียดต่อไป และเป็นการเพิ่ม ความน่าดู สมบูรณ์ ลงตัวขึ้นให้กับงานออกแบบนั้น

แต่การสร้างจุดเด่นไม่ว่าโดยวิธีใดก็ตาม ต้องไม่ สร้างหลายจุดเพราะถ้ามีหลายจุดก็จะแย่งความเด่นกัน ไม่รู้ว่าจุดเด่นที่แท้จริงอยู่ที่ไหน นอกจากนี้ ก็จะเป็นการ ทำให้เอกภาพในงานนั้นหมดไป การสร้างจุดเด่น เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ของการสร้างความแตกต่าง

หลักเบื้องต้นในการพิจารณาสร้างจุดเด่น ในงานศิลปะ ก็คือ ศิลปิน หรือนักออกแบบ จะต้องกำหนดแนวทาง ของ การสร้างจุดเด่น ไว้ล่วงหน้า ก็คือ ตำแหน่ง ปริมาณ และที่สำคัญที่สุดก็คือ วิธีการสร้างจุดเด่น โดยใช้ส่วนประกอบ มูลฐาน และองค์ประกอบของทัศนศิลป์

แนวทางสร้างจุดเด่นในการออกแบบทัศนศิลป์

การสร้างจุดเด่น ในทางทัศนศิลป์ ก็คือการสร้างจาก ส่วนประกอบมูลฐาน (Elements) และหลักการทัศนศิลป์ (Principles) อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ หลายอย่างผสมกัน ซึ่งจุดเด่นที่เกิดขึ้นนี้ ควรจะมีจุดเดียว แต่บางครั้ง อาจมีมากกว่าจุดเดียวก็ได้ แต่จุดเด่นที่เพิ่มขึ้นนี้ ต้องไม่แข่งกับจุดเด่นหลัก โดยเรียกว่า จุดเด่นรอง (Sub Dominance) เพราะมีฉะนั้น การมีจุดเด่นแข่งกันหลายจุด จะเป็นการทำลายเอกภาพของงานออกแบบนั้น แนวทางสร้างจุดเด่น มีดังต่อไปนี้

การสร้างจุดเด่นด้วยขนาด (Size) วัตถุ หรือรูปร่าง รูปทรง ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดจะเป็นสิ่งสะดุดตา ก่อให้เกิด จุดสนใจได้ทันที ในเบื้องต้น

การสร้างจุดเด่นด้วยสี (Color) สีที่มีความเข้ม สดใส (Color Intensity) ที่แตกต่างกว่าสีส่วนรวม ในภาพ ก็จะทำให้สร้างจุดสนใจได้ดี หรือสีและน้ำหนักที่แตกต่าง ก็สร้างจุดเด่นได้เช่นกัน

การสร้างจุดเด่นด้วยตำแหน่ง (Location) โดยธรรมชาติการมองของมนุษย์เรา จะเริ่มจากบริเวณกลางภาพ ถัดขึ้นบน เล็กน้อย จึงมี กฎของการจัดองค์ประกอบภาพ ให้เกิด ความน่าสนใจ หรือ ที่เรียกว่า กฎ 3 ส่วน (Rule of Third)

กฎ 3 ส่วน (Rule of Third) คือ การแบ่งพื้นที่ตามแนวนอน และแนวตั้ง ออกเป็น 3 ส่วนเท่ากัน ๆ จุด 4 จุดซึ่งเป็นจุดตัดของเส้นที่แบ่งนี้ จะเป็นจุดแห่งความสนใจ ในการวางตำแหน่งองค์ประกอบที่ต้องการสร้าง จุดเด่นไว้ในตำแหน่งใด ตำแหน่งหนึ่งของ จุดตัดทั้ง 4 นี้

การสร้างจุดเด่นด้วยตำแหน่งอีกวิธีหนึ่งก็คือ นำองค์ประกอบที่ต้องการสร้างจุดเด่นนั้น ให้แยกจากองค์ประกอบโดยรวม จะทำให้สายตาผู้ชมพุ่ง ไปยังตำแหน่งที่โดดเด่นนั้น

การสร้างจุดเด่นด้วยบริเวณว่าง (Space) งานออกแบบที่มีจังหวะของการซ้ำ (Repetition) มากไป จะทำให้ น่าเบื่อหน่าย เหมือน ไม่มีจุดจบ ถ้าปรับจังหวะนั้นให้มีช่องว่าง ที่แตกต่างกันบ้าง ที่เรียกว่า จังหวะก้าวหน้า (Progressive) หรือการแยกตัว ให้เกิดพื้นที่ว่าง ก็สามารถสร้างจุดสนใจ ในบริเวณที่ต้องการได้

การสร้างจุดเด่นด้วยความแตกต่าง (Exception) รูปร่าง รูปทรง หรือองค์ประกอบใด มีความแตกต่างจากส่วนรวม ย่อมเป็น จุดเด่นที่สุดในภาพนั้น

การสร้างจุดเด่นด้วยการแปรเปลี่ยน (Gradation) การแปรเปลี่ยน หรือการลดหลั่นด้วยขนาด รูปร่าง สี น้ำหนัก โดยองค์ประกอบอื่น ยังคงเดิม นั้น เป็นการสร้างจุดเด่น ได้ง่ายที่สุดวิธีหนึ่ง

การสร้างจุดเด่นด้วยทิศทางของสายตา (Eye Direction) ทิศทางขององค์ประกอบที่ไปในทิศทางเดียวกัน จะนำสายตาให้ มองติดตามไปในทิศทางนั้น และเมื่อองค์ประกอบนั้น มีการกลับทิศทาง ในทันที จะทำให้สายตานั้นหยุดการเคลื่อนไหวทันที จุดที่สายตาทันทีหยุดนิ่งนั้น เป็นจุดที่สร้างจุดเด่นให้เกิดขึ้นได้

การสร้างจุดเด่นด้วยทิศทางของเส้น (Convergence of Line) เส้นนำสายตาไม่ว่าจะเกิดจากเส้นลักษณะใด เช่นแท้จริง (Actual Line)หรือ เส้นโดยนัย (Implied Line) จะนำไปสู่จุดสนใจ ตามที่ต้องการได้ เส้นนำสายตา ที่เกิดจากขนาดที่แปรเปลี่ยน (Gradation) แม้ปลาย ของเส้นนำสายตานั้นจะมีรูปร่างขนาดเล็ก แต่สามารถเป็นจุดดึงดูดสายตาได้ มากกว่า รูปร่างขนาดใหญ่

การสร้างจุดเด่นด้วยการเพิ่มองค์ประกอบอื่นเข้าไป (Composition) คือการเพิ่มส่วนประกอบมูลฐาน (Elements) ซึ่งได้แก่ จุด เส้น รูปร่าง พื้นผิว น้ำหนัก เข้าไปเป็นองค์ประกอบเสริม ให้จุดที่ต้องการเน้นให้เป็น จุดเด่น ซึ่งบางครั้ง วิธีนี้มีความจำเป็น เป็นการแก้ปัญหา ที่ไม่สามารถใช้วิธีอื่นใดได้

พึงเข้าใจว่า การเน้น ไม่จำเป็นจะต้องชี้แนะให้เห็นเด่นชัดจนเกินไป สิ่งที่จะต้องระลึกถึงอยู่เสมอ คือ เมื่อจัดวางจุดสนใจแล้ว จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้สิ่งอื่นมาดึงความสนใจออกไป จนทำให้เกิดความสับสน การเน้น สามารถกระทำได้ด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ของศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นเส้น สี แสง-เงา รูปร่าง รูปทรง หรือ พื้นผิว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการในการนำเสนอของศิลปินผู้สร้างสรรค์

ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยด้านการค้าอวัยวะมนุษย์

จากการศึกษา วิเคราะห์เอกสารอ้างอิงจากหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นฐานข้อมูลทางการค้าอวัยวะมนุษย์ พบว่า การปลูกถ่ายอวัยวะถือได้ว่าเป็นความก้าวหน้า และความสำเร็จแห่งวิทยาการทางการแพทย์ในการรักษาผู้ป่วยที่มีความผิดปกติในอวัยวะสำคัญของร่างกาย (Vital organ) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การซื้อขายอวัยวะมิใช่เป็นการกระทำของผู้ซื้อผู้ขาย แต่เพียงลำพังเท่านั้น สภาพปัญหาที่ปรากฏในปัจจุบัน มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเป็นการดำเนินงานเป็นกระบวนการ ผู้จัดหาอวัยวะมีนายหน้า ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ จนแทบจะกลายเป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง นอกจากนี้ ปัญหาการค้าอวัยวะได้ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างมากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาการประกอบอาชญากรรม การทำร้ายร่างกาย การลักพาตัว การฆ่าคนเพื่อขโมยอวัยวะ ปัญหาความปลอดภัยของผู้ซื้อและผู้ขายอวัยวะ ปัญหาเชิงศีลธรรมและจริยธรรมที่กำลังถกเถียงกันอยู่ หรือแม้แต่ปัญหาแนวโน้มการเกิดขึ้นของธุรกิจองค์กรหรือแก๊งค์ข้ามชาติที่หันมาดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจการค้าอวัยวะก็เริ่มเป็นที่รับรู้กันในสังคม ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เนื่องจากการซื้อขายอวัยวะไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอวัยวะ

เนื่องในปัจจุบันวิทยาการเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้มีวิวัฒนาการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วการปลูกถ่ายอวัยวะในมนุษย์ก็เป็นกระบวนการหนึ่งที่แพทย์ต้องกระทำการผ่าตัดร่างกายแล้วนำเอาอวัยวะออกจากร่างกายบุคคลหนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่งที่ป่วยและมีความต้องการที่จะรักษา จึงส่งผลให้ผู้ป่วยจำนวนมากมีความต้องการอวัยวะเพิ่มขึ้น ทำให้การค้าอวัยวะมนุษย์จึงเกิดขึ้นในสังคมอย่างกว้างขวางอันเป็นการขัดต่อศีลธรรม หรือจะหมิ่นเหม่ต่อการทำผิดจริยธรรมหรือกฎหมายได้

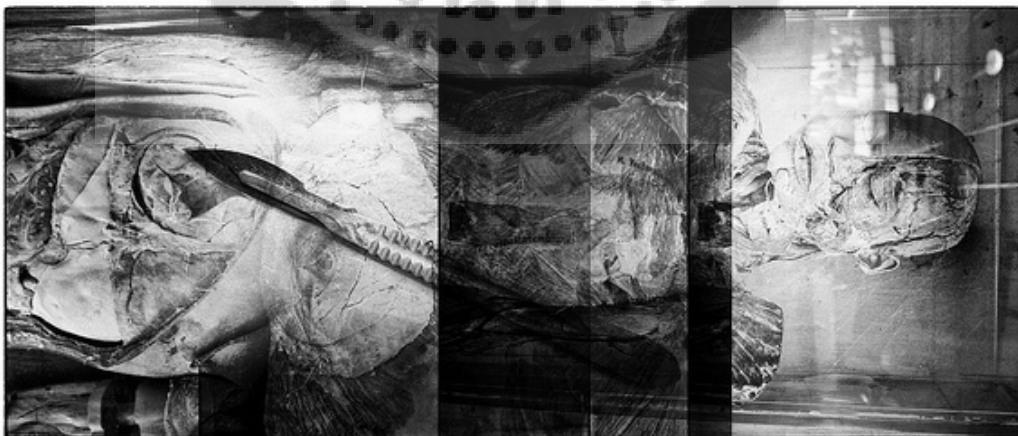
จากการศึกษาจากผลงานภาพถ่าย เป็นการแสดงออกถึงการค้าอวัยวะมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้อง การซื้อขายอวัยวะมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากการค้าที่ผิดกฎหมาย การสะท้อนให้เห็นถึงความคิดมนุษย์ที่มองเห็นอวัยวะเป็นเพียงสิ่งของที่สามารรถซื้อขายได้ ภาพถ่ายที่ถ่ายออกมาจึงเป็นในลักษณะของการทับซ้อนภาพซึ่งแสดงให้เห็นถึงชิ้นส่วนอวัยวะมนุษย์ที่นำไปใช้ในการค้า รวมถึงเครื่องมือที่ใช้ มีการนำเทคนิคการซุกซิดเข้ามาเพื่อต้องการให้เห็นถึงความขัดแย้งและดิบเถื่อนของการค้าอวัยวะมนุษย์ วิธีการใช้สี ทิศทางของแสงและการกำหนดมุมกล้องก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลงานที่ผู้วิจัยต้องการแสดงออกมาทางอารมณ์ ให้เห็นถึงความหดหู่และหวาดหวั่นกับเรื่องการค้าอวัยวะมนุษย์

ผลการสร้างสรรค์งานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยทดลองถ่ายภาพตามรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน 6 แบบ แต่ละภาพมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ภาพประกอบ 4-9)

ภาพประกอบ 4 การตัดอวัยวะมนุษย์ 1

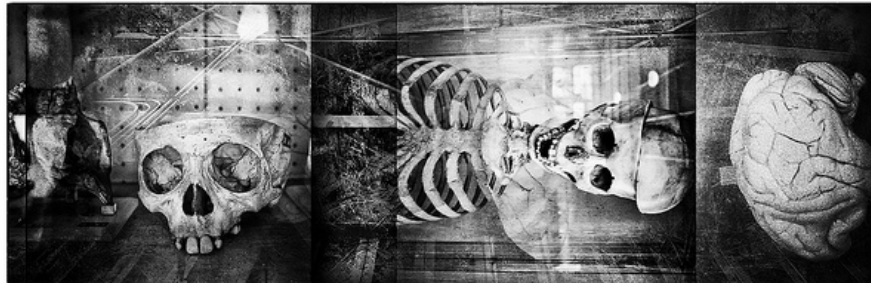
ภาพประกอบ 5 การตัดอวัยวะมนุษย์ 2

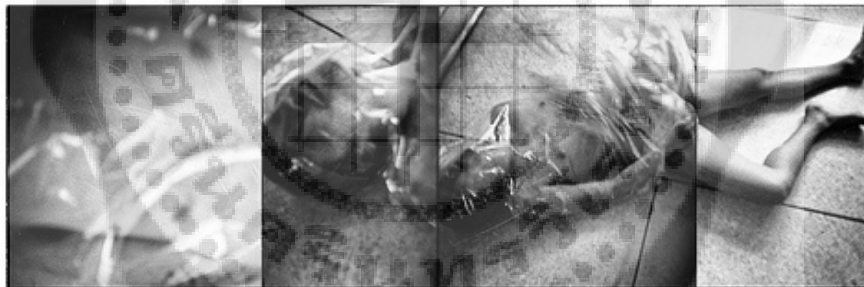
ภาพประกอบ 6 การค้าอวัยวะมนุษย์ 3

ภาพประกอบ 7 การค้าอวัยวะมนุษย์ 4

ภาพประกอบ 8 การค้าอวัยวะมนุษย์ 5

ภาพประกอบ 9 การค้าอวัยวะมนุษย์ 6

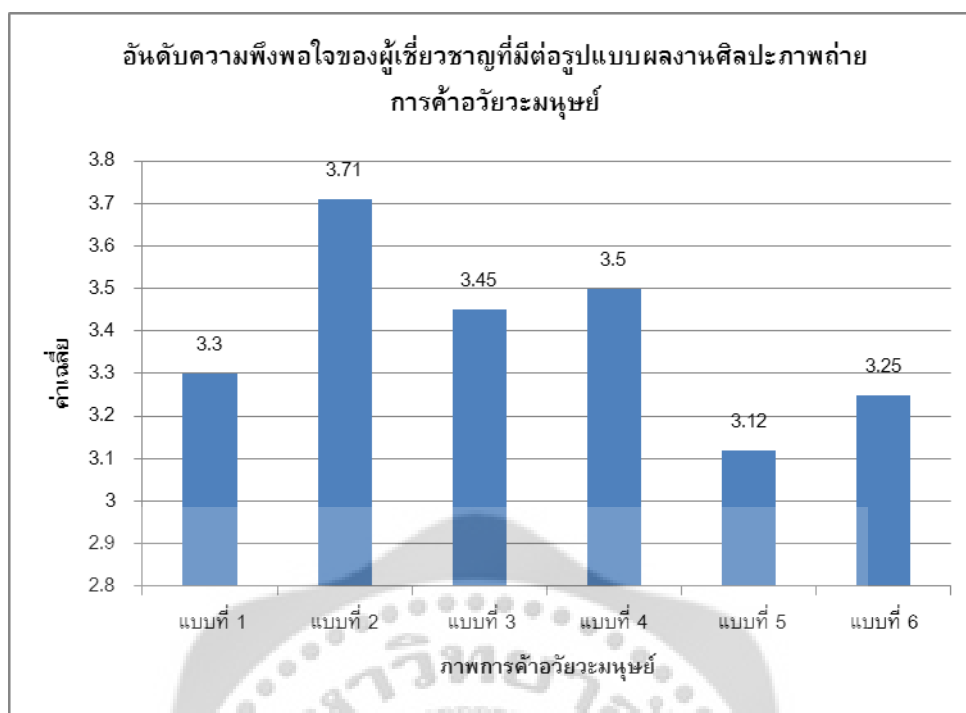
ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ จากผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อรูปแบบผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์

รูปแบบที่ใช้ในการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับที่
ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 1	3.30	1.21	4
ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 2	3.71	1.46	1
ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 3	3.45	1.10	3
ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 4	3.50	1.25	2
ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 5	3.12	1.30	6
ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 6	3.25	1.31	5
รวม	3.39	1.27	-

ในงานภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ เมื่อให้คะแนนความคิดเห็นน้อยที่สุดเป็น 1 และมากที่สุดเป็น 5 และนำคะแนนมาเฉลี่ยกัน (ตาราง 4) ผลปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ อันดับที่ 1-5 ได้แก่ ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 2 แบบที่ 4 แบบที่ 3 แบบที่ 1 แบบที่ 6 (เรียงจากลำดับที่ 1 ไปสู่ลำดับที่ 5) ตามลำดับ โดยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ แบบที่ 2 (ค่าเฉลี่ย 3.71) แบบที่ 4 (ค่าเฉลี่ย 3.50) แบบที่ 3 (ค่าเฉลี่ย 3.45) แบบที่ 1 (ค่าเฉลี่ย 3.30) และแบบที่ 6 (ค่าเฉลี่ย 3.25) (ภาพประกอบ 10) ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกผลงานที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินความพึงพอใจ ที่ผ่านเกณฑ์ ตั้งแต่ 3 คะแนนขึ้นไป ปรับปรุงตามคำแนะนำ และนำมาจัดแสดงผลงานศิลปะ

จากการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์ภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ เมื่อสร้างผลงานและได้ผ่านการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำว้วะมะนุษย์ จำนวน 6 ภาพ เข้าร่วมแสดงในงานแสดงผลงาน ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 ณ หอศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นการแสดง เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ และนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ ทางด้านทัศนศิลป์สู่สายตาสาธารณชน (ภาคผนวก ค) ผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าชมงานอีกครั้ง เพื่อเป็นการประเมินผลงานอีกครั้งก่อนเผยแพร่ผลงานออกไป (ตาราง 5)

ภาพประกอบ 10 การจัดอันดับของคะแนนความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์
โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ จากผู้ เข้าชมงาน

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลกับผู้ชมการจัดแสดงผลงานศิลปะ (ตาราง 5) ซึ่งมีลักษณะทั่วไปดังนี้ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 63.33) และเป็นผู้ชาย (ร้อยละ 36.67) มีอายุต่ำกว่า 25 ปี (ร้อยละ 40) ระหว่าง 26 - 35 ปี (ร้อยละ 33.33) ระหว่าง 36 - 45 ปี (ร้อยละ 13.33) ระหว่าง 46 - 55 ปี (ร้อยละ 10) มากกว่า 41 ปี (ร้อยละ 3.33) มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 3.33) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช (ร้อยละ 6.67) ปริญญาตรี (ร้อยละ 43.37) ปริญญาโท (ร้อยละ 26.67) ปริญญาเอก (ร้อยละ 20) ประกอบอาชีพนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (ร้อยละ 50) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 26.67) พนักงานเอกชน (ร้อยละ 16.67) ธุรกิจส่วนตัว (ร้อยละ 6.67) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท (ร้อยละ 53.33) ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 16.67) ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท (ร้อยละ 13.33) ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท (ร้อยละ 6.67) ระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท (ร้อยละ 6.67) มากกว่า 50,001 บาท (ร้อยละ 3.33)

ตาราง 5 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน (คน)	ร้อยละ (30)
เพศ	ชาย	19	63.33
	หญิง	11	36.67
อายุ	ต่ำกว่า 25 ปี	12	40
	26 - 35 ปี	10	33.33
	36 - 45 ปี	4	13.33
	46 - 55 ปี	3	10
	มากกว่า 51 ปี	1	3.33
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	1	3.33
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	2	6.67
	ปริญญาตรี	13	43.33
	ปริญญาโท	8	26.67
	ปริญญาเอก	6	20
อาชีพ	นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	15	50
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	8	26.67
	พนักงานเอกชน	5	16.67
	ธุรกิจส่วนตัว	2	6.67
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	16	53.33
	10,001 - 20,000 บาท	5	16.67
	20,001 - 30,000 บาท	4	13.33
	30,001 - 40,000 บาท	2	6.67
	40,001 - 50,000 บาท	2	6.67
	มากกว่า 50,001 บาท	1	3.33

หมายเหตุ: * ไม่รวม Missing Values

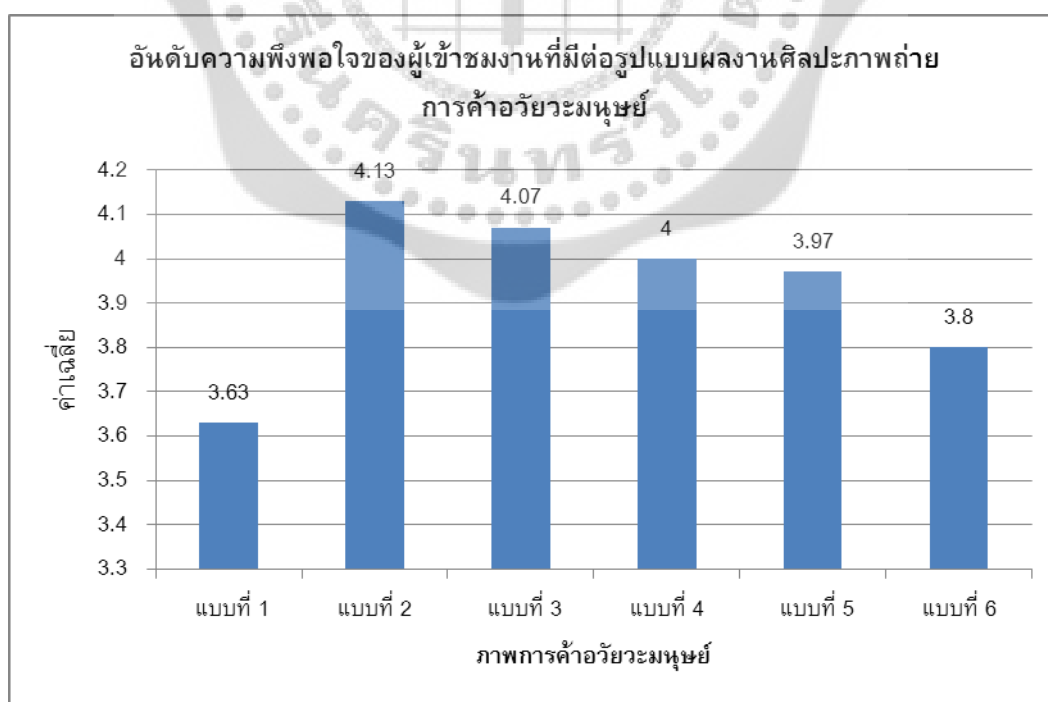
ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ จากผู้ เข้าชมงาน

ในงานภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ เมื่อให้คะแนนความคิดเห็นน้อยที่สุดเป็น 1 และมากที่สุดเป็น 5 และนำคะแนนมาเฉลี่ยกัน (ตาราง 6) ผลปรากฏว่า ผู้เข้าชมงานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ อันดับที่ 1-5 ได้แก่ ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 2

แบบที่ 3 แบบที่ 4 แบบที่ 5 แบบที่ 6 (เรียงจากลำดับที่ 1 ไปสู่ลำดับที่ 5) ตามลำดับ โดยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจมากที่สุดต่อภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 2 (ค่าเฉลี่ย 4.13) แบบที่ 3 (ค่าเฉลี่ย 4.07) แบบที่ 4 (ค่าเฉลี่ย 4.00) แบบที่ 5 (ค่าเฉลี่ย 3.97) และแบบที่ 6 (ค่าเฉลี่ย 3.80) (ภาพประกอบ 11)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และอันดับความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานที่มีต่อรูปแบบผลงานศิลปะภาพถ่ายการจำลองมนุษย์

รูปแบบที่ใช้ในการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	อันดับที่
ภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 1	3.63	1.03	6
ภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 2	4.13	.82	1
ภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 3	4.07	.94	2
ภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 4	4.00	.57	3
ภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 5	3.97	.79	4
ภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ แบบที่ 6	3.80	.42	5
รวม	3.94	0.76	-

ภาพประกอบ 11 การจัดอันดับของคะแนนความพึงพอใจต่อภาพถ่ายการจำลองมนุษย์ โดยผู้เข้าชมงาน

ตาราง 7 ผลการประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำว้ยะมนุษย์ จากผู้เข้าชมงาน

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจต่อแบบที่											
	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4		แบบที่ 5		แบบที่ 6	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. หลักเกณฑ์องค์ประกอบทางทัศนศิลป์												
1.1 ลักษณะลายเส้นของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	3.00	1.05	3.70	.94	4.00	.66	3.30	.94	3.90	.73	3.70	.82
1.2 รูปร่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	3.90	1.10	4.20	.63	4.00	.66	4.20	.78	4.10	.73	3.70	.82
1.3 มวลและปริมาตรของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	3.80	.42	3.90	1.28	4.10	.73	4.00	.66	4.00	.66	4.20	.78
1.4 ลักษณะพื้นผิวของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	3.90	1.28	3.70	.94	4.00	.66	3.90	1.10	4.00	.66	3.80	.42
1.5 บริเวณว่างหรือช่วงระยะของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	3.70	.82	4.20	.78	3.70	.82	3.90	1.28	3.90	1.10	4.00	.66
1.6 แสงและเงาของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	4.20	.78	3.90	1.28	3.80	.42	4.00	.66	3.90	1.10	3.90	1.28
1.7 สีของภาพถ่ายมีความเหมาะสม	3.70	.82	3.90	1.10	3.80	.42	4.00	.66	4.20	.78	3.70	.82
2. หลักเกณฑ์การออกแบบ												
2.1 ภาพถ่ายนี้เป็นการแสดงออกที่มีจุดมุ่งหมายเดียวแน่นอนไม่ทำให้ท่านรู้สึกสับสน	3.60	1.07	3.10	.99	3.60	.69	3.50	.84	3.10	.56	3.20	1.47
2.2 ความเท่ากันในองค์ประกอบของการจัดภาพมีความสมดุล	3.90	1.10	4.20	.78	4.00	.66	3.90	1.10			4.00	.66
2.3 องค์ประกอบของภาพถ่ายนั้นมีการจัดภาพให้มีความเข้ากันได้หรือกลมกลืนกันเป็นอย่างดี	4.20	.63	4.00	.66	3.90	.99	4.10	.73	3.80	.42	4.00	.66
2.4 ภาพถ่ายนี้มีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างลงตัว	3.90	.99	3.90	1.10	3.80	.42	4.20	.78	4.10	.73	4.20	.78
2.5 ภาพถ่ายนี้มีการซ้ำกันขององค์ประกอบส่วนต่างๆ	3.00	.00	3.30	.82	3.90	1.10	3.80	.42	3.90	1.10	3.80	.42
2.6 ภาพถ่ายนี้มีจุดเด่นของภาพมากกว่าหนึ่งจุด	3.90	.56	4.20	.78	3.00	.00	3.80	.42	4.00	.66	3.90	.99
3. หลักเกณฑ์การสื่อความหมายของภาพถ่ายการค้ำว้ยะมนุษย์												
3.1 เมื่อท่านเห็นภาพถ่ายนี้จะทำให้ท่านนึกถึงการค้ำว้ยะมนุษย์ทันที	4.00	.81	3.90	1.10	4.10	.99	4.20	1.03	4.20	1.03	4.10	.73
3.2 ภาพถ่ายนี้ทำให้ท่านตระหนักถึงปัญหาการค้ำว้ยะมนุษย์	4.20	.78	3.90	1.28	4.20	.78	4.30	.67	4.10	.73	4.20	.78
3.3 ท่านคิดว่าภาพถ่ายนี้จะทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการค้ำว้ยะมนุษย์	3.90	1.10	4.20	.78	3.80	.42	4.20	.78	3.90	.99	4.20	.78
3.4 ท่านคิดว่าภาพถ่ายนี้สามารถใช้เป็นสื่อกลางแทนความการกล่าวถึงปัญหาการค้ำว้ยะมนุษย์ได้	3.90	1.10	3.80	.42	3.90	.99	3.90	1.10	3.80	.42	4.00	.66
3.5 ท่านคิดว่า การนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่ายนี้ เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบันมาก	4.10	.99	4.30	.67	4.20	.78	3.80	.42	3.90	.99	4.00	.66
รวม	3.82	0.86	3.91	0.91	3.88	0.68	3.94	0.80	3.93	0.79	3.92	0.79

ในตาราง 7 จากการสำรวจผู้เข้าชมงาน จำนวน 30 คน เมื่อให้คะแนนความคิดเห็นน้อยที่สุดเป็น 1 และมากที่สุดเป็น 5 และนำคะแนนมาเฉลี่ยกัน ผลปรากฏว่า ผู้เข้าชมงานให้คะแนน การประเมินโดยรวมต่อผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 4 มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.94 รองลงมาคือ แบบที่ 5 , 6 , 2 และ 3 (ค่าเฉลี่ย 3.93 , 3.92 , 3.91 และ 3.88) ตามลำดับ โดยในแต่ละแบบนั้นก็ผู้บริโภครู้ให้คะแนนในรายการประเมินแตกต่างกันออกไป คือ ใน แบบที่ 4 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง รูปร่าง สัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม ลงตัว เมื่อผู้เข้าชมเห็นภาพถ่ายนี้จะทำให้ท่านนึกถึงการคำอวัยวะมนุษย์ทันที สามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการคำอวัยวะมนุษย์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 แบบที่ 5 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง สีของภาพถ่ายมีความเหมาะสม และภาพถ่ายสามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการคำอวัยวะมนุษย์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 แบบที่ 6 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง มวลและปริมาตรของภาพถ่ายมีความเหมาะสม สัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม ลงตัว และภาพถ่ายสามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการคำอวัยวะมนุษย์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 แบบที่ 2 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง การนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่ายนี้ เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.30 แบบที่ 3 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง ภาพถ่ายสามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการคำอวัยวะมนุษย์ การนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่ายนี้ เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20

บทที่ 5

การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อการสร้างสรรคภาพถ่าย การค้าอวัยวะมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงสร้างสรรค์ผลงานตามความคิดของผู้วิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลงานศิลปะภาพถ่าย ประชากรในงานวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive หรือ Judgmental Sampling) ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะเป็นใครก็ได้ที่มีลักษณะตามความต้องการของผู้วิจัย โดยอาจจะกำหนดเป็นคุณลักษณะเฉพาะเจาะจงลงไป ซึ่งในงานวิจัย คือ ผู้เข้าชมการจัดแสดงผลงานภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ จำนวน 100 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยหลักการพัฒนาด้านแบบนวัตกรรม และมีการทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพในเชิงประจักษ์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลงานศิลปะภาพถ่ายกับการค้าอวัยวะมนุษย์

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนากระบวนการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลทางทัศนศิลป์ ศิลปะภาพถ่าย และการค้าอวัยวะมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยมาวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมาย

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ โดยสังเคราะห์ข้อมูล จัดองค์ประกอบของภาพถ่ายตามแนวคิดและผลการศึกษา ที่ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 แก้ไขปรับปรุงผลงานตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 5 จัดแสดงผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

ขั้นตอนที่ 6 เป็นการสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าชมงานศิลปะภาพถ่ายต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ ด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 เป็นการประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ โดยผู้เข้าชมงานจัดแสดงภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ ด้วยการใช้แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ศึกษาคุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ เป็นต้น

การดำเนินการถ่ายภาพ

การดำเนินการถ่ายภาพผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ ได้กำหนดกระบวนการไว้ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบแบบร่างสู่กระบวนการถ่ายภาพตามความเหมาะสมของภาพถ่ายอวัยวะมนุษย์

ขั้นตอนที่ 2 เลือกองค์ประกอบที่เหมาะสม ตรงตามแบบโครงสร้างงานศิลปะทางทัศนศิลป์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองถ่ายภาพ ขนาด 60 * 20 , 50 * 20 , 72 * 20

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบภาพถ่ายและความเรียบร้อย

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบผลงานศิลปะภาพถ่าย เมื่อสร้างผลงานจริงจากงาน จำนวน 20 ภาพที่สรุปจากการคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำผลงานจริงไปจัดแสดงสำรวจความคิดเห็นจากผู้เข้าชมการจัดแสดงภาพถ่าย โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินประสิทธิภาพ และสรุปผลที่ได้อีกครั้ง

การสรุปและอภิปรายผลตามสมมติฐาน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การค้าอวัยวะมนุษย์ พบว่า ปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ในปัจจุบันนี้กำลังเกิดขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ การค้าอวัยวะนั้นส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากความยากจน แล้งแค้น ผู้ขายอวัยวะต้องการเงินมาเพื่อเลี้ยงปากท้อง การค้าอวัยวะจึงเป็นช่องทางที่หลายคนเลือกเพื่อแลกกับอาหารที่จะทำให้อยู่รอดในวันต่อไป กระนั้น หากปล่อยให้การค้าอวัยวะเป็นไปได้อย่างง่ายดายก็ไม่ต่างอะไรกับการส่งเสริมให้คนฆ่าตัวตาย เพราะในอนาคตคงจะเกิดกรณีที่มีคนประสงค์จะขายอวัยวะทุกชิ้นของตนเพื่อแลกกับ ความสุขสบายของครอบครัวที่รออยู่ข้างหลัง ดังนั้นรัฐจึงควรกวดขันกวดล้างขบวนการค้าอวัยวะที่ผิดกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ต้องออกกฎหมายที่บังคับควบคุมอัตราการการค้าอวัยวะให้เป็นไป เฉพาะที่จำเป็นและไม่กระทบศีลธรรมและร่างกายของผู้ค้าอวัยวะด้วย

ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพถ่ายครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการถ่ายภาพการคำอวยวะมนุษย์ ขนาด 60 * 20 , 50 * 20 , 72 * 20 โดยใช้เทคนิคการถ่ายภาพ เพื่อสร้างผลงานภาพถ่ายที่แสดง ออกถึงการคำอวยวะมนุษย์ที่เป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้อง การซื้อขายอวยวะมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากการค้า ที่ผิดกฎหมาย การสะท้อนให้เห็นถึงความคิดมนุษย์ที่มองเห็นอวยวะเป็นเพียงสิ่งของที่สามารซื้อ ขายได้ ภาพถ่ายที่ถ่ายออกมาจึงเป็นในลักษณะของการทับซ้อนภาพซึ่งแสดงให้เห็นถึงชิ้นส่วน อวยวะมนุษย์ที่นำไปใช้ในการคำนวณถึงเครื่องมือที่ใช้ มีการนำเทคนิคการขุดขีดเข้ามาเพื่อต้องการ ให้เห็นถึงความขัดแย้งและดิบเถื่อนของการคำอวยวะมนุษย์ วิธีการใช้สี ทิศทางของแสงและการ กำหนดมุมมองก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลงานที่ผู้วิจัยต้องการแสดงออกทางอารมณ์ ให้เห็นถึง ความหดหู่และหวาดหวั่นกับเรื่องการค้าอวยวะมนุษย์ เมื่อได้ผลงานที่ผู้วิจัยทดลองถ่ายภาพแล้ว จึง ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลงานก่อนในครั้งแรก เพื่อปรับปรุง และนำออกมาจัดแสดงเพื่อเผยแพร่ ผลงานให้ผู้เข้าชมงานประเมินผลงานอีกครั้ง ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า ผลงานภาพถ่าย การคำอวยวะมนุษย์ทั้งหมด 6 ภาพ ผ่านเกณฑ์คะแนนความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งแต่ละภาพ นั้นมีคะแนน ตั้งแต่ 3 คะแนนขึ้นไป

จากการประเมินผลงานของผู้เข้าชมงาน พบว่า ผู้เข้าชมงานให้คะแนน การประเมิน โดยรวมต่อผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวยวะมนุษย์ แบบที่ 4 มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.94รองลงมา คือ แบบที่ 5 , 6 , 2 และ 3 (ค่าเฉลี่ย 3.93 , 3.92 , 3.91 และ 3.88) ตามลำดับ โดยในแต่ละแบบนั้น ก็ผู้บริโภาให้คะแนนในรายการประเมินแตกต่างกันออกไป คือ ใน แบบที่ 4 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับ เรื่อง รูปร่าง สัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม ลงตัว เมื่อผู้เข้าชมงาน เห็นภาพถ่ายนี้จะทำให้ท่านนึกถึงการคำอวยวะมนุษย์ทันที สามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึง ปัญหาการค้าอวยวะมนุษย์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 แบบที่ 5 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง สีของ ภาพถ่ายมีความเหมาะสม และภาพถ่ายสามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการค้าอวยวะ มนุษย์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 แบบที่ 6 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง มวลและปริมาตรของ ภาพถ่ายมีความเหมาะสม สัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม ลงตัว และ ภาพถ่ายสามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการค้าอวยวะมนุษย์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 แบบที่ 2 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง การนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่ายนี้ เหมาะสมกับยุคสมัยใน ปัจจุบัน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.30 แบบที่ 3 ผู้เข้าชมให้คะแนนกับเรื่อง ภาพถ่ายสามารถทำให้ผู้พบ เห็นตระหนักถึงปัญหาการค้าอวยวะมนุษย์ การนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่ายนี้ เหมาะสมกับยุค สมัยในปัจจุบัน มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 จากผลการประเมินจากผู้เข้าชมงานจะพบว่า ผู้ประเมินให้ ความสำคัญกับทุกๆ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะ ซึ่งจากการประเมิน ผลงาน 5 อันดับ แรก จะพบว่า มีประเด็นที่ผู้ประเมินให้ความสำคัญอยู่ซ้ำๆ กัน ในแต่ละแบบ เช่น ผู้เข้าชมงาน ประเมินว่า ภาพถ่ายนี้สามารถทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหาการค้าอวยวะมนุษย์ แสดงว่า

“ศิลปะ” เป็นศาสตร์ที่ศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ที่เริ่มต้นตั้งแต่การคิด การรู้สึกตอบสนอง การถ่ายทอดผ่านสื่อ จนมีผลสำเร็จเป็นผลงานศิลปะ (works of art) ในการศึกษากระบวนการสร้างสรรค์ดังกล่าวมีทฤษฎีหรือหลักการเช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับสี การวางองค์ประกอบ การใช้พื้นที่ว่าง และรวมถึงเทคนิควิธีการต่างๆ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น การใช้สีน้ำมัน การหล่อทองเหลือง การปั้นดิน การพิมพ์ภาพพิมพ์แกะไม้ เป็นต้น งานศิลปะจึงเป็นผลผลิตที่ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งผลผลิตนั้นมีลักษณะทางสุนทรียะ และต้องทำขึ้นจากสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกมีสำนึก (sentient beings) ซึ่งหมายถึงต้องทำขึ้นโดยมนุษย์เท่านั้นปัญหาของศาสตร์ทางศิลปะ จึงเป็นปัญหาในเชิงกระบวนการสร้างสรรค์ เช่น ศิลปินควรจะเลือกสื่อวัสดุชนิดใด หรือใช้รูปแบบทางศิลปะแบบใด จึงจะสามารถแสดงออกหรือถ่ายทอดความรู้สึก หรือเนื้อหาที่ต้องการได้ดีที่สุดทฤษฎีสุนทรียศาสตร์สามารถเป็นแนวทางให้ปรัชญาศิลปะที่ศึกษาเกี่ยวกับความคิดว่าด้วยศิลปะหรือ ความคิดที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปะได้ ในทำนองเดียวกันปัญหาทางสุนทรียศาสตร์หลายๆ ประเด็นก็เป็นปัญหาของปรัชญา ศิลปะเช่นกัน ปัญหาของปรัชญาศิลปะไม่อาจแยกออกจากเนื้อหาของสุนทรียศาสตร์ได้ ปรัชญาศิลปะจึงเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียศาสตร์นั่นเอง อย่างไรก็ตามปรัชญาศิลปะไม่สนใจปัญหาบางประการของสุนทรียศาสตร์ เช่น วัตถุตามธรรมชาติวัตถุใดที่เป็นหรือไม่เป็นวัตถุทางสุนทรียะคือปัญหาสำคัญอันหนึ่งทางสุนทรียศาสตร์แต่อยู่นอกเหนือขอบเขตของปรัชญาศิลปะ เพราะปรัชญาศิลปะไม่พยายามอธิบายวัตถุที่ไม่ใช่ศิลปะ ข้อจำกัดของปรัชญาศิลปะในแง่นี้เป็นข้อจำกัดของขอบเขตการศึกษาซึ่งนัก สุนทรียศาสตร์อธิบายถึงบริบทโดยทั่วไปของวิชานี้ในทำนองเดียวกันว่า “ปรัชญาศิลปะมีขอบเขตแคบกว่าสุนทรียศาสตร์ เนื่องจากปรัชญาศิลปะมุ่งพิจารณาเฉพาะมโนทัศน์และปัญหาที่เกิดขึ้นในการ เชื่อมต่อของผลงานศิลปะกับสิ่งอื่นๆ การแสดงออกเชิงศิลปะคืออะไร มีความจริงในผลงานศิลปะหรือไม่ สัญลักษณ์เชิงศิลปะคืออะไร สิ่งที่ผลงานศิลปะทำนั้นหมายถึงอะไร มีนิยามทั่วไปของศิลปะหรือไม่ อะไรทำให้งานศิลปะนั้นดี คำถามทั้งหมดนี้เป็นคำถามของสุนทรียศาสตร์ มีพื้นที่ของมันเองในขอบข่ายของศิลปะ และไม่ได้เกิดขึ้นเมื่อเรามุ่งพิจารณาวัตถุทางสุนทรียะอื่นๆนอกเหนือจากงาน ศิลปะ” (John Hospers) และผลการประเมินตามหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามหลัก การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาทัศนศิลป์ (Visual Art) มีองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย เส้น (Line) รูป (Figure) มวลและปริมาตร (Mass and Volume) ลักษณะพื้นผิว (Texture) บริเวณว่างหรือช่วงระยะ (Space) แสงและเงา (Light & Shade) สี (Color) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินภาพถ่ายแบบที่ 5 ในเรื่องสีของภาพถ่ายมีความเหมาะสมมากที่สุด

ในการถ่ายภาพผู้วิจัยได้ใช้หลักของศิลปะหรือหลักของการจัดภาพ ซึ่งมีหลักสำคัญ ดังนี้ ความเป็นเอกภาพ (Unity) ความสมดุล (Balance) แนวทางสร้างจุดเด่นในการออกแบบทัศนศิลป์ กฎ 3 ส่วน (Rule of Third) ซึ่งผลของการประเมินจากผู้เข้าชมนงาน ที่พบว่า รูปร่าง สัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม ลงตัว มวลและปริมาตรของภาพถ่ายมีความเหมาะสม แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น ชลธิดา เกษเพชร ได้กล่าวไว้ว่า ความกลมกลืน (Harmony) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการจัด

องค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เพราะความกลมกลืนจะทำให้ภาพงดงาม และนำไปสู่เนื้อหาเรื่องราวที่นำเสนอ ความสมดุลของสิ่งที่ซ้ำหรือเหมือนกัน (Symmetrical) คือ เป็นการนำเอาส่วนประกอบที่มีรูปลักษณะเหมือนกัน มาจัดองค์ประกอบรวมเข้าด้วยกันให้ประสานกลมกลืน เกิดการถ่วงน้ำหนักขององค์ประกอบส่วนต่าง ๆ ในลักษณะที่พอเหมาะพอดีจนรู้สึกว่าจะมีความสมดุล อาจด้วยการจัดวางตำแหน่งที่ตั้ง ช่องไฟ ระยะห่าง อัตราจำนวน ขนาดรูปร่าง น้ำหนักอ่อนแก่ ฯลฯ ที่เหมือนกันหรือเท่า ๆ กันจนเกิดเป็นเอกภาพเดียวกัน

ในทางสุนทรียศาสตร์กล่าวไว้ว่า สุนทรียศาสตร์มีค่าหรือมีประโยชน์ต่อ อารมณ์ ความรู้สึก ภายในของความเป็นมนุษย์ เป็นการศึกษาเพื่อสร้างรสนิยม (Taste) ในการพิจารณาและเลือกเสพ แต่สิ่งที่ดี สิ่งงาม ตลอดจนสามารถตัดสินค่าของความงามได้ในระดับหนึ่ง การเรียนรู้อสุนทรียศาสตร์ไม่ใช่การศึกษาที่ทำให้ผู้ศึกษาเป็นศิลปิน แต่สุนทรียศาสตร์เป็นการศึกษาในแง่ปรัชญาหรือทฤษฎีอาศัยการถกเถียงด้านเหตุผลหรือปัญหาทางด้านความงาม เช่น อะไรคือสิ่งสวยงาม เราใช้อะไรตัดสินความงาม เป็นต้น ผู้ที่มีสุนทรียศาสตร์อาจไม่ใช่ศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ แต่เป็นผู้มองเห็นและรู้คุณค่าของศิลปะ และถ้าหากผู้ที่เป็นศิลปินไม่มีอารมณ์สุนทรีย์หรือไม่มีความรู้ด้านสุนทรียศาสตร์แล้ว อาจไม่สามารถสร้างสรรค์ ศิลปะที่ดีเด่นได้ แต่หากศิลปินผู้นั้นมีความรู้และเข้าใจในสุนทรียศาสตร์ก็จะช่วยส่งเสริมการ สร้างสรรค์ศิลปะได้ไม่มากก็น้อย เพราะสุนทรียศาสตร์เป็นสิ่งที่มนุษยชาติทุกชาติทุกภาษาได้แสวงหา และใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ศิลปะ และสร้างให้เกิดรสนิยมชมชื่นในความงาม มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และมีการพัฒนามาตลอดจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้ที่ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะออกมาในมุมมองของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรสนับสนุนให้มีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่ให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบให้มากกว่านี้ เช่น นำภาพถ่ายจริงกับผลงานที่สร้างขึ้นมาศึกษาผลของการรับรู้ ว่า ภาพชนิดใดให้ความรู้สึกที่ดีกว่ากัน
3. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มากกว่านี้ เช่น การนำผลงานไปสอบถามกับผู้ที่ชื่นชอบมาก ศิลปะโดยตรง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ธุรกิจค้าอวัยวะเฟื่องฟูในทั่วโลก ต่อชีวิตคนรวย/คนจนเสี่ยงตาย. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2555, จาก <http://www.manager.co.th/Lite/ViewNews.aspx?NewsID=9500000094594>
- นิภาพรรณ ลีตระกูล. (2552). อวัยวะใหม่ชีวิตใหม่. การตรวจชนิดของเนื้อเยื่อเพื่อการปลูกถ่ายอวัยวะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ประพาพรรัตน์ สุขดิษฐ์. (2553). ภาคสังคมวิทยา. มุมมองทางอาชีววิทยาต่อการปลูกถ่ายอวัยวะที่ผิดจริยธรรม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2544). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูมิภมล ผดุงรัตน์. (2549). การตัดต่อ-ซ้อนภาพ. กรุงเทพฯ: ธีรชนลิน.
- (2549). การชุบชีวิตฟิล์มเนกาทีฟ. กรุงเทพฯ: ธีรชนลิน.
- (2549). คอลลาจ มอนทาจ. กรุงเทพฯ: ธีรชนลิน.
- (2549). คิวบิกซิม. กรุงเทพฯ: ธีรชนลิน.
- (2549). ฟิวเจอร์ริสซิม. กรุงเทพฯ: ธีรชนลิน.
- (2549). กลุ่มลัทธิตาต้า. กรุงเทพฯ: ธีรชนลิน.
- มัย ตติยะ. (2547). สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วีระวร อริยะขจร. (2552). อวัยวะใหม่ชีวิตใหม่. การปลูกถ่ายอวัยวะที่ล้ำสมัย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- (2552). อวัยวะใหม่ชีวิตใหม่. ประวัติการปลูกถ่ายอวัยวะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วาสนา อุปสาร. (2552). อวัยวะใหม่ชีวิตใหม่. การบริจาคอวัยวะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วิทยา ศักยาภินันท์. (ม.ป.ป.). มนุษย์นิยมในปรัชญามาร์กซ์. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2555, จาก http://www.baanjomyut.com/library_2/humanism_in%20the_philosophy%20of_marxism/index.html
- สมบัติ วงศ์กำแหง. (2545). นิติศาสตร์มหาบัณฑิต ได้ศึกษาเรื่อง. ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการปลูกถ่ายอวัยวะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมบูรณ์ เกาส่อง. (2552). อวัยวะใหม่ชีวิตใหม่. การดูแลผู้บริจาคอวัยวะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สมหวัง พิริยานุวัฒน์. (2544). รวมบทความทางการประเมินโครงการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อนุรักษ์ ปัญญาณวัฒน์. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอนระดับบัณฑิตศึกษา เรื่องแนวคิดการประเมินโครงการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจ

แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจต่อผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำวัยวะมนุษย์

คำชี้แจง

สวัสดี ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าชมการจัดแสดง ภาพถ่ายการค้ำวัยวะมนุษย์ โดยจะทำการศึกษาการสร้างสรรค้งานศิลปะภาพถ่ายการค้ำวัยวะมนุษย์ และทดลองถ่ายภาพ และคัดเลือกแบบที่เหมาะสมออกมาจัดแสดง จากนั้นจึงนำไปพัฒนาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามช่วยให้ข้อมูลตามข้อคำถามในแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน ด้วยความจริงใจ และครบทุกข้อ ข้อมูลของท่านจะไม่มีเปิดเผย การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำในรูปแบบของกลุ่มผู้ตอบรวมเท่านั้น ก่อนลงมือตอบโปรดอ่านวิธีการตอบที่แนะนำ และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การวิจัยในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่

นายนภรณ กาญจนสมบูรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำแนะนำวิธีการตอบ

- ขั้นที่ 1 อ่านข้อความแต่ละประโยคให้เข้าใจ
- ขั้นที่ 2 ศึกษาภาพถ่ายการค้ำวัยวะมนุษย์และแสดงความคิดเห็นของท่าน ตามแต่ละภาพที่จัดแสดงไว้ โดยเขียน ✓ ซึ่งคะแนนในช่องมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1.1 เพศ

1. ชาย 2. หญิง

1.2 อายุ

1. ไม่เกิน 25 ปี 2. 26-35 ปี
 3. 36-45 ปี 4. 46-55 ปี
 5. มากกว่า 55 ปี

1.3 ระดับการศึกษา

1. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. 4. อนุปริญญา
 5.ปริญญาตรี 6. ปริญญาโท
 7. ปริญญาเอก 8. อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

1.4 อาชีพ

1. นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา 2. ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ
 3. พนักงานเอกชน 4. ธุรกิจส่วนตัว
 5. อื่นๆ (โปรดระบุ) _____

1.5 รายได้ต่อเดือน

1. ไม่เกิน 10,000 บาท 2. 10,001-20,000 บาท
 3. 20,001-30,000 บาท 4. 30,001-40,000 บาท
 5. 40,001-50,000 บาท 4. 50,001 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 1					
2. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 2					
3. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 3					
4. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 4					
5. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 5					
6. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 6					
7. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 7					
8. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 8					
9. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 9					
10. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 10					
11. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 11					
12. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 12					
13. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 13					
14. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 14					
15. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 15					
16. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 16					
17. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 17					
18. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 18					
19. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 19					
20. ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์ แบบที่ 20					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านลงในช่องว่าง

3.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

.....

3.2 ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

.....

ขอขอบคุณท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาตอบแบบสอบถาม

แบบประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์

คำชี้แจง

สวัสดี ผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น เพื่อประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เข้าชมงานจัดแสดงผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ โดยจะทำการศึกษาศึกษา การสร้างสรรค์งานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์ และทดลองถ่ายภาพ และคัดเลือกแบบที่เหมาะสมออกมามาจัดแสดง จากนั้นจึงนำไปพัฒนาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามช่วยให้ข้อมูลตามข้อคำถามในแบบสอบถาม ด้วยความจริงใจ และครบทุกข้อ ข้อมูลของท่านจะไม่มีเปิดเผย การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำในรูปแบบของกลุ่มผู้ตอบรวมเท่านั้น ก่อนลงมือตอบโปรดอ่านวิธีการตอบที่แนะนำ และขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การวิจัยในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่

นายณภรณ์ กาญจนสมบูรณ์

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำแนะนำวิธีการตอบ

- ขั้นที่ 1 อ่านข้อความแต่ละประโยคให้เข้าใจ
- ขั้นที่ 2 ศึกษาผลงานศิลปะภาพถ่ายการคำอวัยวะมนุษย์
- ขั้นที่ 3 เลือกตอบคำถามในการประเมินภาพถ่าย ตามความรู้สึก เมื่อได้ชมภาพถ่าย โดยเขียน ✓ ซึ่งคะแนนในช่องมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง ผลการประเมินในระดับดีมาก
- 4 หมายถึง ผลการประเมินในระดับดี
- 3 หมายถึง ผลการประเมินในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ผลการประเมินในระดับควรพอใจ
- 1 หมายถึง ผลการประเมินในระดับควรปรับปรุง

ภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

ภาพถ่ายที่ _____

ประเภทของผู้ตอบ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้งาน

ประสิทธิภาพของกำลัง	ความคิดเห็น				
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง	ใช้ไม่ได้
1. หลักเกณฑ์องค์ประกอบทางทัศนศิลป์					
1.1 ลักษณะสายเส้นของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
1.2 รูปร่างของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
1.3 มวลและปริมาตรของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
1.4 ลักษณะพื้นผิวของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
1.5 บริเวณว่างหรือช่วงระยะของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
1.6 แสงและเงาของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
1.7 สีของภาพถ่ายมีความเหมาะสม					
2. หลักเกณฑ์การออกแบบ					
2.1 ภาพถ่ายนี้เป็นการแสดงออกที่มีจุดมุ่งหมายเดี่ยวแน่นอน ไม่ทำให้ท่านรู้สึกสับสน					
2.2 ความเท่ากันในองค์ประกอบของการจัดภาพมีความสมดุล					
2.3 องค์ประกอบของภาพถ่ายนั้นมีการจัดภาพให้มีความเข้ากันได้ ได้หรือกลมกลืนกันเป็นอย่างดี					
2.4 ภาพถ่ายนี้มีสัดส่วนที่สัมพันธ์กับทุกสิ่งอย่างลงตัว					
2.5 ภาพถ่ายนี้มีการซ้ำกันขององค์ประกอบส่วนต่างๆ					
2.6 ภาพถ่ายนี้มีจุดเด่นของภาพมากกว่าหนึ่งจุด					
3. หลักเกณฑ์การสื่อความหมายของภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์					
3.1 เมื่อท่านเห็นภาพถ่ายนี้จะทำให้ท่านนึกถึงการค้าอวัยวะ มนุษย์ทันที					
3.2 ภาพถ่ายนี้ทำให้ท่านตระหนักถึงปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์					
3.3 ท่านคิดว่าภาพถ่ายนี้จะทำให้ผู้พบเห็นตระหนักถึงปัญหา การค้าอวัยวะมนุษย์					
3.4 ท่านคิดว่าภาพถ่ายนี้สามารถใช้เป็นสื่อกลางแทนความการ กล่าวถึงปัญหาการค้าอวัยวะมนุษย์ได้					
3.5 ท่านคิดว่าการนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่ายนี้ เหมาะสม กับยุคสมัยในปัจจุบันมาก					

ภาคผนวก ค

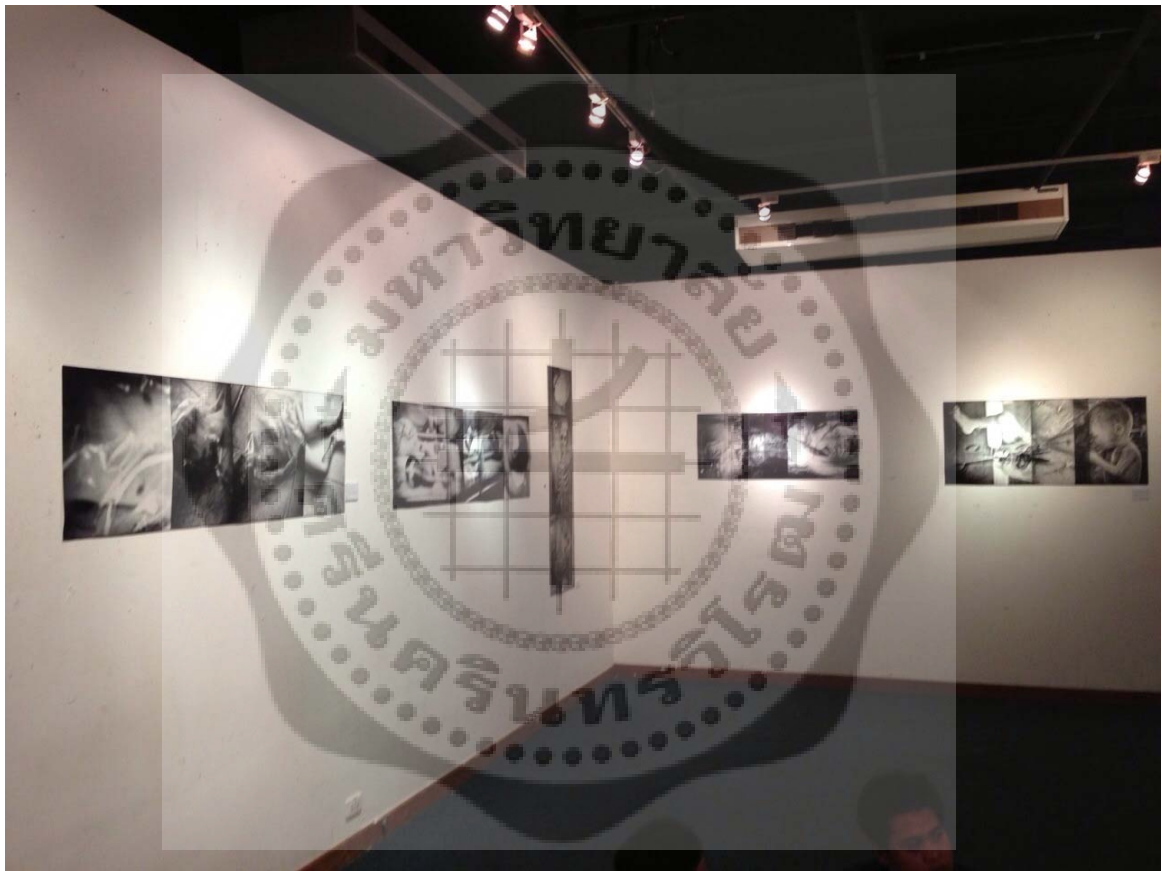
ประมวลภาพการจัดแสดงผลงานศิลปะภาพถ่าย

จำนวน 6 ภาพ

ในวันที่ 16 มกราคม 2556

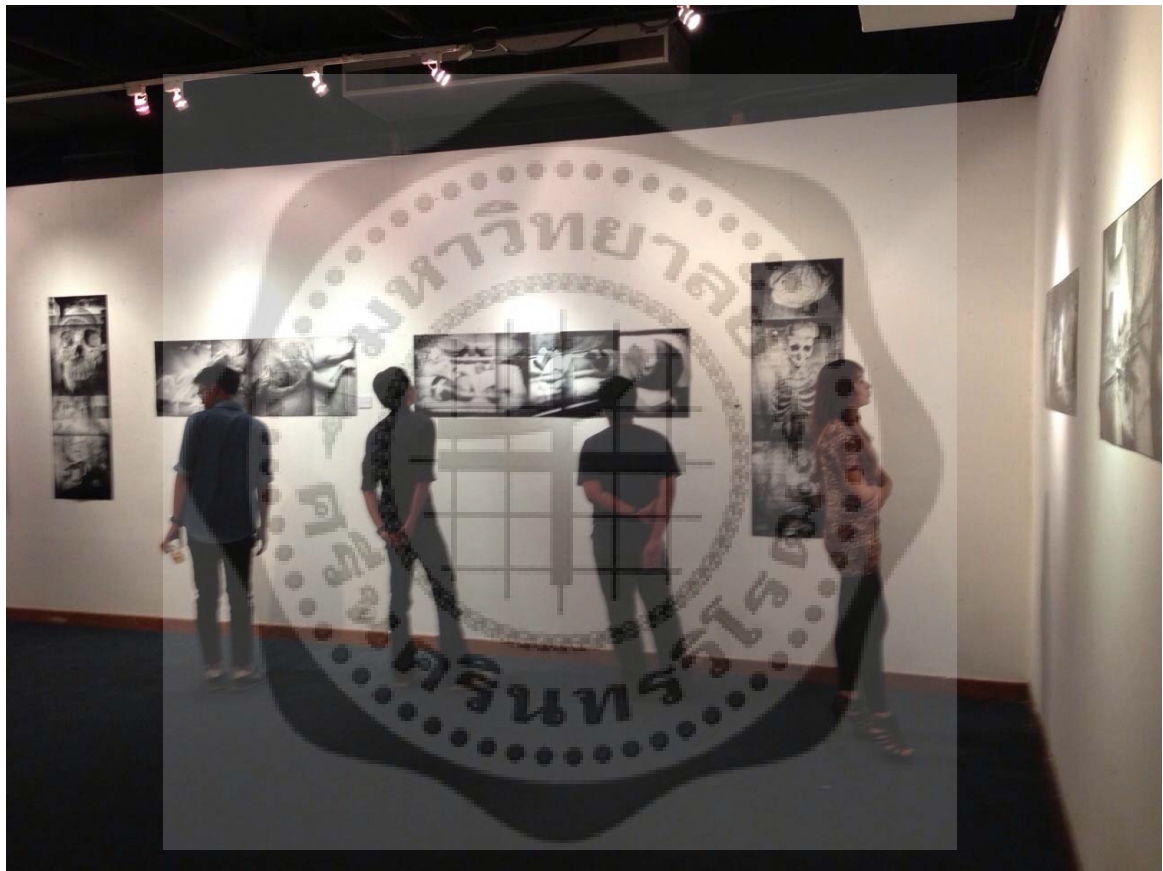
ณ หอศิลปกรรมศรีนครินทรวิโรฒ

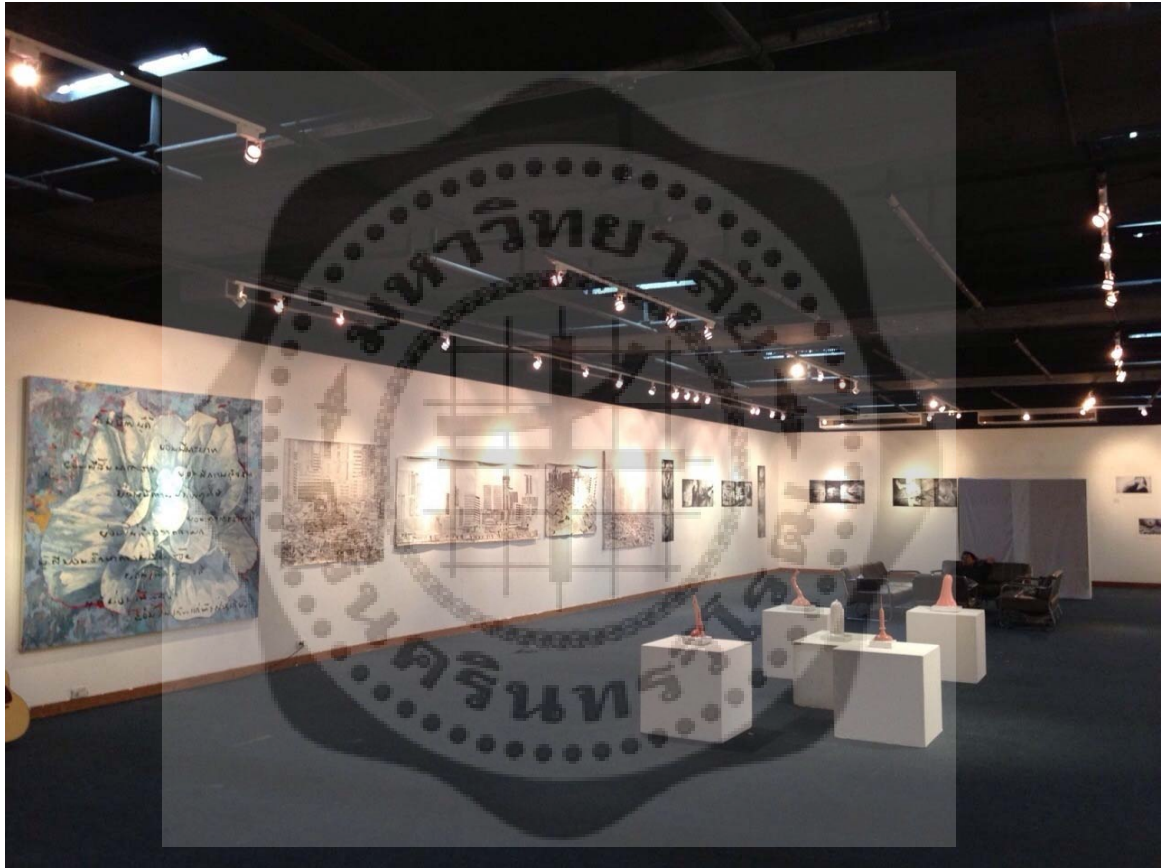
ชั้น 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ภาคผนวก ง

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

พิจารณาประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้าอวัยวะมนุษย์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินผลงานศิลปะภาพถ่ายการค้ำอวัยวะมนุษย์

- 1) รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ชวลาวัฒน์
ภาควิชาศิลปจินตทัศน์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2) รองศาสตราจารย์ กมล เผ่าสวัสดิ์
ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นภรณ กาญจนสมวงศ์
วันเดือนปีเกิด	30 พฤศจิกายน 2530
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	วิภาวดี 20 ถนนวิภาวดี เขตจตุจักร แขวงลาดยาว กรุงเทพฯ 10900
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	Retoucher
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท APS 175 สาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2546	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
พ.ศ.2549	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
พ.ศ.2554	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาศิลปะภาพถ่าย จาก มหาวิทยาลัยรังสิต
พ.ศ.2556	ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์: ศิลปะสมัยใหม่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ